

**KÜLTÜREL YAŞAM VE SANATA ETKİLERİ
BAKIMINDAN SANAT EĞİTİMİ VE SANAT EĞİTİMİ PROGRAMLARININ
ÖNEMİ**

143834

Altınay ŞIRLAKOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Metin İNCE

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Nisan 2004

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

KÜLTÜREL YAŞAM VE SANATA ETKİLERİ BAKIMINDAN SANAT EĞİTİMİ VE SANAT EĞİTİMİ PROGRAMLARININ ÖNEMİ

Altınay ŞIRLAKOĞLU

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Nisan 2004

Danışman: Yrd. Doç. Metin İNCE

Sanat eğitimi; endüstrideki gelişmeler ile önem kazanmaya başlamıştır. 19 yy'ın yarısından itibaren endüstrileşme sürecine giren ülkelerde geniş kitlelerin sanat eğitimine ilgisinin arttığı görülür ve gözlenir. Sanatın özündeki yaratıcılık ve özgürlük ögesi, makinalaşma ve tekdüze olma sorununa çözüm olarak görülmüştür. Sanat eğitimi ile bireylerin, çevreye duyarlı, yaşadığı çevrede düzen arayan, giydiği giyside estetik değer oluşturabilme gibi özellikler kazanabileceği önemli görülmüştür. Eğitim programlarında verilen sanat eğitimi dersleriyle yaşamımızda olumlu değişiklikler olabileceği düşünülmüştür.

Her ülkede farklı uygulanan sanat eğitimi derslerinin amaçları arasında benzerlik göstermesi doğaldır. Ülkelerde görülen kültürel yaşamdaki farklılıklar, sanat eğitiminin okullardaki uygulama farklılığı, ekonomik, çevresel, kültürel anlayışlar gibi sebeplerden olacağı düşünülür.

Araştırmada önce Türkiye'de sanat eğitiminin gelişimine değinilerek, Cumhuriyet Dönemi yaygın ve örgün eğitimdeki gelişmelere ve günümüzde ulaştığı son durumu anlatılmıştır.

Araştırmanın devamında ise kültürel yaşantımızdaki olumsuz taraflar belirtilerek diğer batı ülkeleri ile sanat eğitimi dersi uygulama farklılıkları ve diğer nedenler ele alınmıştır.

Avrupa Birliği ile uyumlu programların yeniden gözden geçirilerek ve güncellenerek olumlu bir gelişme söz konusu olabileceği düşünülebilir.

Araştırmada bilgilerin analizinde "belgesel tarama" yöntemi uygulanmıştır.

MASTER'S THESIS ABSTRACT**THE IMPORTANCE OF ART EDUCATION PROGRAMME IN ACORDANCE
WITH THE CULTURAL LIFE AND ITS EFFECT TO ART****ALTINAY ŞIRLAKOĞLU****FINE ARTS EDUCATION DEPARTMENT****ANADOLU UNIVERSITY EDUCATIONAL SCIENCES INSTITUTE****CONSULTANT: Metin İNCE, PhD**

Art education has started being important by industrial developments. Beginning from in the middle of nineteenth (19th) century, in the countries that being industrial process, it has seen and observed, a large crowd of people has increasingly interested in art education. The components of creativeness and freedom of the essence of art has seen as a solution to the problem of mechanization and being monotonous.

It has been thought very important that people can be sensitive to the environment, seeking for neatness for his world and to increase the esthetics value what he wears with art education.

Also it has been thought, it's possible to be able to some affirmative changes by art education studies which was given education programme.

It is natural to indicate some similarities between the aim of art education studies which was given differently every countries. The differences; shown in the countries of the cultural life causes different applications of art education which was given at schools, economic, environmental and cultural comprehension. In the research, the improvement of the art education was mentioned first, and the improvement of the formal and informal education during the republic period and the last situation it's reached recently was explained.

In the second part of the research; we mentioned about negatory parts our cultural life, the application differences of art education between other west countries and the other reasons. It has been thought, we can scrutinize and update by means of congenial programme with european union.

In this research, it is applied (documentary-combing method) in the analysis of the information.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Altınay ŞIRLAĞOĞLU'nun, "Kültürel Yaşam ve Sanata Etkileri Bakımından Sanat Eğitimi ve Sanat Eğitimi Programlarının Önemi" başlıklı tezi 26/04/2004 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Programı yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Yrd.Doç.Metin İNCE	
Üye	: Yrd.Doç. Selçuk YILMAZ	
Üye	: Yrd.Doç.Şemsettin EDEER	

Prof.Dr. İlknur KEÇİK
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

Altınay ŞIRLAĞOĞLU

Eğitim

Y. Lisans	2003	Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Lisans	1992	Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Resim-iş Bölümü
Lise	1987	Aydın Ortaklar Öğretmen Lisesi, Fen Bölümü

İş

2004	Müdür Yardımcısı, Eskişehir, Satılmışoğlu Şükrü Sever İlköğretim Okulu
2000	Resim-İş Öğretmeni (Asker), Bayburt, 75. Yıl İlköğretim Okulu
1999	Resim-İş Öğretmeni, Afyon, Evciler Şeh. Hüdayi ÇINAR İlköğretim Okulu
1998	İlkokul Öğretmeni, Eskişehir, Alpu Yukarı Koşmat Köyü İlkokulu
1998	İlkokul Öğretmeni, Eskişehir, Alpu Ağaçhisar Köyü İlkokulu
1997	Reklamcılık, Eskişehir, İki Eylül Gazetesi

Sanatsal Etkinlikler

2001	Kişisel Sergi, Atatürk'ü Anıyoruz Resim Sergisi, BAYBURT
1997	Karma Sergi, Atatürkçü Düşünce Derneği Yararına Resim Sergisi, Nazilli-AYDIN
1997	Karma Sergi, Uğur Mumcu'yu Anma Resim Sergisi, Soma-MANİSA
1996	Karma Sergisi, TEMA Vakfı'na yardım Resim Sergisi, UŞAK

Ödüller

2001	BAYBURT, Atatürk'ü Anıyoruz Resim Sergisi, Teşekkür Belgesi
1999	AYFON Evciler, Jandarma Karakolu Atatürk Köşesi, Jandarma Genel Kom. Şilti.
1999	AFYON Evciler, Atatürk Köşesi Yağlıboya Resim, Takdirname Belgesi

Kişisel Bilgiler

Doğ. Yeri ve Yılı: Nazilli - 17.02.1973 Cinsiyeti: Erkek Yab. Dil: İngilizce

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	iv
ÖZGEÇMİŞ	v
TABLolar LİSTESİ	ix
RESİMLER LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç	4
1.3. Önem	5
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	6
1.6. Tanımlar	6
2. KAYNAK TARAMASI	7
2.1. Sanat Eğitimi	7
2.1.1. Sanat Eğitiminin İçeriği ve İşlevleri	7
2.1.2. Amacı ve İlkeleri	10
2.1.3. Sanat Eğitiminin Gerekliliği	11
2.2. Cumhuriyet Öncesi Sanat Eğitiminde Gelişmeler	12
2.2.1. Batılı Anlamda Resmin Türkiye’de Okul Programlarına Girişi ve Askeri Okullar	12
2.2.2. Cumhuriyet Öncesi Öğretmen Okulları	14
2.2.3. Cumhuriyet Öncesi, Güzel Sanatlar Akademisi’nin Çalışmaları...	15
2.3. Cumhuriyet Sonrası Sanat Eğitiminde Gelişmeler	16
2.4. Sanat Eğitiminde, İlk Oluşumlarda Türk Eğitimcilerin Programa Katkıları	18

2.5. Sanat Eğitiminin İlk Oluşumunda Türkiye’de İnceleme ve Görev Yapan Bilim Adamları	21
2.6. Yaygın ve Örgün Eğitimde Sanat Eğitiminin Gelişimi	23
2.6.1. Yaygın Eğitimin Tanımı	23
2.6.2. Yaygın Eğitimde Gelişmeler	24
2.6.2.1. Halkevleri	24
2.6.2.2. 1928-1950 Arası Açılan Resim Sergileri	26
2.6.2.3. 1950’den Sonra Plastik Sanatlarda Gelişmeler	29
2.6.2.4. Günümüzde Yaygın Eğitim	31
2.7. Örgün Eğitim	32
2.7.1. Örgün Eğitimin Tanımı	32
2.7.2. Örgün Eğitimde Gelişmeler	33
2.7.2.1. Köy Enstitülerin ve Sanat Eğitimi	33
2.7.2.2. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi	34
2.7.2.3. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-iş Bölümü	36
2.7.2.4. 1950’den Sonra Örgün Eğitimde Gelişmeler	37
3. KÜLTÜR TANIMI ve TÜRLERİ	40
3.1. Kültür ve Eğitim Arasındaki İlişkiler	42
3.2. Kültürel Yapılanma - Toplumsal Yapılanma	43
3.3. Kültürel Yapılanma - İdari Yapılanma	44
4. YÖNTEM	46
4.1. Araştırma Yöntemi	46
4.2. Evren ve Örneklem	46
4.3. Veriler ve Toplanması	46
4.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	46
5. BÜLGULAR ve YORUM	47
5.1. Sanat Eğitiminin Amacı Ne Olmalıdır?	47
5.2. Konu, Yöntem ve Disipline Dayalı Sanat Eğitimi	52
5.3. Sanat Eğitiminde Tasarım ve Estetik Çevre İle İlişkisi	58
5.4. Türkiye’de Sanat Eğitimine Öğretmen Yetiştirmede Başlıca Yapılanmalar ve Resim Dersi Müfredat Programları	59

5.5. Kültürel Yaşama Katkısında Sanat Eğitiminin Önemi	54
5.6. Sanat Eğitimi Uygulamalarında Batı ile Farklılıklar ve Farklılıkların Oluşumunda Etkili Olan Faktörler	65
5.6.1. Kişisel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	65
5.6.2. Toplumsal Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	68
5.6.3. Teknolojik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	72
5.6.4. Ekonomik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	72
5.6.5. Politik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	76
5.6.6. Yönetimsel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	77
5.6.7. Çevresel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar	85
5.6.8. Eğitim Programlarıyla İlgili Sorunlar	86
5.7. Sanat Eğitiminin Yaygınlaşması ve Başarısında Eğitici ve Öğreticilere Düşen Görevler	88
5.7.1. Görsel Sanatlar Eğitimi Savunma	88
5.7.2. Çevredeki Sanat Eserlerini ve Müzeleri Tanıma, Müze Eğitimine Önem Verme	89
5.7.3. Sanatsal Etkinlikleri Düzenleme ve Seminerler Katılarak Gelişmeleri İzleme	90
5.7.4. Sanat Eğitiminde Uyguladığı Metodlar, Öğrenciye Yaklaşım ve Kişilik Özellikleri	91
5.7.5. Bozulma Olgusu (Kitsch Kavramı)'na Karşı Yaratıcı Düşünceyi Savunma	91
5.8. Batı ile Kültürel Değişim Programları ve Sanat Eğitime Yansımaları	93
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	95
6.1. Sonuç	95
6.2. Öneriler	96
EKLER	98
7. KAYNAKÇA	103

TABLOLAR LİSTESİ

		<u>Sayfa</u>
Tablo 1	Dört Temel Disiplin Anlayışında Bir Konunun İşleniş Çizelgesi Sınıf:3	57
Tablo 2	Milli Eğitim Bakanlığı'nca Lisansüstü Eğitim Görmek Üzere Yurtdışına Gönderilen Öğrencilere İlişkin Kontenjanların Dökümü (1984-1991)	67
Tablo 3	Almanya, Fransa, İngiltere ve Türkiye'de Eğitimsel ve Mesleki Yönlendirme Faaliyetleri Çizelgesi	71
Tablo 4	Eğitim Harcamalarının GSMH'ye Oranı	75
Tablo 5	Yunanistan'da Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı	78
Tablo 6	Portekiz'de Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı	78
Tablo 7	İspanya'da Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı	79
Tablo 8	İtalya'da Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı	79
Tablo 9	İngiltere'de Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı	79
Tablo 10	Almanya'da Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı	80
Tablo 11	Fransa'da Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı	80
Tablo 12	Türkiye'de Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı	81

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1	Seramik Atölyesinde Yapılan Bir Çalışma	99
Resim 2	Vitray Çalışması Yapan Öğrenciler	100
Resim 3	Grafik Atölyesinde Yapılan Bir Ders	101
Resim 4	Resim Atölyesinde Yapılan Bir Çalışma	101
Resim 5	İç Mimari Çalışmasında Yapılan Bir Çalışma	102
Resim 6	Resim 6 Desen Atölyesinde Sınav Değerlendirmesi	102
Resim 7	Heykel Atölyesinde Yapılan Bir Çalışma	102

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Toplumların uygarlık tarihi, sanatın da tarihidir. Sanat evrende insanın varoluşu ile başlar. İnsanlığın geçirdiği çeşitli aşamalarda sanata yüklenen roller de değişik olur.

Uygarlık gelişmesine paralel olarak sanat, çok önemli bir görevi daha üstlenir. Bu, sanatın eğitim boyutudur. Eğitim kavramlarına da bir yenisi eklenmiştir. Sanat Eğitimi Kavramı. Nedir Sanat Eğitimi?

20. yy'ın başından bu yana sanat eğitimi kavramı, kapsamsal ve genel anlamda, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar (San, 1983, s. 19).

Endüstriyel ve teknolojik gelişmeler, daha çok üretimi hedeflerken buna bağlı olarak makinalaşan ya da robotlaşan insan tehlikesini getirmektedir. “Herşeyin ekonomik güçle ölçüldüğü, insanın sadece bir üretim aracı olarak görüldüğü” (Gençaydın, 1989, s.32) dünyamızda sanat eğitime daha çok gereksinim vardır. Hatta bu, bir zorunluluktur. Bu gerçeği yakından kavramış endüstri ülkeleri, sanat eğitime yönelmişlerdir. “Neden sanat eğitimi önem kazanmıştır? Sanat eğitiminden beklenen nedir?” soruları sıkça sorulmaktadır.

Kagan, sanatın eğitimsel işlevini belirtirken; “Sanat, aslında bilincin bütün mekanizmalarının ‘açılıp çalışması’nın en etkin bir aracı olarak karşımıza çıkmaktadır” (Kagan, 1982, s. 465) açıklamasıyla sanatın duygu eğitiminde olduğu kadar us eğitiminde de önemliliğini vurgular. “Bilincin bütün mekanizmalarının” gelişmesinde önemli bir araç olarak ele alınan “Sanat Eğitimi”, insanın bir bütün olarak us ve duygu varlığı ile eğitilmesinde tartışmasız yerini alır. Böylece sanat, insanın iki temel özelliği olan zeka ve duygularının eğitiminde önemli bir görevi üstlenmiş olmaktadır.

Eskiyeen eğitim anlayışında; yalnızca usun eğitimi önemli bulunmuş, duygu eğitimi hiç düşünülmemiştir. Bilim ve endüstrideki değişim ve gelişmeler duyguların da eğitimini gündeme getirir. “19. yy’ın yarısından başlayarak önce endüstrileşme sürecinde başta giden ülkelerde olmak üzere geniş kitlelerde sanat eğitimine ilginin arttığı ya da arttırıldığı bir gerçektir” (San, 1983, s. 63). Sanat eğitimi; endüstri devrimi ile başlamış, makinalaşmanın yaygınlaşmasıyla yaratıcılık ve özgünlüğe verilen önem artmıştır.

Sanat Eğitimi, gelişmiş ülkelerde bir eğitim akımı olarak ortaya çıkar. Çağdaş eğitim akımlarının önemle ele alındığı ülkelerden biri de özellikle 1900-1933 yılları arasında Almanya’dır. “Almanya’da 1887’lerden başlatılabilen bir akım, Alman literatüründe ‘sanat eğitimi hareketi’ adını almış, özellikle genel eğitim düzeyinde bir reform hareketi olarak anlaşılmasıdır” (San, 1983, s. 64).

Bu akıma göre çağın tek yanlı kıldığı insan yaratıcı bir eğitimle bundan kurtulabilecektir. “Sanat Eğitimi Akımı”na ilişkin San’ın görüşü şöyledir;

Genel Eğitim reformunun, “kültürel çöküş ve insanın kendine yabancılaşması” olgusuna karşı bir önlemler hareketi olduğunu ve bu kapsam içinde en başta güzel sanatlar, edebiyat, yaratıcı etkinlikler ile estetik zevkin eğitimine gerekli önemin verilmesine ve tüm dalların eğitim ve öğretimin öz alanı haline gelmesine yöneldiğini görmekteyiz (San, 1983, s. 64).

“Sanat Eğitimi”, yeni bir çağda, yeni bir insan anlayışı ile eğitime girmiştir.

Sanat eğitiminin endüstri devrimi ile gündeme geliş anlamlıdır. Sanatın özündeki yaratıcılık ve özgürlük ögesi, makinalaşma ve tekdüze olma sorununa çözüm olarak görülmüştür. Bunun nedenini İnci SAN şöyle açıklamaktadır;

... Çünkü ekonomi, politika ve uygarlık, bu yaratıcılıktan uzak dönemin insanını tek yanlı kılıyordu. Böylece zamanın kültürel eleştirisinden çıkan bu akım çöküşten kurtulmayı insanın ve toplumun eğitiminde görüyordu. Sanat, yazın, bedensel kültür; giyimde, oturlan evlerde ve kullanılan araç gereçte bile zevkli ve belli bir üsluba uygun kullanım, bu teknolojik çağdaş insanı eğitecek etkenleri oluşturacaktı. Bu düşünceler aynı zamanda tümel, bütüncül ve yaratıcı bir eğitilimi gereksiyordu” (San, 1983, s. 64).

Bu gerekçelerle sanat eğitimi ya da estetik eğitim 19. yüzyılın sonlarından başlayarak gittikçe artan bir gereklilikle yaşama girer. Estetik eğitimden yoksun bırakılan insan tipinin gelecekte toplum için tehlike oluşturacağını belirten Gençaydın, bu tek boyutlu insanı şöyle tanımlamıştır;

Yaşamın zenginliklerini tanımayan, doğaya uzak, doğa-insan arasındaki ve doğanın kendi içindeki çok yönlü ilişkileri tanımada yetersiz, yeni kültür değerleri üretmeyen, ilişki ve çelişkileri öğrenmeyen, bulduğu ile yetinen, eleştiriyi unutmuş, yaşamın başka alanlarına ilgisiz, mesleğiyle ilgili bilgi ve beceriden başka sermayesi olmayan, yaşamın anlamını kavrayamadığı için yaşamdan haz duymayan, umutsuz ve mutsuz bir varlıktır (Gençaydın, 1989, s. 33).

Okul, birinci derecede çocuk ve gençlerin toplum hayatına katılımını ve mevcut toplum kültürünün devamlılığını sağlamak için meydana getirilmiş bir kurum olduğuna göre, okulun öğretim ve sanat eğitimi programının toplumun değerini, ideallerini yansıtması gerekir (Alicıgüzel, 1979, s. 111). Günümüz toplumsal, kültürel, politik ve ekonomik şartları toplumları önemli ölçüde değiştirmeye zorlamaktadır. Genellikle toplumun temel değerleri kendilerini koruyabilse de, hayatın önemli yönleri, toplumun bazı kurumları ve kültürel yapının görünümü kısa sürede önemli gelişmelere maruz kalmaktadır. Bu sebeple, okul programları hazırlanırken her bireyin içinde yaşadığı sosyal çevrenin zamanla değişikliğe uğradığı dikkate alınmalıdır. Çünkü okul, değiştirmeye rehberlikte bulunmak ve yön vermek sorumluluğunu da taşımaktadır.

Okul, bir taraftan toplumun kültürel değerlerini öğrencilere kazandırırken diğer taraftanda sosyal ve ekonomik gelişmelere uygun bilgileri öğrencilere vermek suretiyle toplumun uyumlu bir bütün halinde gelişmesini sağlar.

Günümüzde devletin eğitim-öğretim faaliyetlerinin planlanmasında ve uygulanmasında sosyal anlayışla merkezi bir görev üstlendiğini görmekteyiz. Ayrıca Türk Eğitim Sistemi içinde yer alan tüm örgün ve yaygın eğitim kurumlarının programları ve etkinlikleri, Milli Eğitim Temel Yasasında ortaya konan amaçlar ve ilkeler çerçevesinde düzenlenmektedir.

Türk Eğitim Sistemi içinde sanat eğitimi programlarının yakın bir geçmişi vardır. Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde bazı okullarda gösterilen sanat eğitimi programları, cumhuriyetin ilanı ile örgün ve yaygın eğitim kurumlarında gelişme göstermiştir.

Günümüzde sanat eğitimine çok önemli görevler yüklenmiştir. Çağımız sorunlarının yarattığı “mutsuz ve umutsuz” varlık olan insan, nasıl mutlu ve umutlu olacaktır? Bu sorunun çözümü, sanat eğitiminde olabilir. Bu insan, sanatın belirtilen özellikleri ile eğitilerek “hem kendisini tanıyacak ve kendisiyle barışık olacaktır, hem de dış dünyayı tanıyacak ve dünyayla barışık olacaktır” (Etike, 1985, s. 60).

Bu denli yaşamsal bir görev yüklenen sanat eğitiminin amacına ulaşması için onun temel ilkesinin çok iyi belirlenmesi gerekir. Bunun için, bu konunun araştırılması gerekli bulunarak günümüz sanat eğitimine yol gösterici olabileceği düşünülmüştür.

Bu araştırma ile ülkemizde sanat eğitimi programlarının ilk uygulanmaya başlamasından günümüze kadar ki olan süreçte kültürel yaşamda ve sanatta etkileri incelenecektir. Yaygın ve örgün öğretim kurumlarında verilen sanat eğitiminin cumhuriyetten günümüze kadar ki irdelenmesi yapılarak sanat eğitimi programlarına değinilecektir. Sanat eğitimi programlarının kültürel yaşama ve sanata etkisi var mıdır var ise bilinçli bir sanat eğitimi ile kültürel yaşama ve sanata hangi ölçülerde katkı sağlanabilir.

1.2. Amaç

Sanat eğitimi programlarının eğitim sistemine girişinden günümüze kadar geçirdiği evreler incelenmiştir. Bununla birlikte bunun kültürel yaşam ve sanata etkileri araştırılarak, sanat eğitiminin ve programlarının önemini vurgulanması amaçlanmıştır.

Bu amaca yönelik olarak cevaplandırılacak sorular ise şunlardır:

1. Örgün ve yaygın eğitimdeki kurumların sanat eğitimi alanında yaptıkları çalışmalar ve sanat eğitimi programları

2. Türkiye’de sanat eğitiminin geçirdiği evreler.
3. Sanat Eğitimi Programlarının oluşturulmasında izlenecek yöntem ve düşünceler nelerdir?
4. Kültürel yaşam ve sanata etkileri bakımından sanat eğitimi ve sanat eğitimi programlarının önemi.
5. Batı ülkeleri ile ülkemizdeki sanat eğitimi programlarının uygulamada görülen benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

1.3. Önem

Bu araştırma ile sanat eğitimi ve sanat eğitimi programlarının kültürel yaşamdan ayrılmayan sanat olgusunun gelişmesine etkileri bakımından önemi amaçlanmıştır.

Belirlenmiş olan bu amaç doğrultusunda, bu araştırmanın iki yönden önemli olduğu söylenebilir. Birincisi, sanat eğitimi ve sanat eğitimi programlarının bilinçli bir şekilde uygulanması sonucu kültürel yaşamımızda olumlu değişimler olabileceği gösterilir. İkincisi ise, ülkenin içinde bulunduğu kültürel yaşam ve sanata olan ilgi belirlenerek sanat eğitimi ve sanat eğitimi programlarının ne derecede güncellendiği, batı ile sanat eğitimi uygulamalarındaki farklılıklarımız ve sanat eğitiminde gelecekteki beklentilerimizin nasıl olması gerektiği hakkında bilgi verir.

1.4. Varsayımlar

a) Sanat eğitimi programları öğretmen okullarının Batılılaşma sürecinden sonra girmiştir. Ancak bu, resim dersi ile sınırlı tutulmuştur. Sanat eğitimi etkin olarak cumhuriyetin ilanı ile örgün ve yaygın eğitim kurumlarında planlı olarak ülke genelinde gelişim göstermiştir.

b) Sanat eğitimi uygulamalarına rağmen batı’ya göre kültürel yaşamımızda ve sanatta uygulama eksikleri, sanat eğitimi veren kurumların yetersizliği, yeterince gelişmemesi, izlenen uygulama eksikliklerinden olabilmektedir.

c) Cumhuriyet öncesi ve sonrası batıdaki eğitim, bilim alanındaki gelişmeler olabildiğince takip edilmiş ve Avrupa'ya öğrenci entegrasyonu öğrenci göndererek kapatmaya yönelmiştir. Avrupa Birliği Topluluğu süreci, bu bilimsel gelişmeleri yakalamak adına büyük bir olanaktır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışmada “Sanat Eğitimi Programları”nın Tanzimat Dönemi’nden Cumhuriyet Dönemi’ne ve Cumhuriyet’ten günümüze kadar olan evreleri ele alınıp incelenmiştir. Ayrıca Sanat Eğitimi Dersleri’nden olan resim ve heykel alanındaki gelişmelere örneklerle kısaca değinilmiştir.

1.6. Tanımlar

Sanat Eğitimi: Bireylere farklı bakış açısı kazandırmayı amaçlayan ve bireyde estetik ve duyarlık yönünden belli bir düzeyi hedefleyen eğitimidir.

Kültür : Kültür, bir toplumun oluşturduğu maddi ve manevi öğeler bütünüdür.

Avrupa Birliği: Ekonomi, kültür, eğitim ve sosyal nedenlerle bir araya gelen Avrupa ülkelerinin oluşturduğu topluluk.

Sokrates Programı: Bu program, Avrupa Birliği’nin eğitimle ilgili politikaların uygulanmasında kullandığı bir araç niteliğindedir.

Leonardo Da Vinci Programı: Program, Avrupa Birliği’nin mesleki öğretim politikalarının uygulanmasında kullandığı bir araçtır.

Gençlik Programı: “15-25 Yaş Grubu” genç kitlenin Avrupa Birliği Topluluğu eğitim hedeflerine uygun olarak yetiştirilmesini amaçlayan programdır.

Tempus Programı: Eğitim programlarının geliştirilmesini amaçlayan program türüdür.

2. KAYNAK TARAMASI

2.1. Sanat Eğitimi

Toplumların uygarlık tarihi, sanatın da tarihidir. Uygarlık geliştikçe sanat, çok önemli bir görevi daha üstlenir. Bu sanatın eğitim boyutudur. Eğitim kavramlarına bir yenisi eklenmiştir. Bu kavram Sanat Eğitimi'dir.

Sanat eğitiminin farklı tanımları yapılmıştır. Gökaydın'a (1990, sy.12) göre, "sanat eğitimi, öğrencilerin estetik duyarlılığını geliştiren, kendi güçlerini ve önemli görsel gerçekleri tanımalarında önderlik eden, düşünme güçlerini artıran sosyal alışkanlıklarını ve yaratıcı bireylerin oluşmasını sağlayan bir eğitim sistemidir."

En geniş anlamıyla güzel sanatlar eğitimi, sanatın yaşamdaki yerini ve önemini kavratacak biçimde düzenlenmiş belli programlar aracılığı ile çeşitli dallarında beceri de kazandırılacak uygulama çalışmaları ve sanatsal yaratma olgusunu tanıtmaya yönelik bir eğitim sürecidir (San, 1987, s. 5).

Yine San'a (1984, s. 6) göre, "Sanat Eğitimi; güzel biçimler, bir zevk eğitimi olmasının yanı sıra, özgün ve çağdaş düşünceler üretmeyi öngören bir yaratıcı zihinsel etkinlikler süreci olarak görülmektedir. Buradaki amaç, kendine güvenen bireylerin yetişmesi, bağımsız ve özgür düşüncenin verilmesidir. Ayrıca kendisiyle birlikte çevresini de biçimlendirebilen, dış dünyaya açık, hem kendine, hem çevresine saygılı, topluma sorumluluk duyan, üretken, coşkulu fakat dengeli, akıllı ve duyarlı insanlar kazandırmaktır.

2.1.1. Sanat Eğitiminin İçeriği ve İşlevleri

Genel anlamda ve kapsam olarak sanat eğitiminde disiplinler ve çalışma alanları, güzel sanatların bütün dallarına yöneliktir: Resim ve resmin türevleri olan desen, çizim, baskı, grafik gibi güzel sanatları, mimarlık gibi mekan sanatları; çömlekçilik, örgü, dokuma, süsleme ve el sanatlarını, afiş, fotoğrafçılık, film gibi görsel iletişim alanlarını vb. Ayrıca ses ve söze dayalı, müzik ve edebiyat sanatlarıyla birlikte; tiyatro, opera, bale, sinema gibi görsel sanatlar. Başta televizyon olmak üzere basın, yayın ve kitle iletişim

araçlarının, özellikle görsel işitsel olarak, sanat ve estetikle ilgili alanlarını içine almaktadır (Boydaş, 1997, s. 169).

Sanat eğitimi, çok boyutlu ve çok yönlü bir disiplin olarak, pek çok yan bilim dalı ve alanlardan yararlanma, gereç, malzeme ve bilgi almak durumundadır. Dolaysız ilgi alanları, sanat bilimi, sanat tarihi, sanat eleştirisi, sanat kuramları ve sanat eğitimidir. Dolaylı olarak, felsefe, psikoloji, tarih ve sosyolojiden yararlanır. Bu listeye eklenecek başka dal ve alanlar da vardır. Sanat felsefesi, sanat psikolojisi, ikonografi, halk sanatları, el sanatları, sanat coğrafyası, sanat topoğrafyası ve doğal olarak estetik ve estetik tarihi; sibernetik gibi bir alan doğal beri, sanat bilimini kurcalayan, ona başka bir boyut katan bildirişim (enformasyon) kuramı ve bildirişim estetiği gibi (San, 1982).

Yaygın anlamıyla sanat eğitimi, görsel sanatların eğitim ve öğretimiyle ilgilenir. Görsel ya da plastik sanatlar, mekan sanatlarıdır. Bu sanatlar genel çizgileriyle resim, heykel, seramik, dokuma, grafik vb. yüzey ve hacim alanlarıdır. Bütün bunlar ve benzeri alanlar, sanat eğitiminde dört temel disiplinle sınırlandırılmaktadır. Bu disiplinler;

- a) Uygulama (Atelye çalışması)
- b) Eleştiri
- c) Estetik
- d) Sanat Tarihi (Boydaş, 1997, s. 170).

Sanat eğitiminin düşünsel boyutu dikkate alınırca bu dört disiplinin gerekliliği şöyle özetlenebilir:

a) Uygulama (Atelye çalışması): Uygulama, sanat eğitiminin ve öğretiminin baskın yanı görünmekle birlikte öteki üç alandan önemli değildir.

b) Eleştiri: Görsel okuryazarlığın geliştirilmesi için eleştiri, hele bu alanın ülkemizde ihmal edilişi dikkate alınırca, son derece gerekli bir alandır. Bu disiplin olmadan eseri anlamak, keşfetmek, eser hakkında yargıya varmak, kültürü ve kültürleri anlamak

mümkün değildir. Yapıta bakmak, görmek, anlamak, öğrenmek ve öğrendiğini uygulamak sanatı anlamının ve sanat eğitiminin önemli bir yönüdür. Ancak sanat eleştirisi, hata bulmak değil, sorgulamak, farklı görüşleri yer vermektir. Giderek anlaşılması zorlaşan günümüz sanatını anlamaya çalışmak ancak sanat eleştirisiyle mümkün olabilir.

c) Estetik: Bu disiplin sanatın doğasını, kökenini, işlevini, bireysel ve toplumsal beğeni, tercih açılarından değerlendirir, sorguları araştırır. Estetik teoriler, sanat eserine uygulanarak bir yargıya varılır. Böylece eserin önemi, değeri anlaşılmasına başlar.

d) Sanat Tarihi: Sanat tarihi, estetik objenin zaman ve mekan boyutları içinde şekillenmesini sorgular. Sanat eserleri geçmişin belgeleri ve kayıtlarıdır. Her sanat objesi hatta sanatçı, giderek sanat tarihinin nesnesi olur. Sanatçılar ve günümüz sanatı, doğadan ziyade, dünün sanatına çok şey borçludurlar. Sanat tarihi kullandığı yöntemle sanat eleştirisinden ayrılır, bazı hallerde de birleşir (Boydaş, 1997, s.171).

Sanat eğitimi çağdaş eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır. Çünkü bireyde estetik beğeni sanat eğitimi yoluyla gerçekleştirilebilir. Çağdaş insanın yaşamında sanatın bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik, ve eğitimsel işlevleri vardır. Bunları kısaca şu şekilde tanımlayabiliriz.

Sanatın bireysel işlevi, bireyin sağlıklı ve başarılı, dengeli ve doyumlu, duyarlı ve mutlu olması için davranışları üzerinde belirli izler bırakan estetik uyarılma ve tepkide bulunma, yorumlarla ve yaratma biçimlerini kapsar.

Sanatın toplumsal işlevi, bireyler, birey ile toplum, toplumsal kesimler ve toplumlar arasında anlaşma, dayanışma, kaynaşma, paylaşma, işbirliği yapma, birleşme ve bütünleşme sağlanmasında sanatın oynadığı rolleri kapsar.

Sanatın kültürel işlevi, toplumsal kültürü artırıcı, kültürel özellikleri taşıyıcı ve kuşaktan kuşağa aktarıcı, kültürlerarası ilişkileri çeşitlendirip zenginleştirici, güçlendirip pekiştirici, sanatsal birikimi ve etkinlikleri kapsar.

Sanatın ekonomik işlevi, sanat alanında sanatsal karakter korunmakla birlikte gittikçe belirginleşen arz ve talep ilişkisinin ağır bastığı, ön plana çıktığı çalışma ve düzenlemeleri kapsar.

Sanatın eğitimsel işlevi, sanatın bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik işlevlerinin düzenli, etkili ve verimli bir biçimde gerçekleşmesini sağlayıcı sanatsal öğrenme ve öğretme etkinliklerini kapsar (MEB, Rapor, 1983, s.12)

2.1.2. Sanat Eğitiminin Amaç ve İlkeleri

Sanat eğitimi bugün zevk ve duygu eğitimi olmanın, güzel biçimler yaratmayı amaçlamanın yanısıra, daha çok, yani özgün, çağdaş düşünceler üretmeyi amaçlayan, yaratıcı zihinsel etkinlikler süreci olarak görülmektedir. Günümüz sanat eğitimi, bilimsel ve ussal temellere oturtulmaktadır.

1. Sanat eğitiminin amaçları şöyle özetlenebilir;

- Her insanda var olduğuna inanılan yaratıcılığın ortaya çıkmasına, geliştirilmesine yardım etmek,
- Toplumla sağlıklı ilişkiler kurabilen, ruhen sağlıklı, dengeli bir kişilik gelişimini sağlamak,
- Estetik duyarlılığı geliştirerek, sanat eserlerini, kültür varlıklarını seven, gözeten ve işleyen bireyler yetiştirmek,
- Araç-gereç kullanımı ve el becerisini geliştirmek,
- Madde-form-görev bilincine varmaya çalışmak,
- Çağına uyum sağlayarak, disiplinlerarası etkileşimi fark ettirmek.

2. Sanat eğitiminde önemli görülen başlıca ilkeler şöyle sıralanabilir;

- Her çocuğun az-çok yaratıcı olduğu unutulmamalıdır.
- Bireysel farklılıklar göz önünde tutulmalıdır.
- Atelye çalışmalarında iki ve üç boyutlu çalışmalara yer verilmelidir.
- Sanat eğitimi alanı, öteki disiplinlerin uygulama alanı olarak düşünülmemelidir.
- Sanat eğitimi çocuğa göre olmalıdır.
- Değerlendirme ve eleştiride çocuğun gelişim süreci gözönünde tutulmalı, çalışmaların sergilenmesine çalışılmalıdır.
- Sanat eğitiminin zihinsel boyutu ihmal edilmemelidir (Boydaş, 1997, s.173).

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim Yüksek Danışma Kurulu 1982 yılında hazırladığı Türkiye’de Güzel Sanatlar Eğitimi Çalışma Grubun Raporunda sanat eğitiminin ilke ve amaçlarını şu yedi ana başlık altında saptamıştır:

- Sanatın insan yaşamındaki yerinin algılanması,
- Yaşantı zenginliği, deneyimler, kişilik gelişimi ve sosyalleşme,
- Güzeli, iyiyi arama, çevreyi değerlendirme,
- Çok yönlü ve açık fikirli yetişme,
- Çağına uyum sağlama, disiplinler arası etkileşimi fark etme,
- Duygu dengesi,
- Kendi kültür değerlerini tanıma.

Tebliğler dergisinde yayınlanan 96 karar sayılı ve 19.3.1971 tarihli “Ortaokullarda Sanat ve İş Eğitimi” programında amaçları ise şöyle sıralanmaktadır:

1. Sanat ve iş eğitimi çalışmaları yoluyla öğrencileri yaratıcı birer kişi olarak içinde yaşadıkları topluma hizmet edecek hale getirmek.
2. Öğrencilerin yaratıcı güçlerini ortaya koyarak, gördüklerini, düşündüklerini, hissettiklerini fikir ve heyecanlarını bir işte gerçekleştirmelerini sağlayarak onları bütünlüğe götürmek.
3. Öğrencilerin çok çeşitli malzeme ve teknik olanaklardan faydalanarak, kendi kendilerini rahat ve serbest olarak ifade etmelerini sağlamak. Aynı zamanda çeşitli alanlara karşı ilgi ve yeteneklerini tanımak.
4. Çalışmalarında, kopye, taklit ve bayağılıktan uzak orijinal olanlarını sağlamak.
5. Aleti, malzemeyi ve zamanı amaca göre en uygun şekilde kullanmasını öğretmek, onları fonksiyon, madde ve biçim prensiplerinden hareket ederek yaratıcı iş alanlarına yöneltmek.
6. Sanat çalışmaları yoluyla öğrencilere yaptığı işten zevk duyma alışkanlığı, iş bitirme sorumluluğu kazandırmak.
7. Yakın çevredeki tarihi ve halk sanat eserlerini, kendi yaptıkları çalışmaları, çağdaş yerli ve (gerektiğinde) yabancı sanatçıların eserlerini inceleyerek onlarda güzeli görme, sevmeye ve estetik anlayışı kendi çevrelerine de uygulama alışkanlığını kazandırmak.

2.1.3. Sanat Eğitiminin Gerekliliği

Sanat eğitiminin amaç ve gerekliliğinin özünde insan ruhunun yüceltilmesi, insanın özgürleşmesi bireylerin ruhsal gereksinimlerinin doyurulması, dengeli, çağdaş, duyarlı bir toplum yaratılması çabası güdülür. Artut’a (2002, sy. 105) göre, “sanat eğitimi, bir çerçeve içinde, bireylerin yeteneklerinin işletilip, yaratıcı, kendine güvenli, üretken, estetik duyguları geliştirilmiş kişi olmalarını amaçlar. Genelde aynı niteliklere sahip, uygar bir toplum yaratabilmek için sanat ve iş eğitiminden fazlasıyla yararlanır. Dünyada toplumların genel amaçları uygarlaşmaya yöneliktir. Bu nedenle sanat ve teknoloji sürecinden geçme koşulu kaçınılmaz bir gerçektir. Böylelikle günümüzde duyarlı, dengeli ve sağlıklı bir toplumun en önemli koşullarından birisi “sanat eğitimidir.”

Sanat eğitimi bireyin yaşantısında önemli değişimler yaparak kişiliğini kazandırmaktadır.

- Sanat eğitimi, çağdaş yaşama, yaratıcı özgür düşünme yolunu açıyor.
- Sanat eğitimi, bireyin kişiliğini ortaya koyuyor.
- Sanat eğitimi, insana geniş bir açı içinde düşünme yeteneğini kazandırıyor.
- Sanat eğitimi, yaşama biçimi veriyor.
- Sanat eğitimi, toplumun refaha ulaşmasında etken oluyor.
- Sanat eğitimi, dünya barışının güvencesi oluyor (Telli, 1996, s.42).

Sonuç olarak, sanat eğitimi alan birey özgür bir kişilik kazanarak, kendini tanıma ve ifade edebilmede önemli adımlar atar. Sanat eğitimi ile özgüven duygusu gelişen bireyin yaratıcı güçleri de ortaya çıkabilmektedir.

2.2. Cumhuriyet Öncesi Sanat Eğitiminde Gelişmeler

2.2.1. Batılı Anlamda Resmin Türkiye’de Okul Programlarına Girişi ve Askeri Okullar

Osmanlı’da resim alanında yapılan çalışmalar Minyatür ve Tezhip Sanatları idi. Minyatür ve tezhip sanatçıları usta-çırak geleneğine göre yetiştirilirdi ve o dönemin gereksinimleri doğrultusunda az sayıda olurdu. Bu sanatlar kitap süsleme amacı ile yapıldıkları ve teknik özellikleri gereği bir yüzey sanatları durumunda ve üçüncü boyuttan yoksun oldukları için öğretim alanına girememişti (Cezar, 1971, s.321).

Derinlik, ışık, gölge ve değer öğeleri olmayan bu sanatlar öğretime girse bile nesneyi, doğayı doğru anlatamazdı. Oysa, “Batı Tarzı Resim” yalnızca sanat için değil, nesneyi ve doğayı doğru olarak göstermek, öğretmek için bir anlatım aracı durumundaydı, bu nedenle öğretimin ayrılmaz parçasıydı. 18. yüzyılın sonlarında yenileşme hareketleri ile resim sanatı Batılı anlamda Türkiye’ye girmiştir.

Batılılaşma hareketlerinin amacı askeri alanda gelişmek ve güçlenmektir. Zayıflayan ordusunu güçlendirmek için Osmanlı Devleti Batıya kapılarını açarken bilim ve teknikle

birlikte Batılı anlamda resmi de özellikle asker ve tekniker yetiştiren okul programlarına almıştır. Böylece Türkiye'ye resmin girişi ordu kanalıyla gerçekleşir. "Bizde birçok medeni hareketlere ordu ve asker önder olmuştur" diyen H.A. Yücel, batılı anlamda pozitif bilimler gibi güzel sanatlar "... hele resim askerlerin eliyle kültür hayatımıza girmiştir. Bizim çocukluğumuzda ekseri resim hocalarımız subaylardı" diye açıklar (Yücel, 1974, s.122).

Osmanlı devlet adamları bu tür resmi, sanat açısından değil, askeri alanda teknik gelişmeler açısından gerekli görmüştür.

Ordunun teknik alanda gelişimini sağlayacak bir araç görevini üstlenerek Türkiye'ye giren resim, 1795'de öğretime başlayan Mühendishane-i Berrî-i Hümâyün'un programına da ders olarak konulur (Cezar, 1983, s. 6).

Mustafa Cezar, daha önce 1773'te eğitime başlayan "Mühendishane-i Bahri-i Hümâyün'un programında resim dersinin mevcut olup olmadığını bilmiyorsak da, buradaki öğrencilerin resimle karşı karşıya bulduklarına ve bazı teknik şeylerin gösterilmesinde resimden faydalandıklarına dair bazı işaretlere sahibiz" açıklamasıyla resimle ilişkilerin daha önce başladığını belirtir(Cezar, 1971, s. 322). Bu okulun o dönem programlarında resimden yararlanıldığı sanılmaktadır. Ancak, yazılı belgelerde programında resim dersleri bulunan ilk eğitim kurumu, Mühendishane-i Berr-i Hümâyün olarak geçmektedir.

Yukarıda belirtilen okullar, ordunun deniz mühendisi ile kara mühendisi elemanlarını yetiştiren askeri okullardır.

1826'da Yeniçeri Ocağını kaldıran II. Mahmut, ordunun eğitimine ve yenileşmesine özel bir önem vermektedir. Onun isteği ile önemli bir askeri okul daha açılmasına karar verilir. 1834'te Mekteb-i Harbiye (Harp Okulu) kurulur. Harbiye'nin programlarında da resim dersleri vardır. Sultan II. Mahmut'un kendi resmini yaptırıp devlet dairelerine astırması da insan resmine karşı duyulan tutuculuğun kırılmasında önemli bir adım olmuştur.

II. Mahmut döneminden sonra başlayan Tanzimat Dönemi padişahlarından Abdülaziz döneminde de (1861-1876) yenileşme hareketleri sürer. Batılı anlamda resim sanatının Türkiye'ye gelmesinde etkili olmuş iki devlet adamı II. Mahmut ve Abdülaziz'dir (Cezar, 1971, s. 422).

Harp Okulu, Batıdaki okullar örnek alınarak kurulur ve programları düzenlenir. Yeni programlar ilgili öğretmenleri, kitapları, ders araç ve gereçlerini gerektirmektedir. "Harp okulunun kurulması, Batılılaşma yoluyla önemli bir adımın daha atılması"dır (Cezar, 1971, s. 354). Programdaki Resim dersi, bazı diğer derslerle birlikte ancak 1847'lerde okutulmaya başlanır. Dersin adı Perspektif ve Resim'dir.

Tanzimat döneminde açılan Harp Okulu bilim, sanat, kültür alanlarında yenilikçi hareketleri ile etkili olduğu gibi, uzun yıllar öğretmen yetiştirme işlevini de sürdürmüş, çağına göre oldukça gelişmiş bir öğretim kurumu niteliğini korumuştur.

İlk Türk ressamları da Mühendishane ve Harbiye'de öğrenim görmüş subaylar arasından çıkmıştır. Bu okullar aynı zamanda Türkiye'de "Resim Öğretmeni" yetiştiren ilk kurumlar olmaları açısından Resim Eğitim ve Öğretiminde etkili olmuş önemli eğitim kurumlarıdır. Güzel Sanatlar Akademisi kurulana dek ve sonraki yıllarda bir süre daha, okullarda resim dersleri bu öğretmenlerce yürütülmüştür.

2.2.2. Cumhuriyet Öncesi Öğretmen Okulları

Tanzimat Dönemine gelindiğinde sanat eğitimi açısından yaşanan en önemli gelişme Batı Avrupa'dakilere benzer Öğretmen Okullarının açılışıdır. Daha önceki dönemlerde medreseler, hem kendileri, hem de diğer okullar için tek öğretmen kaynağı durumundayken, ilk defa 1848'de kurulan Darülmüallimin-i Rüşdi ile bu görev, açılan bu yeni öğretmen okuluna devrediliyordu. Yine 1862'de açılan İlköğretim Okulu ve 1870'de açılan Kız Öğretmen Okulu da yeni anlayışla öğretmen yetiştiren kurumlar olarak Tanzimat döneminde açılmışlardır. Tüm bu öğretmen okullarında Batılı anlamda programlar uygulanıyor ve resim dersleri de bu programlarda yer alıyordu. Bunlara ek olarak 1862'de kurulan Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) ve 1868'de açılan

Darıüşşafaka Lisesinin programlarında da resim derslerinin yer aldığını anlıyoruz (Ergin, 1977: C. 1-2, s. 476-490).

İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nda İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun yıllarca öğretmenlik yapması ve daha sonraki yıllarda Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nü kuracak olan öğretmenlerin bu kurumdan yetişmiş olmaları önemlidir. Okulun programlarında Elişleri Dersi ve Resim Dersi vardır ve bu derslerin öğretmenleri Baltacıoğlu ve Şevket Dağ gibi önemli adlardır.

2.2.3. Cumhuriyet Öncesi, Güzel Sanatlar Akademisi'nin Çalışmaları

II. Mahmut döneminde başlayan yenileşme hareketleri ile Mühendishane ve Harp Okulu programlarına resim derslerinin girmesi, daha sonraki yıllarda Sultan Abdülaziz'in resim sanatına ilgi ve sevgi duyması gibi oluşumlar, ülkede resmi bir akademinin kurulmasına ortam hazırlar. 19. yüzyılın sonlarında, askeri okullar gibi Batılılaşma ve yenileşme gereksinimiyle açılan "Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi, Batıdaki akademilerin bir benzeri olarak kurulurken eğitiminde de bu akademilerin atölye eğitimini örnek alır" (Erbil, 1989, s. 78).

O dönemin koşulları içinde, böyle bir kurumun ortaya çıkması çok önemlidir. Osmanlı döneminde "saray ve paşa konaklarının kitaplıklarında uyuklayan halkın gözünden uzaktaki minyatür dışında resim geleneği olmayan bir ülkede resim öğretimi yapacak" (Cezar, 1983, s. 6).

Bir okulun açılması çağdaşlaşma açısından önemli bir adımdır. Bu okulda yapılacak resimler de "... ancak zenginlerin sahip olabileceği cinsten kitaplar içindeki minyatürler gibi hapis kalmayacak"tır, halka sunulacaktır. Bu işlevi ile "toplumun çağdaşlaşmasına yatkınlığı artıracak ortamı hazırlamada"(Cezar, 1983, s.11) önemli bir görev yapmış olacaktır.

Sanayi-i Nefise Mektebi'nde Batı tekniğine göre portre ve peyzaj çalışmaları yürütülürken, öteki okullarda canlı yaratık ve insan resmine karşı sürdürülen çekingenlik

nedeniyle resim dersleri, taş baskı (litografya) çalışmaları, cansız modellerin, peyzajların ya da tahtaya çizilen geometrik ve bitkisel motiflerin kopya edilmesi ve renkli kartpostallardan büyütme yapılmaması biçiminde idi. Mühendis ya da Harbiye ve Sanayi Okullarında, bu okulların mesleki amaçlarına göre geometrik öğeler, “ornament”ler ve arabesklere çiziliyordu (MEB, 1982).

Plastik Sanatlar, Resim, Heykel ve Mimarlık gibi dört bölümden oluşan Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi'nin eğitim sistemi ve yönetimi, Paris'de 1863 yılında kurulan Ecole Nationale Supérieure Des Beaux-Arts'dan esinlenilmiştir. Avrupa'ya gönderilecek sanatçıların seçiminde, bu okulun Roma Akademisi'ne benzeyen bir uygulama şekli hakimdir. Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi'nin resim ve heykel bölümlerinden her yıl ancak bir öğrenci mezun edilir ve bu kişi eğitimlerinin devamı için devlet tarafından Avrupa'ya gönderilirdi (Erbay, 1995, s. 217-219).

1910 yılında resim-iş öğretimi konusunda incelemeler yapmak üzere Maarif Nazırı tarafından Avrupa'ya gönderilen İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), İspanya ve İtalya dışındaki bütün Avrupa ülkelerindeki resim ve elişleri eğitimini inceleyerek yurda döndü. Döndükten sonra Avrupa'dan edindiği belgeleri getirerek, konferanslar düzenlemiş, yazılar yayınlamıştır (Hakkı, 1932, s. 6).

2.3. Cumhuriyet Sonrası Sanat Eğitiminde Gelişmeler

Cumhuriyet dönemi kültür tarihimizin canlı ve parlak bir dönemidir. Yeni ulus olma, yeni bir toplum olma yolunda çağdaşlaşmaya doğru bir süreç yaşanır. Dil devrimi başta olmak üzere yenilikler birbirini izler. Atatürk, ümmet olmaktan ulus olmaya geçişin gerekliliğini ve önemini her fırsatta vurgular. Ulusal benliği bulmada sanata ve sanatçıya güvenir.

Bu dönem çağdaş Türk Kültürünün tohumlarının atıldığı dönemdir. Düşünce özgürlüğü ortamı sanatçılara yaratıcılık yolunu açmıştı. Batı taklitçiliğinden kurtulmak istiyorlar, Anadolu'da kendilerini arıyor ve yaratıcılığın kaynağını kendi öz geleneklerinde bulmaya çalışıyorlardı.

Dil devrimiyle birlikte yeni görüşler, yeni atılımlar gerçekleşir. Ulus olma bilinci, bireysel ve toplumsal kendi öz varlığını araştırma ve kendi değerini benimseme yolunda çalışmalarla desteklenir. Sanatta da amaç halka ulaşmak ve halkla bütünleşmektir. El sanatları, halk sanatları ve halk bilimi araştırmaları yapılır. Bu araştırmalar görsel sanatlarda ulusal kültür temellerinin atılması bakımından önemli girişimlerdir.

Sanatın, temel kültür sorunlarından biri olduğu sık sık vurgulanır. Sanat eğitiminin sorunları ulusal eğitim sorunlarından bağımsız düşünülemez. Ülkeye pek çok yabancı uzman gelir. Hemen uygulamaya konan I. Dewey'in raporudur (1926). Bu raporda okulların çalışma mekanları, programları, ders araç ve gereci bakımından yeniden düzenlenip zenginleştirilmesi önerilir.

Atatürk'ün Türk sanatları konusunda açtığı yol ve teşvikleri ile şairlerimiz yazdıkları, ressamlarımız ve heykeltıraşlarımız yaptıkları, mimarlarımız da kurdukları anıtlar ile bir Türk Sanatı'nın varlığını ortaya koymaya çalışmışlardır. Bu dönemde Türk Sanatı, ulusal özelliklerini bulmaya başlamış ve doğu tekniğiyle, milli ruhu etkileyen eserler Modern Türk Toplum Sanatı'nın temellerini atmıştır. O'nun açtığı bu yolda Türk sanatçıları da özellikle ressamlar güçlerini birleştirerek oluşturdukları birlikler ile Türk Sanatını olgunlaştırma arayışlarına girmişlerdir. Bu amaçla 1921'de "Türk Ressamlar Cemiyeti" kurulmuştur. Bu gelişmeden sonra 1926'da "Türk Sanayi-i Nefise Birliği" daha sonra da Güzel Sanatlar Birliği, 1928 yılında Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği oluşturulmuştur.

Türkiye'nin tek Akademisi 1883 yılında kurulan geçmişi Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi'nin dayanan İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'dir. Uzun yıllar Fransız geleneğini sürdüren okul, 1930 ve 1968 yıllarında geçirdiği reformlarla çağdaştırılmış, 1965 yılına kadar Güzel Sanatlar Akademisi olan okul, 1965 yılından sonra Devlet Güzel Sanatlar Akademisi adını almıştır. 1983 yılında da Mimar Sinan Üniversitesi adıyla yeniden örgütlenmiştir (Erbay, 1997, s. 142).

2.4. Resim Eğitiminde, İlk Oluşumlarda Türk Eğitimcilerin Programa Katkıları

Cumhuriyetin ilk yıllarında uzman sıkıntısı vardır. Yurt dışından getirilen uzmanlar ve yurt dışına eğitim için gönderilen öğrencilerle bu sorun çözümlenmeye çalışılır. Eğitim konularında araştırmalara dayalı raporlar hazırlanır, öneriler getirilir. Eğitim sistemi içinde güzel sanatlar eğitimi alanı da önemsenir.

Türkiye’de Resim Eğitimi tarihinde İsmail Hakkı BALTACIOĞLU’ nun ve İsmail Hakkı TONGUÇ’un önemli katkıları olmuştur.

Baltacıoğlu’nun da Tonguç’un da Resim ve Elishleri Dersleri Öğretmeni oluşları, Baltacıoğlu’nun 1910’da, Tonguç’un 1918’de Avrupa’da öğrenime girmiş olmaları, bu yıllarda ise Avrupa’da İş Eğitimi ve Sanat Eğitimi Akımlarının etkin oluşu, her iki eğitimcimizin de öğretmen kökenli oluşu gibi etkenler onların tavırlarını belirlemiştir. Ülke koşulları ile bütünleşen bu oluşumlar Türkiye’de Resim Eğitimi’nin tarihini verir (Etike, 2001, s. 236).

Bu aşamada belirginleşen bir konu da İş Eğitimi ve Resim Eğitimi tartışmasıdır. İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve İsmail Hakkı TONGUÇ’un bu konuda farklı düşünceleri vardı.

Baltacıoğlu resim derslerine ağırlık verir, iş derslerinden ayırırdı. Güzel Sanatlar Akademisi öğrencilerinin eğitim-bilim dersleri de alarak öğretmen olmalarını savunur. Tonguç ise, ülke gerçekleri açısından İş Eğitimi’ni daha önemli bulmaktadır. Hatta kuruluş yıllarında Gazi Eğitim Enstitüsü’nde, İş ve Resim Şubesi adında İş’in başa geçtiği de görülür. Tonguç Resim ve Elishi öğretmenlerine “İş İlkelerine Dayalı Öğretim Kursu” düzenlerken, Baltacıoğlu Güzel Sanatlar Akademisinde “Resim ve Pedagoji” dersi verir (Etike, 2001, s. 235).

Baltacıoğlu yaşamı boyunca gerek üniversitelerde ve gerekse Milli Eğitim Bakanlığı’nda önemli görevler, yöneticilikler üstlenir. İki dönem milletvekilliği yapar. Baltacıoğlu, Cumhuriyet’in ilk yıllarında, Yeni Türkiye’nin önemli görevinin yeni bir gençlik yetiştirmek olduğunu, bunun da eski yöntemleri bırakıp yeni yöntemlerle yepyeni insanlar yetiştirerek gerçekleştirilebileceğini belirtmiştir.

Baltacıoğlu, eğitimde geleneksel ezberci yapıya karşı çıkmış ve sezgici anlayışı benimsemiştir. Avrupa'da ortaya çıkan "Yeni Okul" anlayışı içinde, okulun yaşamla ilişkisinin kurulması dūřunesine katılmaktadır. Rousseau'daki dođa kūltūri anlayışını; okulun doğaya açık olması, dođa gōzlem ve incelemelerine yer vermesi şeklinde, okul program ve yaşantılarına aktarmayı hedeflemiştir (Kurtuluř, 2001, s.47).

İsmail Hakkı Baltacıođlu Cumhuriyet dōneminde ilk defa olarak Gūzel Sanatlar Akademisi būnyesinde "Resim Őđretmenliđi Kursu" dūzenlemiřtir. Açılan kursa, bu okuldan resim Őđretmeni olmak isteyenler katılmıřlardır. İsmail Hakkı Baltacıođlu'nun verdiđi "Resmin Őđretim Yōntemi" derslerini izlemekle yūkūmlū tutulmuřlardır. Bu eđitim bir yıl sūrer ve bařarılı olanlar Őđretmenlik hakkını elde ederler.

Baltacıoğlu'nun yayınları Sanat, Eđitim, Sanat Eđitimi, Resim, Resim Eđitimi, Őđretim Yōntemleri, Yazı (Haf), Din ve Ahlak, Sosyoloji, Tarih, Felsefe, Tiyatro ve ocuk Eđitimi konularını kapsar. "Yeni Adam" adıyla yayınladığı dergide kūltūr yaşamında etkin ve eğitici olmuştur (Etike, 2001, s. 57).

Sanat Eđitimine Őnemli katkıları olan eğitimcilerden biri de İsmail Hakkı Tonguç'tur. İsmail Hakkı Tonguç'un ismi Kōy Enstitūlerinde yaptığı Őnemli hizmetlerle anılmaktadır. Onun resim iř derslerine bakışı ve iř eğitimi ūzerine geliştirdiği programlar sanat eğitiminde Őnemli bir yer tutmuştur.

İsmail Hakkı Tonguç 1897 yılında Tuna kıyısındaki Silistre İlinin bir kōyūnde dođar. Milli Eđitim Bakanlıđının imkanlarıyla Kastamonu Őđretmen Okulu'nda Eđitim alır. Őđrenimini sūrdūrmek için Almanya'ya gōnderilir. Resim-elıřleri, Beden Eđitimi ve İř Eđitimi konusunda seminerlere katılır. Tonguç yerli eđitibilimci ve dūřūnūrlerden etkilenir. Bunlar arasında Namık Kemal, Mithat Pařa, Emrullah Efendi, Satı Bey, Ziya Gōkalp, İsmail Hakkı Baltacıođlu'nu gōsterebiliriz. Yabancılardan ise Pestalozzi, Kerschesteiner ve Dewey'i sayabiliriz.

Tonguç 1932 yılında resim derslerimizin Avrupa'dan çok geri olduğunu belirtir ve yeni amaçlar ve yōntemlerin denenmesini ister. Avrupa'da o dōnemde İş Eğitimi ve Sanat

Eğitimi Akımları etkilidir. Yeni amaç ve yöntemler bulunmuştur. Fakat bu gelişmeler Türkiye’ye gelmemiştir. Tonguç, kurucusu olduğu Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü ğretim programının hazırlanmasında da etkili olmuştur. Bölümdeki resim çalışmaları tuval ve kağıt üzerine boya ve kalemle resim yapmakla sınırlı kalmayıp, iş ve elişi çalışmalarını da kapsamaktadır. Bu alışmalar iki yada üç boyutlu sanatsal çalışmalar olarak dşnlmştur. Tonguç sanat eğitiminin önemine inanmakta, fakat iş eğitimine önem vermektedir. Köy enstitülerinde de bu düşüncenin uygulandığı görülür.

Köy Enstitülerinde, uygulanan eğitim ve öğretimin ilkesi “bilgiyi yaşayarak ve işi yaparak öğrenme” ilkesidir. Yaşayarak, görerek, gözlem yaparak, inceleyerek, araştırarak, deneye baş vurarak öğrenmek; öğrenilenleri birbiriyle karşılaştırarak ve yerinde kullanarak, özgürce iş görmek iş okulu ğrencilerinin görevleridir.

“İş için Eğitim” ya da “retim için Eğitim” gibi kavramlar eğitim sisteminin asli hedefleri durumuna girmeye başlayınca “Yaparak ğrenme” de bu hedefleri tamamlayan metodolojiyi oluşturdu. Gerek Enstitü yayınlarından gerekse de Enstitü mezunlarının anılarından “Yaparak ğrenme” anlayışının Enstitülerin en temel ve en çok vurgulanan prensiplerinden biri olduğunu görmemiz mümkündür. Bu anlayışın teorik dayanağı Tonguç ve diğer Türk eğitimcileri derinden etkileyen Kersuhensteiner’di. Ona göre kültürün kaynağı kitaplar değil “iş” idi. Tonguç gibi eğitimcilere göre “Yaparak ğrenme” aynı zamanda köylülerin kitaplarından çok görerek öğrenmeye yatkınlığından dolayı da en fazla işlevsel olabilecek bir eğitim anlayışıydı (Karaömerlioğlu, 1998, s. 66).

Köy enstitülerinde resim, müzik, tiyatro gibi çalışmalar dersliklerde ders saatleriyle sınırlı olmaktan çıkarılıp, günlük yaşama katılarak kültürel bir evre oluşturulmuştur. Enstitülerde sanat eğitimi uygulamaları, ekonomik yetersizliklere rağmen kurulan atölyelerde, işlik ve salonlarda yapılmıştır. Tonguç “iş okulu” anlayışını “sanat eğitimi” ilkesiyle birleştirerek Köy Enstitülerinde uygulamıştır.

Tonguç’un “iş okulu” anlayışının “sanat eğitimi” ilkesiyle birleşerek kurumsal bir bütünlüğe ulaştığı, bu sanat eğitimi yaklaşımının Köy Enstitüleri Programlarına yansdığı ve oluşturulan sanat eğitimi modelinin bir çok açıdan günümüz eğitbiliminin geliştirdiği yaklaşımlara yakın olduğu grlmştir. Bu ilkesel benzerlik, Tonguç’un sanat eğitbilimsel görüşlerini ve Köy Enstitüleri deneyimini daha da değerli kılmaktadır (San, 1983, s. 95).

İsmail Hakkı TONGUÇ Gazi Eğitim Enstitüsünden sonra, İlköğretim Genel Müdürlüğü ve Ankara Atatürk Lisesi'nde resim öğretmenliği yapar. Sanat eğitimi, iş eğitimi ve resim eğitimine ait bir çok eser bırakarak 1960 yılında ölür.

Bu gelişmeleri sağlayan kişi olarak dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'yi gösterebiliriz. Güzel sanatlar eğitimi konusuna önem veren Mustafa Necati, bakanlığı döneminde bakanlık örgütü içinde Güzel Sanatlar Müdürlüğü ayrıca bu konuda alınacak önlemleri belirlemek için de Güzel Sanatlar Komisyonu kurulmuştur.

Mustafa Necati, milletin estetik eğitimi konusunda etki yaparak kurumların güçlendirileceğini, güzel sanatların yalnız bir süs değil, bir gereksinim olduğunu, eğer halk sanat gereksinimi duyarsa, yüksek sanatçı yetişecek bir ortam doğacağını belirtmiştir. Ona göre halk arasında sanat zevkini yaymak Eğitim Bakanlığı'nın görevidir. Bu nedenle okullarda sanat zevkini yerleştirmek ve sanat gereksinimi uyandırmak için batının ilkeleri aynen kabul edilecektir. Resim, heykel ve süsleme alanlarında Güzel Sanatlar Akademisinde gerekli önlemler alınacak, gerekirse batıdan uzmanlar getirilecektir.

Devrim yapan milletlerin ülkülerini sanat eserleriyle kalıcı hale getirebilecekleri görüşünde olan Mustafa Necati ressamların ve resim sergilerine devletçe sahip çıkılmasını, güzel resimlerin devletçe satın alınmasını, pek çok şehirlerde Atatürk'ün heykellerinin dikilmesini de sağlamıştır.

2.5. Sanat Eğitiminin İlk Oluşumunda Türkiye'de İnceleme ve Görev Yapan Yabancı Bilim Adamları

Resim öğretmeni yetiştirecek ayrı bir bölümün kurulması, sanatın, temel kültür sorunlarından biri olması ve sanat eğitimi sorunlarının ulusal eğitim sorunlarıyla ilgili olmasından dolayı ülkeye yabancı uzmanlar gelir. Bunlar John Dewey, G. Stiekler, Frey ve Parker gibi uzman bilim adamlarıdır.

Amerikalı düşünür John Dewey "İşlevsel Psikoloji" ekolünün kurucularından biridir. İşlevsel Psikoloji ezbere dayalı öğretimi reddeder. Bu yüzden bu kuram bütün dünyada önemli etkiler bırakmıştır.

Dewey'e göre, "deneyim" ve "eğitim" eř anlamlı değildir. Eğitim deneyimin yönlendirilmesini ve kontrol edilmesini üstlenir ve bir anlamlı deneyim öğrenen kişilerin etkin katılımını ve kontrolünü gerektirir. Bilgi durağan (statik) olmadığı gibi, durağan bir toplumda kullanılmak için durağan bir ortamda kazanılmaz. Hiçbir zaman bitmeyen bir işlem olarak öğrenme daha fazla öğrenmeye öncülük yapmak zorundadır. Dewey'nin bu düşüncelerinin görsel sanatlar öğretimine kolayca yansıdağını görürüz (zsoy, 2003, s. 85).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Atatürk tarafından Türkiye'ye davet edilen J. Dewey bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda okulların çalışma mekanları, programları, ders araç ve gereci bakımından yeniden düzenlenip zenginleştirilmesi önerilir. Raporunda yer verilen resim ve el işleriyle ilgili konular şunlardır.

1. Okullarda resim ve el işleri atölyelerinin kurulması ve bu işliklerin gerekli araç ve geree donatılması.
2. Yüksek ğretime devam etmeyeceklerin yaşamlarında kendilerine yetecek bilgi ve becerilerin kazandırılmasında ve de bilginin yaşama geçirilmesinde uygulamaya ve özellikle el işlerine önem verilmesi.
3. Görsel sanatlarda (Resim, izgi, boya sanatları olarak raporda yer alır) yeteneklerin geliştirilmesinin bireysel ve toplumsal önemi ve yararı üzerine durulur (Kırışoğlu, 2002, s.36).

Dewey'in raporu üzerine, ortaokullara ğretmen yetiştirmek amacıyla Ankara'da Gazi Orta ğretim Okulu (Gazi Eğitim Enstitüsü) açılır. İlk, orta, lise resim-iş programları değiştirilir. Okullarda resim-iş odaları ve işlikler kurulur.

1926 yılında Almanya'dan incelemeye yapmaya gelen diğer bilim adamları Frey ve Stiehler'di. Sanat ve İş Eğitimi konularında çalışmalar yapıp, ilkokul ve ortaokul öğretmenlerine kurslar verdiler. Stiehler, resim ve el işleri yoluyla öğrencilerin yaratıcılık ve buluş yeteneklerinin geliştirilmesi, sanat yapıtlarının değerini anlayabilecek düşünce ve duyguların arttırılması gerektiğini belirtir. (nver, 2002, s.19).

Türkiye'ye incelemeye gelen bir başka uzman Amerika'lı Parker'dı. Kırışoğlu'na göre (2002, s. 36) Parker'in raporu "müzik, drama, güzel sanatlar, drama, dans, el işleri ve oyun gibi zengin alanların öğrenciye etkin bir biçimde kazandırılmasında geçmişten gelen engeller vardır. Bu derslere karşı tutucu tavırlar alınmamalıdır. ağdaşlaşma yolunda her

ulusta geçmişin kültür değerlerini canlandırma, kaybolan özelliklerden üzüntü duyma yaşanılmaktadır. Halkevleri ve müzeler ilgiyi canlandırmada hizmet ederler. Öteki sanat dallarındaki çalışmalarda olduğu gibi resimde de çocuklarda bir özgürlük havası sezilmekte birlikte, okulların çoğunda uygulanan resim yönteminde yaratıcılığın engellendiği görülmüştür. Bu konuda işlenmesi gereken yol o kadar kural dışı olmalıdır ki, çocuklar anlatımlarına doğal ve değerli çıkışlar bulabilsinler.”

Parker raporunda kopyacılıktan sanat eğitiminde kopya yönteminin zararlarından bahsetmiştir. Kimi uzmanlar ise yeni ulusun gereksinimi olan iş gücü nedeniyle okullarda el işlerine önem verilmesini önerirler.

Çocuğa el işçiliği öğretirken, hem ekonomik yarar sağlanacak hem de çocuk mutlu olacaktır. Daha sonraki yıllarda iş eğitimine programlarda giderek resim dersinden daha çok önem verilir.

2.6. Yaygın ve Örgün Eğitimde Sanat Eğitiminin Gelişimi

2.6.1. Yaygın Eğitimin Tanımı

Eğitimin örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana biçimi bulunmaktadır. Bu biçimlerden yaygın eğitim geniş anlamda; örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerde çıkmış bireylere gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak için örgün eğitimin yayında veya dışında onların, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte çeşitli süre ve düzeylerde yaşamboyu yapılan eğitim-öğretim-üretim, rehberlik ve uygulama çalışmalarının tümü olarak belirtilmektedir (MEB, 1984, s.13). Bu eğitim türü içinde özellikle, diğer kuruluşların yaptığı halk eğitimi, hizmetiçi eğitim ve çıraklık eğitimi etkinlikleri girmektedir.

10. Milli Eğitim Şurası'nda yaygın eğitim işlevleri şu şekilde belirtilmiştir:

- Örgün eğitim kurumlarına hizmet vermek,
- Okul dışı gruplara eğitim sağlamak,
- Kendiliğinden eğitimi gerçekleştirmek (Hesapçıoğlu, 1987, sy.28)

Günümüzde yaygın eğitim, örgün eğitimlerini hangi nedenle olursa olsun tamamlayamayanlara, eğitim fırsat ve olanaklarından yararlanamayanlara, eğitimini sürdürmek isteyenlere sağlanan eğitim anlamına gelir. Türk eğitim sistemi içinde yaygın eğitim, bugünkü anlamına uygun olarak, daha çok Cumhuriyet Döneminde yaygın bir gelişme göstermiştir. Yeni Türk Alfabesinin 1928 yılında kabulünden sonra, açılan Millet Mektepleri, Halkevleri ve Halkodalar, etkinlikleri, Türk Silahlı Kuvvetlerince er ve erbaşlar için düzenlenen kurslar; Adalet Bakanlığınca ceza-tutuk ve islah evlerinde düzenlenen kurulan, Milli Eğitim Bakanlığınca zaman zaman sürdürülen okuma-yazma seferberlikleri, açılan meslek ve beceri kazandırıcı kurslar, nüfus planlaması, trafik eğitimi vb. çalışmalar, TRT'nin okuma-yazma ve öteki programları önemli yaygın eğitim çalışmaları arasındadır (Sözer, 2000, s. 124).

2.6.2. Yaygın Eğitim Alanında Gelişmeler

2.6.2.1. Halkevleri

İlk halkevleri 19 Şubat 1932'de 14 il merkezinde açılır. Halkevleri 1931 yılında kapatılan Türk Ocakları'nın yerine kurulmuştur. Her iki kuruluşun amaçları da, Türk ulusunun ve halkının çağdaş Batı uygarlığı doğrultusunda sosyal, ekonomik ve kültürel bakımlardan geliştirilmesi olarak özetlenebilir. Halkevleri amaçlarını gerçekleştirmek için dokuz ana şubeye ayrılmıştı.

1) Dil, edebiyat ve Tarih, 2) Güzel Sanatlar, 3) Temsil Kolu, 4) Spor, 5) Sosyal Yardım, 6) Halk Dershaneleri ve Kursları, 7) Kitaplık, 8) Köylücülük 9) Müzeler ve Sergiler (Gündoğan, 1992, s.112).

Halkevlerinin yaygın olarak yürüttükleri faaliyetler arasında konferanslar, nutuklar, konserler ve müzik dersleri, tiyatro gösterileri, eğlenceler, günübirlik geziler ve köy ziyaretleri, törenler, festivaller, radyo yayınları ve film gösterileri yer almıştır.

Halkevleri çalışmaları içinde bulunan Güzel Sanatlar kolunun o günün koşullarına göre kültür yaşantımızdaki amacı; güzel sanatlar alanındaki yoksunlukları gidermek, sanat dallarına ilgiyi artırmak, yaratıcılığı yaşamla bütünleştirmek, kültürel değerlerimizi

yaşatmaktı.Ve nitekim halkevlerinin kültür yaşantımızın kuruluşunda etkileri büyük olmuştur (Erol, 1984, s.40)

İsmail Hakkı Baltacıoğlu Halkevleri tarafından yerine getirilmesi gereken beş temel amaç tespit etmiş, ayrıca halkevlerinin kapasitesi içinde olan beş tane de etkinlik belirtilmiştir.

Temel Amaçlar:

1. Türkiye'nin bütün gençlerine toplu hayat yaşatmak
2. Onlara müşterek mesuliyet duygusunu aşlamak
3. Onlara kollektif neşeyi tattırmak
4. Onlara Türk Rejimi istikametinde bir moral vermek
5. Onlara yürüyüş, musuki, tiyatro, edebiyat zevklerini vermek.

Etkinlikler:

1. Bütün halkı ayırım yapmadan kucaklayabilirler.
2. Bilim, sanat ve kültür öğreten evrelerdir.
3. Yalnızca öğreten değil, aynı zamanda yaşatan kurumlardır.
4. Halkevlerinin verdiği bilgi ve kültür Türk rejiminin beklentilerine uygundur.
5. En ufak köylere dahi yayılacak bir kapasiteye sahiptir (Şimşek, 2002, s.68).

Halkevlerinin işlerlik kazandığı yapılarında ressamalara çalışma imkanlarının sağlandığı, açtığı güzel sanatlar atölyesiyle, sergilerle, verdiği ödüllerle ve her yıl düzenlediği resim kursları ile sanatçı ve amatörlerin desteklendiği, sergilemelerde bulunma isteyen çeşitli kuruluşlara ve sanatçılara da salonlarını açtığı ve yayınlarıyla da plastik sanatları önemli ölçüde desteklediği görülmektedir (Aksel, 1943, ss.25-51)

Halkevlerinde Güzel Sanatlar Şubesine Ar Şubesi de denilmekteydi. Müzik, resim, heykeltçilik, mimarlık gibi alanlarda amatör veya artüleri toplar, genç yetenekleri korur ve gelişmelerini sağlardı. Şube köylerde ve göçebe topluluklar arasında anonim halk şarkıları derler ve halk dansları ile ilgili araştırmalar yapardı.

Sanat atölyeleri ve sergiler açmak fotoğrafçılık sanatını desteklemek ve sanatsal yarışmalar düzenlemek, şubenin ilgilendiği öteki konulardı. Ankara Halkevi'nin 1936'da

öncülüğünü yaptığı Resim Sergileri uzun bir süre, geleneksel olarak gerçekleştirilmiştir. Halkevlerinde resim eğitiminin yanında heykel eğitimine de gerekli önem verilmiş halkın bu sanatları sevmesi için çalışmalar yapılmıştır.

Cumhuriyet'in çağdaş uluslar seviyesine çıkması için yapılan yenileşme hamlelerinde halkevlerinin yeri çok önemlidir. Resim-heykel gibi sanatların yurtda yaygınlaşmasına, halkın bu sanatlara alışıp sevmesine katkıda bulunmuşlardır (Kalaycı, 1998, s. 31-32).

2.6.2.2. 1923-1950 Yılları Arasında Açılan Resim Sergileri

1923-1938 yılları arasına denk gelen dönemde açılan sergilerini şu şekilde gruplayabiliriz.

1. Güzel Sanatlar Birliği, Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği ve d Grubu gibi sanatçı birliklerinin sergileri.
2. Bazı kişisel sergiler
3. Resmi nitelikli sergiler.

Sanatçı birliklerinden kısaca bahsetmek gerekirse 1928 kuşağı sanatçıları, Türkiye'ye dönüşte oluşturdukları müstakil Ressam ve Heykeltraşlar Birliği ile Cumhuriyet Dönemi'nin ilk sanat grubunu oluşturdular.

1929'da kurulan birliğin üyeleri, Refik Epikman, Cevap Dereli, Şeref Akdit, Mahmut Cuda, Nurullah Berk, Hale Asaf, Ali Çelebi, Zeki Kocamemi, Muhittin Sebati, Ratip Aşır Acudoğu (heykeltraş) Fahrettin ARKUNLAR (1901-1971) idi. Müstakiller, bireysel sanat anlayışlarını özgürce uygulamak, modern sanat akımlarını tanıtmak ve yaygınlaştırmak çabasında oldular. Amaçları, Türk resminin gelişmesine katkıda bulunmak ve ona temel olacak yapıtlar ortaya koymaktı. Sanatçılar düzenledikleri sergilerde farklı yorum ve tekniklerle, yeni sanat anlayışlarını konu çeşitliliği içinde ortaya koydular. Onlarla birlikte grup içinde gerçeği ve izlenimci anlayışta olanlar da bulunuyordu (Gültekin, 1992, sy. 15).

D grubu Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği'nden birkaç yıl sonra, 1933'de kuruldu. D grubunu Nurullah Berk, Abidin Dino, Zeki Faik İzler, Elif Naci, Cemal Tollu ve heykeltraş Zühtü Mürihoğlu kurdu. Sanatçılar kübizm ve ekspresyonizmin etkisi altında kalarak resim yapmışlardır.

12 Eylül 1926 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla, Ankara’da açılacak sergilerin resmi nitelikli sayılacağı ve ödül verileceği ayrıca satın alınmak müzelere konulacağı kararlaştırılmıştı. Bu karar ilk dönemlerde Güzel Sanatlar Birliği’nin sergilerini kapsamıştır. Bunun yanında Mahmut Cuda, Refik Epikman, Muhittin Sebati, Cevat Dereli, Ali KARŞAN’ın kurduğu Yeni Resim Cemiyeti yeni bir sanat anlayışı getirmese de Maarif Vekaleti çok sayıda eserini almıştır. Yeni Resim Cemiyeti’nden bir süre sonra yurtdışından dönen sanatçılar Ankara Etnoğrafya Müzesi’nde açtıkları 1. Genç Ressamlar Sergisinin ardından Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Birliği adı altında etkinliklere devam etmişlerdir. 1933 yılında da d grubu çalışmalarına başlar. Müstakiller sergi etkinliklerini İstanbul ve Ankara dışında Zonguldak, Bursa, Samsun, Balıkesir gibi illerde yapmışlardır. Müstakiller ve d grubu sergilerini ağırlıklı İstanbul’da yapıyordu. Bunun sebebi ise kültür şehri olması ve sosyal hayatın zenginliğiydi. Sergi salonu olmadığı için sergiler boş dükkanlarda ve tiyatro salonlarında açılırdı (Foçalı, 1936, s. 204).

Kişisel sergilere ise 1936 yılında ölümüne kadar her sene Ankara’da sergi açan Halil Paşa’yı, 1937 yılında genç kuşaktan sanatçı olan Turgut Atalay’ı ve 1932 yılında Alay Köşkü’nde, çağdaş Türk sanatı tarihinin bilinen ilk kişisel heykel sergisini açmıştır. 1937 ve 1938 yıllarında 2 defa bu dönemin etkin üç sanatçı birliği biraraya gelerek, Birleşik Resim ve Heykel Sergisi düzenlemiştir.

Devlet sanat ortamına katkı sağlamak için 1933-1936 tarihleri arasında, devlet eliyle İnkılap Sergileri düzenlemiştir (Üstünipek, 1999, s.43).

Cumhuriyet döneminin ilk on yılına ilişkin gelişmelerin sanatsal bir dökümü, bir tür “muhasabe”si niteliğinde olan ve 1933 yılının Ekim ayında Ankara’da düzenlenen “İnkılap Sergisi”, içerdiği yapıtların, genellikle Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet konuları üzerine kurulu olması, resimlerde kullanılan teknik bilgi ve becerilerin Batı’dan öğrenilmiş sanat yöntemleriyle yakın ilişki içinde bulunduğu görülür (Özsezgin, 1998, sy. 29).

Bu sergi, devletin sanatçıları bir fikir etrafından toplamayı hedeflediği bir etkinliktir. Sanatçıların Türk inkılabını topluma ve gelecek nesillere aktarılacak eserler yapmalarını sağlanmaya çalışılmıştır. Devlet, sanatçıları bir sergi etkinliği çerçevesinde yönlendirerek, onlardan beklentilerini ifade etmeye çalışmaktadır.

10 Kasım 1938 tarihinde, Cumhuriyet'in kurucusu Mustafa Kemal Atatürk vefat eder. Çağdaş Türk hedefi doğrultusunda sanata büyük önem veren ve devletin sanata yaklaşımının biçimlenmesinde etkili olan Atatürk'ün ölümü yeni bir döneme girildiğini düşündürür. Hasan Ali YÜCEL'in Maarif Vekilliği yapması ve İnönü'nün çabalarıyla devlet-sanat ilişkileri biçimlenmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın çıkması, karneyle alışverişin başlaması, sosyal hayatın yoğunluğunun kaybetmesine sebep olmuştur. Pek çok sanatçı silah altına alınmıştır. Sanatçılar üretmek için ihtiyaç duydukları malzemeleri bulamamışlardır. Bu dönemde sanat ortamının gelişimi yavaşlamıştır. Devlet bu şartlara rağmen sanata ve sanatçılara desteğini sürdürmüştür. Devletin öncülük ettiği bazı girişimlerden biri de Yurt Gezen Ressamlar (1938-1944) uygulaması olmuştur. Devlet eliyle düzenlenen bir diğer sergi etkinliği ilki 1939 yılında düzenlenen ve her sene Cumhuriyet Bayramı'nda açılması planlanan Devlet Resim ve Heykel Sergileridir. İlk beş sergi Ankara Sergievi'nde 1944'deki altıncı sergi ise Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde açılmıştır (Üstünipek, 1999, s. 44).

1939-44 döneminde Müstakillerin sergi etkinlikleri son bulmuştur. Güzel Sanatlar Birliği'nin gelenekleşen resim sergileri Galatasaray ve Ankara'da devam etmiştir. Birçok üyesi Akademi kadrolarında görev almış olan "d grubu"nun sergileri de önemli etkinliklerdendir.

Nuri İyem, Selim Turan, Agop Arad, Avni Arbaş, Ferruh Bayağa, Turgut Atalay, Mümtaz Yener gibi sanatçılar halkın içine girerek resim yapmışlardır. Liman sergisini açan bu grup daha sonra adını Yeniler Grubu olarak değiştirmiştir. Bu dönemde sanat ortamına katılarak, sergiler düzenleyen bir diğer birlik ve İbrahim Çallı'nın başkanlığını yaptığı ilk sergisini Temmuz 1943'de Akademi salonlarında açan Türk Ressam ve Heykeltraş Birliği'dir. 1945'ten sonra sanatçıların bireysel çıkışları artmıştır. Kişisel sergiler açmada fazlalaşmalar olmuştur. 2. Dünya Savaşı'nın bitmesiyle halk ekonomik ve psikolojik olarak savaşın sıkıntılarını çekmiştir. Savaş yıllarını iyi değerlendirip gelirini artıran bir kesim, sanatçıları lüks tüketime yönlendirmede kullanmıştır. Resim satınalma sadece devlet tarafından değil resmi kurumlar tarafından da alınmaya başlamıştır. Sanatçıların

bireysel arayışlarının sonuçlarından biri de özel galeri olarak İsmail Hakkı Oygur Galerisi'nin açılmasıdır. Fransız Konsoloslğu 1940'lara sonunda resim galerisi açar. Beyoğlu Filarmoni Derneği diğer bir önemli mekandır. Savaşın sona erdiği yıl olan 1945'ten, Demokrat Parti iktidarını -dolayısıyla devlet sanatçı ilişkilerindeki değişen dengeleri- anımsatan 1950 yılına uzanan kısa dönemde sergilerin genel niteliğinde önemli bir değişim yaşanmış sayıca artış görülmüştür (Üstünipek, 1999, ss. 44-48).

2.6.2.3. 1950'den Sonra Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi

1950 yılı siyasal bakımdan olduğu gibi Türk kültüründe de farklı bir dönemin başlangıcıdır. Dil'de ve kültür'de geriye dönüş, İslam adına ulusalcılıktan uzaklaşmanın başlandığı görülür. Kültür konusu çok partili dönemde din ile birlikte siyasal bir araç olarak kullanılmıştır.

1960'lı yıllarda bir yanda İslamcı-Osmanlıcı görüş yeniden etkinleşirken diğer yandan Türk kültürü Sosyalist düşünce ile beslenmeye başlamıştır. İşçi-köylü sınıfına politik açıdan verilen önem, bu kesimin yaşamını ve doğasını sanata taşıyarak açık, anlaşılır, figüratif bir resim üslubunun benimsenmesi sonucunu getirmiştir (Ersoy, 1998, s. 30).

Aynı zamanda 1960'lı yıllar Türkiye'de kentleşme olgusunun hızlandığı yıllardır. Tarımdan Sanayi'ye dengesiz geçiş, köyden kente göç, kentlerde düzensiz ve sağlıklı yerleşim Türk resim sanatında toplumsal gerçekçilik olarak belirmiştir. 1960'lı yıllar Çukurova ve pamuk işçilerinin, yoksul köylülerin Türk resmine girdiği yıllardır. 1950'li yıllardan itibaren hızlanan modernleşme çabasının tarihe karşı yeniden ve bazen sert, acımasız tavırlarından sanat da nasibini almıştır. Ulusal sanat mı evrensel sanat mı tartışmaları uzun yıllar gündemde tutulmuş ve Türk sanatının, Avrupa sanatı karşısında yargılanıp çağdaşlaşma sürecine bir kaynak sağlayamadığı iddia edilmiştir (Kalaycı, 1998, s. 35).

1960'lardan bu yana sosyo-ekonomik yapı değişimleri, nüfus artışı, işsizlik, gelir dengesizliği, kültür hayatımızı olumsuz yönde etkilemiştir. Ülkede artan bu toplumsal

çelişkiler ortamında kentleşme olgusunun yarattığı dramatik gerilim sanatçıların; yeni; figüratif, ifadeci kesinlikler aramalarına yol açan itici güç olmuştur (Tansuğ, 1986, s. 298).

1960-70 yılları arasında soyut sanata da yönelim artmış, ancak 1970'ten sonraki dönemde ise sosyal-siyasal bunalım dalgaları ressamı yeniden figüratif resme yöneltmiştir.

1970-80 Cumhuriyet tarihinin en sancılı dönemlerinden biridir. Bu dönemdeki sosyo-ekonomik bulanıklık ve tıkanmanın bireysel ruhlarda yarattığı gerginlik sanatçıları da zaman zaman kaos'a sevk etmiştir. 1970'li yılların ortalarından itibaren İstanbul'un elit kesimlerinde özel sanat galeri çoğalmaya başlamıştır. Cumalı, Galeri Baraz, Maçka Sanat Galerisi gibi... Bununla birlikte Türkiye'de, sanat yapıtı maddi karşılığını görebileceği bir ortama kavuşmuştur. Özel galerilerle birlikte koleksiyonerler de artarak sanat piyasası gerçek anlamını bulmuştur. Dünya'ya baktığımızda; kapitalizmin gücüyle sanat piyasasının merkezi Paris'ten New York'a kaymıştır. New York'daki sanat pazarına damgasını vuran sermaye gücü, geçmiş dönemlerin yokluk içinde yaşamış ressamın eserlerine (Van Gogh, Matisse, Leonardo da Vinci vs.) yüksek fiyatlar ödeyerek sanat eserlerini metalaşmaya doğru itmişlerdir. 1970'li yıllardan itibaren ülkemizde; özel galerilerin artmasıyla, sanatçılar, Devlet Resim Heykel Sergilerini beklemeden istedikleri zaman sergi açabilme şansına kavuşmuşlardır. Sermaye gücü 1980 sonrası Türkiye sanat piyasasını da hareketlendirmiştir. Büyük kentlerde odaklaşan sermaye birikimi, bizde de resim'i bir ticari meta haline getirmiştir. Bu, bir yandan başta resim olmak üzere plastik sanatlara ilgiyi yaygınlaştırmış, aynı zamanda sanatçıları daha çok üretmeye teşvik etmiştir. Diğer yandan sanatsal kaygıları, ticari kaygılara dönüştürerek sanatın yozlaşması kaygısını da sürekli gündemde tutmuştur (Kalaycı, 1998, s. 35).

Sanatsal yenilenme işlevlerini üstlenmiş görünen kurumların sayısı 90'lı yıllarda daha da artmış ancak sanat eğitimi veren kurumların bu işlevlerini standart eğitim kıstaslamalarına indirgemeleriyle sanatta tekdüzelik ve yozlaşma risklerini de gündeme getirmiştir.

2.6.2.4. Günümüzde Yaygın Eğitim

Günümüzde Yaygın Eğitim veren kurslara, okuma yazma kursları, çıraklık eğitim merkezi çalışmaları yanında, Endüstri Pratik Sanat Okulu, Pratik Kız Sanat Okulu, Olgunlaşma Endüstrisini gösterebiliriz. Bunlar, katılanların becerilerini arttırmaları için eğitim veren kurumlardır. Halk Eğitim Merkezleri; kendi çevresi içinde halka eğitim kursları açan yaygın eğitim kurumudur. Bunun yanında akşam öğretimi yapan Sanat Okulları eğitim etkinliklerini sürdürmektedirler (Erbay, 1997, s.69). Bugünkü Halkeğitim Merkezlerinde plastik sanat eğitimi etkinliklerinin düne oranla daha farklı bir yapıda geliştiği gözlenmektedir. El sanatları bünyesinde zamanla eritilen plastik sanatların yaygın eğitim programlarında açıklıkla belirtilerek, işlerlik kazanmasını gerekli görmekteyiz. Sürdürülen çalışmaların, yaratıcılığın ikinci plana alındığı, plastik endişe güdülmeden, ucuz, aktarma ve öykünme olarak yapılması, giderek yapılan işlerin yozlaşmasını da doğallaştırmaktadır. Bu merkezlere farklı ortamlardan gelen kişilere yaratıcılığı destekleyici ve aynı zamanda denetleyici bir görsel eğitimin sunulması zorunlu olmaktadır (Pamir, 1985, s.82). Daha çok İstanbul'da yoğunlaşmış bulunan ve bünyelerinde plastik sanatlar alanında yaygın eğitim sunmaya çalışan özel kuruluşlar, Türkiye genelinde son yıllarda plastik sanatlara duyulan ilgi ve birikimi çeşitli sergilemelerle, açılan kurslarla ve öğretim dışı kalmış sanatçı öğretmenler tarafından işlerlik ve yaygınlık kazandırmayı amaç edinmişlerdir (Pamir, 1985, s.83). Bunlara örnek olarak Akademi İstanbul gösterilebilir. İnternetteki, tanıtım katalogunda okulun tanıtımı ve programları şu şekilde yapılmıştır:

Sanat eğitimi, bireylere kendilerini ifade etme cesaretini kazandırır. Yaşamın bir değer olarak algılanmasını ayrıntıların farkına varılmasını ve yaşamsal niteliklerin yükseltilmesini sağlar. Akademi İstanbul bu bileşim yoluyla, iş dünyası için evrensel standartlara sahip donanımları olan profesyonel adaylar yaratıyor.

Üstlendiğimiz dava yaşam boyu eğitim anlayışını içerdiğinden, kişinin kendine yatırımını ifade eden bireyselliği en az toplumsallık kadar ciddiye alıyor ve yetişkin eğitimi programları sunuyoruz. Sertifika programlarımız aşçılıktan felsefe çalışmaları atölyelerine kadar 35 alanı kapsamakta.

Eğitim bizim için bir bütündür. Çocuk eğitimini, gelecek kuşalların gelişmesine katkıda bulunmak üzere misyonumuzun bir parçası olarak görüyoruz. Gelecek kuşakların yaratıcı, üretken, yürekli, erdemli, duyarlı, yaşam sevinci olan bireylerden oluşmasını sağlamak toplumsal sorumluluğumuzdur. Bu yüzden haftada bir kez müzik, yaratıcı drama, plastik sanatlar, dans, bale alanlarında çocuklarla sanat atölyeleri düzenlenmiştir (<http://www.akadem.istanbul.com.tr>).

2.7. Örgün Eğitim

2.7.1. Örgün Eğitimin Tanımı

Okulöncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır.

Okulöncesi eğitim; isteğe bağlı olarak, zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş, 3-5 yaş grubundaki çocukların eğitimini içerir. Amacı; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını, onların ilköğretime hazırlanmasını, koşulları elverişsiz çevrelerden gelen çocukları için ortak bir yetişme ortamı yaratılmasını, Türkçe'nin doğru ve güzel konuşulmasını sağlamaktır.

İlköğretim, 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsamaktadır. İlköğretim, kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. 4306 sayılı yasa ile zorunlu İlköğretim 1998 yılında beş yıldan sekiz yıla çıkarılmıştır. Amacı; her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini; ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır. Ortaöğretim; ilköğretime dayalı, en az üç yıllık genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarını kapsamaktadır.

Ortaöğretimin amacı; öğrencilere ortak genel kültür vermek; birey ve toplum sorunlarını tanıtmak ve çözüm yolları aramak; ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunarak bilinç kazandırma, öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime; aynı zamanda mesleğe, ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yükseköğrenim veren kurumların tümünü kapsamaktadır. Amacı; ülkenin bilim politikasına, toplumun yüksek düzeyde ve çeşitli kademelerdeki insan gücü gereksinimine göre öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirmek; bilimsel alanlarda araştırmalar yapmak; araştırma-

inceleme sonuçlarını gösteren ve bilim-teknik ilerlemesini sağlayan her türlü yayını yapmak; hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak, düşüncelerini bildirmek; ülkenin sosyo-ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmak, bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyu aydınlatıcı bilimsel verileri sözlü ve yazılı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetinde bulunmaktır (Bircan, 2000, s. 166-167).

2.7.2. Örgün Eğitim Alanında Gelişmeler

2.7.2.1. Köy Enstitüleri ve Sanat Eğitimi

Köy Enstitüleri 17 Nisan 1940 tarihli 3803 sayılı kanunla kurulmuştur. Yasanın çıkmasından iki ay sonra on bir enstitü kurulur. Köy enstitülerinde öğrenim süresi 5 yıldır. Bu okullara ilkokulu bitiren köy çocukları sınavla alınmış ve eğitimde henüz bir yenilik olan karma eğitim yapılmıştır.

Kaya (2001, s.127) enstitülerde yapılan resim ve heykel etkinliklerini şöyle anlatır, “resim dersleri, baştan ayağa boya ve renk kokan, ayaklı resim sehpaları, tuvaler, önlüklerle dolu resim atölyelerinde yapılırdı. Resimlerin çerçeveleri marangoz işliklerinde gene öğrenciler tarafından yapılırdı. Enstitü öğretmen ve öğrencilerinin yaptıkları resimler zaman zaman büyük kentlerde de sergilenirdi. Savaştepe Köy Enstitüsü resim öğretmeni Nevide GÖKAYDIN, Gazi Eğitim’den sonra İngiltere’de üç yıl ihtisas çalışması yapmış ve Londra Hilton’da sergi açmış değerli bir sanatçıdır. Enstitüyü 1944 yılında ziyaret eden H. Ali YÜCEL ve TONGUÇ’un ısrarları ile Nevide öğretmen Ankara’da bir resim sergisi açar. Sergide kendi yapıtları yanında öğrencilerinden resimleri sergilenir. Yontucu Nusret SUMAN, Yüksek Köy Enstitüsü öğrencisi Abdullah ÖZKUCUR’un eline bir karavana verip ona tohum saçan bir köylü gibi poz verir. Küçük bir plastirin modelini çıkartır. Öğrencilerle beraber küçük modelin iskeleti yapılıp üzerine alçı vurulur ve Tohum Eken Köylü Yontusu tamamlanır.

Köy Enstitülerinden yetişmiş ressamardan Mehmet ÖZET, İsmail AVCI, Halis BİÇER, Lütfi ÖZSOY, Ali CANDAS, Sedat TOSUN, İsa BAŞLIOĞLU, okullarımızın kuruluşunun 60 yılı nedeniyle enstitülerin bulunduğu yörelerde resim sergileri açarak çeşitli etkinlikler düzenlediler (Kaya, 2001, s. 128).

Köy Enstitülerinde iki ayrı program uygulanmıştır. Bunlar 1943, 1947 programlarıdır. 1943 programında, resim dersinin amaçları arasında ilkokul öğrencilerinin gelişim basamaklarını tanıtmaya ve öğretim tekniklerini öğretme gibi, öğretmenliğe hazırlayıcı bilgilere yer verilmiştir. 1947 programında el yazısı dersinin amaçlarına, estetik zevk gelişimi eklenmiştir. Resim dersinin amacı, estetik zevk gelişimi; sanat eleştirisi yeterliliği ve sanat tarihi bilgisidir. 1947 programında iş dersinin beceri kazandırma amacı kaldırılır. Bu amacın kaldırılmasıyla Tonguç'un "iş içinde eğitim ilkesinden uzaklaşıldığını göstermektedir.

Köy Enstitüleri Programları (1943, 1947)'da sanat eğitimi kapsamının hedeflerle tutarlı olduğu; bilgilerin önemli ve öğrenciler için anlamlı olduğu; bilgilerin sunulmasının öğrenme ilkelerine uygun olduğu, sanat eğitiminin etkili bir yere sahip olduğu ve Köy Enstitülerinde sanat eğitimi almış eğitimciler yetiştirildiği görülmüştür.

Bu programın sanat eğitimi ile ilgili uygulamalarından alınan sonuçlara göre "gereken nitelikte öğretmen yetiştirilmesi ve istenilen özellikte sanatçıların yolunu açma" biçiminde özetlenebilir.

Köy Enstitüleri programlarında, sanat eğitiminin kuramsal ve uygulamalı çalışmaların birlikte ele alınması, günümüzün "genel sanat eğitimi" kavramına uygundur (San, 1983, s. 137).

2.7.2.2. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi

1927 isim değiştirerek kurulan Devlet Güzel Sanatlar Akademisinin geçmişi 1883 yılına dayanır. 1883 yılında açılan Sanayi-i Nefise Mektebi, bir erkek okuludur. Toplumsal gelişmeler doğrultusunda kızların eğitimi önem kazanır ve 1914'te Kız Sanayi-i Nefise Mektebi kurulur. Bu okulun Resim ve Heykel Bölümleri vardır. 1925 yılında kız ve erkek okulları birleştirilir. 1922'de Güzel Sanatlar Akademisi programlarına Resim Pedagojisi dersi konur ve bu dersi vermekle Baltacıoğlu görevlendirilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında adı Sanayi-i Nefise Mektebi olan okul 1927'de Devlet Güzel Sanatlar Akademisi adını alır.

Güzel Sanatlar Fakültesinin gelişmesinde yabancı eğitimciler etkili olurlar. Bunun sebebi ise Hitler yöneltmesinden kaçan bilim adamlarının Türkiye'ye gelmesidir. Cezar bu konuda şunları belirtir.

1930 ile 1940 arasındaki yıllar Türkiye'de mevcut yüksek öğretim kurumlarında esaslı reformların yapıldığı yıllardır. O yıllarda Almanya'da Hitler'in baskı rejimi vardır, 1933'de, Nasyonal Sosyalist Parti yönetime geçince, siyasal yönden beğenmediği sanatçı ve bilim adamlarına baskı ve haksız uygulamalar başlatmıştır. Türkiye, bu değerli insanlara kapılarını açar ve bunun yararlı sonuçlarını alır.

1933 üniversite reformunda birçok yabancı eğitimci, Türk Eğitim kurumlarında görev alır ve üniversitenin medrese niteliğinden uzaklaşıp yerine bilimsel niteliğin yerleşmesinde katkıda bulunurlar (Cezar, 1984, sy.26).

Güzel Sanatlar Akademisi kurulmadan önce 1923'te Tezhip (süsleme) bölümü kurulmuştur. 1928 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'ne dönüşen bu kurumda var olan bölümlerin yanı sıra 1929-32 yılları arasında seramik, iç mimari, grafik ve afiş, tezniyat bölümü içerisinde uzmanlık dalları olarak kurulmuştur. Fakültenin sonraki yıllarda isimleri tekrar değişmiştir. 1969 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, 1982'de de Mimar Sinan Üniversitesi olarak değişmiştir.

Güzel Sanatlar Akademisinde programlarında öğretmen yetiştirmeye yönelik bir amaç bulunmasa da, mezunları öğretmenlik yapmışlardır.

Ali KARSAN, Kenan YONTUÇ, Zeki KOCAMEMİ, Cemal TOLLU, Şeref AKDİK, Mahmut CUDA, Ali ÇELEBİ, Eşref ÜREN, Hamit GÖRELE, Salih URALLI, Ercüment KALMIK ve birçok GSA mezunu 1923-1936 yılları arasında ve daha sonraki yıllarda Türkiye'nin çeşitli illerindeki orta öğretim kurumlarında resim öğretmeni olarak çalışmışlardır (Etike, 2001, s. 47).

1926'da Güzel Sanatlar Fakültesi'nin müdürü Namık İsmail'di. Namık İsmail ölünce müdürlüğe vekaleten İsmail Hikmet BEY ve ondan sonra da Burhan TOPRAK tayin oldu. Üniversite de çıkan yangından sonra Burhan TOPRAK çekilerek yerine vekaletten Avni BAŞMAN ve onun yerine de Zeki Faik İzer getirilmiştir.

1950'de Akademi'nin kalan dış duvarları içinde yeniden inşasına başlamış ve müdürlüğe Nijad SiREL getirilmiştir. Güzel Sanatlar Fakültesinde yabancı hocaların da görev yapması, akademinin sanat anlayışında Avrupa ve yabancı temsili bir sanatın ortaya çıkmasına sebep oldu.

1937 yılında Burhan TOPRAK'ın Fakülte'ye müdür olmasından sonra, resim bölüm başkanlığına Fransız ressam Leopold Levy, heykel bölümüne Alman Rudolf Belling, süslemeye Louis Sue getirildi. Leopold Levy yanına Cemal Tollu, Bedri Rahmi, Sabri Berkel, Zeki Kocamemi, Ali Çelebi ve Nurullah Berk'i aldı (Ünver, 2002, s. 19).

2.7.2.3. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-iş Bölümü

Cumhuriyet Döneminde (1923-1950) resim öğretmeni yetiştiren iki önemli kurumu Güzel Sanatlar Akademisi ile Gazi Eğitim Enstitüsü'dür.

Gazi Eğitim Enstitüsü'nde resim bölümünün açılmasında yabancı eğitimcilerden olan John Dewey, Stiekler ve yerli eğitimciler İsmail Hakkı Tonguç, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun da etkileri olmuştur. Raporlar ve alınan kararların sonucunda 1926 yılında kurulan Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü bünyesinde 1932 yılında resim bölümü açılmıştır. Bu bölümün açılmasıyla resim-iş öğretmeni yetiştirme görevi Güzel Sanatlar Akademisi'nden bu kuruma devredilmiş olur. Resim-iş bölümünden mezunlar Türk Eğitiminde önemli görevler üstlenmişlerdir. Yalnız ortaöğretim öğretmenliği değil, gerektiğinde ilkokul öğretmenlerine, gerektiğinde de halk eğitimine ve hizmetlerine yardımcı olmuşlardır. Ayrıca ilk mezunlardan bir bölüm müfettişlik görevine getirilmiştir.

Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-iş Bölümüne ilk öğretmenler olarak İsmail Hakkı TONGUÇ, Malik AKSEL, Hayrullah ÖRS, İsmail Hakkı ULUDAĞ, Şinasi BARUTÇU ve Mehmet Ali ATADEMİR atanmışlardır. Daha sonra da 1934 yılında Almanya'da seramik ve heykel eğitimi gören Hakkı İzzet; Fransa'da resim eğitimi gören Refik Epikman'ın katılmasıyla bölümün öğretim kadrosu tamamlanmıştır (Özsoy, 2003, sy. 73).

2.7.2.4. 1950'den Sonra Örgün Eğitimde Gelişmeler

1950'den sonra örgün eğitimdeki gelişmeleri müzik, tiyatro, resim eğitimi alanlarında şu şekilde özetleyebiliriz. 1936'da Ankara Devlet Konservatuvarı kuruldu. Daha sonra 1958'de İzmir'de, 1971'de ise İstanbul'da Devlet Konservatuvarları açıldı.

1964 yılında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine bağlı bir Tiyatro Kürsüsü ve 1970'te Tiyatro Araştırmaları Enstitüsü kuruldu.

1952 yılında resim dersi lise kurumlarında ilk defa edebiyat kolunda seçmeli ders olarak program alındı (Telli, 1980, s.18). Ankara Üniversitesine bağlı olarak 1965 yılında kurulan Eğitim Fakültesinin ilk ve temel kürsülerinden biri Güzel Sanatlar Eğitimi Kürsüsü idi. 1981'de "Bölüm'e dönüşen ve şimdi bir "Anabilim Dalı" olarak çalışmalarını sürdürmekte olan bu akademik birimde, kurumsal nitelikte sanat ve edebiyat eğitimi yapılmakta, lisans yüksek lisans, doktora programları, tez ve seminer çalışmaları yürütülmektedir.

1962 yılındaki 7. Milli Eğitim Şurası kültür ve sanat sorunlarına geniş yer ayırdı. Kurulan Güzel Sanatlar Komisyonu aşağıdaki konuları görüşerek, bazı öneriler geliştirdi.

Görüşülen konular:

1. Güzel Sanatlar Akademisi
2. Halk eğitiminde güzel sanatlar
3. Plastik sanatların geliştirilmesi, sanatçıların teşviki ve korunması
4. Radyo
5. Bölge kültür ve sanat merkezleridir.

Getirilen öneriler ise:

1. Güzel Sanatlar Halk eğitiminde daha etkin kılınmalı.
2. Plastik sanatlar eğitimine önem verilmeli, sanatçılar desteklenmeli, ödüllendirilmesi.
3. Bölge kültür ve sanat merkezleri kurulmalı.
4. Sanat eğitiminin toplumsal kalkınmadaki öneminden dolayı, temel eğitimden üniversiteye kadar sanat eğitimi dersleri konmalı.
5. Devletin gerçek bir sanat eğitimi politikası olmalı.

1975 yılında Ege Üniversitesine bağlı bir Güzel Sanatlar Fakültesi açıldı ve aynı yıl eğitime başladı. Bugün Dokuz Eylül Üniversitesine bağlı olan bu fakülte, güzel sanatların değişik dallarında kuramsal ve uygulamalı sanat eğitimi ile ilgi çekici çalışmalar yapmaktadır.

Bunlardan başka, üniversitelerin sanat tarihi, resim, el sanatları, müzik bölümleri veya birimleri, mimarlık fakülteleri, kız meslek liseleri gibi daha birçok kurumda da kuramsal ve uygulamalı olarak sanat eğitimi yapılmaktadır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 5. maddesinde yer alan "Türkçe ve Güzel Sanatlar dallarından biri zorunlu ders olarak tüm yüksek öğretim kurumlarında okutulur" hükmü, yüksek eğitim düzeyinde ele alınacak sanat eğitimi planlaması için gerekli yasal dayanağı da getirmiş bulunmakta, sanat eğitiminin alanını genişletmektedir.

1978 yılında liselere konulan Turizm ve Sanat Eğitimi dersi olumlu bir gelişme olduğu, değiştirilerek geliştirilmesi gerektiği halde kısa bir süre sonra kaldırılır (Rapor, 1982, s. 18). Milli Eğitim Bakanlığı da bu konuyu yeniden ele alır. 17.03.1982 gün ve MEB Yüksek Danışma Kurulu Başkanlığı/83 sayılı Bakan onayı ile bir "Güzel Sanatlar Eğitimi Çalışma Grubu" kurulmuştur. Üniversitelerin ilgili öğretim elemanları, Milli Eğitim Bakanlığı ilgilileri ve sanatçılardan oluşan bu Çalışma Grubu, "Örgün ve yaygın eğitim programlarımızın güzel sanatlar eğitimi açısından incelenmesi ve buna göre önlemler alınmasına yardımcı olunmasını çalışmalarını" yoğun olarak yürütmüş ve "Türkiye'de Güzel Sanatlar Eğitimi" adlı bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor, daha sonra çoğaltılarak, bütün üniversitelerin ilgili fakültelerine gönderilir, konuyla ilgili görüş ve öneriler alınır. Adı geçen Çalışma Grubu, Bakanlığın ilgili uygulayıcı birimlerinden temsilci üyelerin de katıldığı ikinci aşama çalışmalarına 3 Şubat 1983'te başlayarak, önce, üniversitelerden gelen görüş, eleştiri ve önerilerin genel bir değerlendirmesini yapmış, sonra da bu değerlendirmeler ışığında daha ayrıntılı bir çalışma yaparak somut öneriler geliştirmiştir. Böylece, "Türkiye'de Güzel Sanatlar Eğitiminin Gelişmesine Yönelik Öneriler" adlı ikinci rapor oluşmuş ve bu rapor, 20 Haziran 1983 günü yapılan Yüksek Danışma Kurulu toplantısında görüşülerek kabul edilmiştir. Söz konusu öneriler, okulöncesi eğitim, temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını ayrı ayrı fakat bir bütünlük içinde ele almaktadır.

Bugüne kadar lise düzeyinde sanat eğitimi alanındaki en önemli gelişme, 1989-1990 öğretim yılında Güzel Sanatlar Liselerinin açılmış olmasıdır. Üniversitelerin sanat eğitimi veren bölümlerine kaynak oluşturan bu okullara öğrenciler yetenek sınavı ile alınmaktadır. 1991-1992 öğretim yılında uygulamaya konulan liselerdeki kredili sistemde ders kredisi 4'e çıkarılırken, belirlenen mezuniyet alanlarından birisi de sanattı. 1994-1995 öğretim yılında kredili sistem yerine getirilen Alan Seçmeli Sınıf Geçme Sisteminde ders kredisi yine 4 olarak belirlenmiştir. Son yıllarda yurt çabında çok sayıda yeni üniversiteler ve bu üniversiteler bünyesinde Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Resim-İş Eğitimi Anabilim Dallarının açılması ülkemizde sanat eğitiminin yaygınlaşmasını sağladı.

1973'te başlayan Uluslararası İstanbul Sanat Festivali ve TRT gibi kurum ve kuruluşlar, her iki alanı kapsar.

Musiki ve sahne sanatları alanında yapılan yaygın sanat eğitim eğitim çalışmaları deyince, akla Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Devlet Opera ve Bale, Devlet Tiyatrosu, çeşitli orkestra, opera ve korolar, resmi ve özel tiyatrolar gelmektedir. Plastik sanatlardan söz ederken de, Devlet resim ve heykel müzeleri, müzeler, sergiler, resmi ve özel galeriler, sanat kongreleri, İstanbul Sanat Bayramı, basın-yayın gibi çeşitli etkinlikler üzerinde durulabilir.

3. KÜLTÜR TANIMI VE TÜRLERİ

Kültürün farklı tanımları yapılmıştır.

Kültür : Toplum ve toplulukta süregelen, topluluğun ya da bireyin yaşamını ve davranışlarını etkileyen, biçimlendiren ya da belirleyen bilgi, gelenek, sanat, değer yargısı gibi katkıların tümü.

Kültür kavramı, içerik ve kapsamı bakımından kuramsal düşünce tarihi boyunca önemli değişikliklere uğradı. İlk çağlarda toprağın bakımı, tarım alanında kullanıldı (bugün de tarım, fizyoloji ve topta üretme, iyileştirme vb. anlamlarında kullanılmaktadır). Sonraları insan yeteneklerinin eğitim yoluyla geliştirilmesine kültür dendi (Kültür, 2002, s.130).

Bir toplumda geçerli olan ve öteden beri süregelen her türlü duygu, düşünce, yaşam ve sanat anlayış biçimlerinin tümü. Batılı anlayışa göre kültür, doğaya karşıt olan değerlerdir. İnsan kültürle hayvanlıktan uzaklaşır ve onun sayesinde gerekli araçları yaratarak doğaya egemen olur. Bu anlayış daha sonra uygarlıkta özdeş bir anlam kazandı. Günümüzde eskiden olduğu gibi “hars” (kültür) ve “medeniyet” (uygarlık) ayrımı yapılmamaktadır. Kültür bunların ikisini de tanımlar. Bu anlamda bir ulusta mevcut bilgiler, dinsel inançlar, sanat, ahlak, hukuk, adet, gelenekler ve kişinin toplum üyesi olarak edindiği daha başka yetenek ve alışkanlıklar kültür kavramı içine girer. Bu bakımdan en ilkel toplumların bile bir kültürü vardır. Toplumların sürekliliğini sağlayan da kültür faktörüdür (Grand Master, 1992, s.741).

Etnik bir gruba, bir ulusa, bir uygarlığa, niteliklerini veren, bir başka grupta, bir başka ulusta bulunmayan maddi ve ideolojik olguların tümü. E.B. TYLOR kültürü şöyle tanımlıyordu: “Bilgileri, inançları, sanatı, ahlakı, yasaları, gelenekleri ve bir toplumun üyesi olarak insanın edindiği bütün öteki eğilim ve alışkanlıkları içeren karmaşık bütün (Büyük Larousse, 1986, s.7270).

Kültür, bir sözcük olarak, sayılamayacak kadar çok anlama gelir. Fakat, konumuz gereği, sosyal ve beşeri bilimler alanında, sınırlı olarak düşündüğümüzde kültür, en genel tanımlaması ile insanoğlunun, insan için ve insanlık için yarattığı her şeydir. Bir başka ifade ile ise kültür, insan aklının doğaya kattığı her şeydir. O halde kültür, sosyal ve beşeri bilimler için, kimi zaman bir düşünce tarzı, kimi zaman bir davranış, kimi zaman da bir somut varolan şeklinde, ama daima karşımıza çıkan bir kavramdır.

Konumuz ile ilgili bulunan ve bizim için de yeterli olabilecek sınıflamayı, kültürün taşıyıcılarını ya da alanını esas alarak yapabiliriz. Bu durumda kültürü üç alan içinde düşünmek olanaklıdır: a) Bireysel kültür, b) Yöresel (Bölgesel) kültür, c) Evrensel Kültür

Bireysel kültür kişinin içinde yaşadığı topluma göre ve o toplumun insanlarına oranla edinimlerindeki olumlu farklılıktır. Bu edinimler, mesleki bilgi niteliğinde ya da anlamında değildir. Yörenin en iyi doktoru ya da en usta marangozu olması o kişiyi “kültürlü kişi” yapmaz. Yani, bir kişinin meslektaşlarına oranla daha başarılı olması, daha başarılı diye kabul edilmiş bulunması o kişiyi bilgisi açısından farklı ve üstün yapar ama kültürlü yapmaz. O halde edinimler daha başka bir içeriği tanımlamak durumundadır. Bunlar kısaca şöyle gösterilebilir: En genel anlamı ile sanat alanı üzerine sahip olduğu doğru bilgiler -sanat tarihi bilgisi, çağdaş sanat akımları bilgisi, bir sanat yapıtını değerlendirebilme bilgisi gibi-, insan ve değerleri, insanın geleceği, dünyanın bugünkü hali üzerine görüşleri, düşünceleri ve bunlara neden olan felsefi edinim, nihayet çağdaş ve evrensel tutum ve davranış kuralları.

Bu edimsel fark o bireye, yaşadığı toplum içinde bir ayrıcalık sağlar, sağlaması da gereklidir. Ama bu, bir yabancılaşmaya dönük değil, saygınlığa dönük bir ayrıcalıktır.

Yöresel kültür, belli değerlerin, belli inanç ve nesnelere sınırlı bir alan için geçerli olmasıdır.

Yörel bir giysiden, kullanılan dilin bölgesel çeşidine kadar. Sınırları belli tüm ananeler, gelenekler ve töreler bu anlamda değerlendirilir. Sınır ise, kimi zaman bir köy, kasaba olabileceği gibi, kimi zaman da bir bölge, bir ülke, hatta bir kıta olabilir.

Yöresel kültür, sadece o yöre insanları tarafından benimsenmiş ve davranışa dönüştürülmüş olmasına karşın diğer yörelerin insanlarınca da bilinir ve saygı ile karşılanır. Daha doğrusu saygı ile karşılanmalıdır. Çünkü onlarda da aynı işgörü için başka töreler, nesnelere ya da değerler vardır. Yöresel kültürler arasında iyi-kötü, yanlış-doğru şekilde sınıflamalar, değerlendirmeler yapılamaz. Yapılsa yapılsa, çağdaşlık ölçütü içinde bir dereceleme yapılabilir. Ya da yaygınlık derecesine göre bir sıralama düşünülebilir.

Evrensel kültür de zaman ve mekan ayrımı gözetmeksizin insanlık adına yapılan, insanların hizmetine sunulan her türlü olgudur.

Örneğin; “Bütün insanlar eğitim ve öğretim görme hakkına sahiptir” savından, çiçek aşısına dek, yer, ırk, dil, din, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın, kim tarafından, nasıl bulunduğu, dendiği fark etmeksizin, doğaya katılanlar, evrensel kültür olarak tanımlanabilir.

Evrensel kültür, her yerde geçen bir görgü kuralı olabilir, bir inanç da. Evrensel kültür zaman içinde değişebilir de. Fakat bu değişme kısa süreler içinde olmaz. (Eriñç, 1993, s.79,80)

3.1. Kültür - Eğitim Arasındaki İlişkiler

Bütün canlı varlıklar içerisinde sadece insan eğilip bükülebilme özelliğine sahiptir. İnsanın “eğilip-bükülebilmesi” demek onun bir biçim (form) kazanması, bu kazandığı biçimi yaşamı boyunca geliştirebilmesi, işleyebilmesi demektir. “Eğilip-bükülebilme” bir varlık olan insan dünyaya geldiği zaman sadece şu veya bu yönde geliştirilebilecek ham yeteneklere sahiptir. Bu ham yeteneklerin gelişmesini sağlamak ona uygulanan eğitimin işidir (Mengüşoğlu, 1971, s.213).

Bütün doğuştan getirdiği yeteneklerle birlikte, insan bir toplumun üyesidir. Kişi yaşadığı toplumun çeşitli özelliklerini öğrenecektir. Öğrenme, topluma hazırlanma, kültür benimsenmesi, inançlar, değerler ve kültür yayılması temel anlamda eğitimin çeşitli

yönlerini oluşturur. Ne şekilde olursa olsun eğitim topluma katılmanın en belirli yollarından birisidir (Lundberg, 1970, s.163).

Ayrıca çeşitli kültürler ve alt kültürler eğitim yoluyla karşılıklı kültür ögesi aktarması yaparlar. Böylece kültürde değişme ve gelişme söz konusu olur. Bir kültürde değişme olmadığı zaman kültürün devamlılığı söz konusu olamaz. Eğitim eski kültür öğelerini yeni nesillere aktarırken, bu öğeleri toplum fertlerinin yaşadığı zamanın şartlarına uydurur. Bu bakımdan eğitim kültürünün devamlılığını ve nesilden nesile aktarılmasını sağlayan önemli bir kültür ögesidir.

Eğitim her toplumda değişik şekillerde, çeşitli amaçların gerçekleşmesi için var olmuştur. Her durumda toplum kültürüne katkıda bulunmuş, kültüre biçim vermiştir.

3.2. Kültürel Yapılanma - Toplumsal Yapılanma

Bireyin kökeni toplumdur. Birey mutlaka bir toplum içinde yaşamalı ve yaşadığı toplumun kültürüne, tarihine katılmalıdır. İnsanların toplumla olan çok yönlü ilişkileri ve toplumsal olaylar sanatın estetik özünü belirler. Sanatçı yarattığı sanat eserini topluma kabul ettirebilmek için; toplumda takdir edilme, sanatı yaklaşıma, kabul görmeyi bekler. Sanatçı toplum tarafından kabul görürse ya da toplum menfaatine çalışırsa, topluma mal olur ve gelecek kuşaklara aktarılır. Toplum bir sanat yapıtını zevkli bir şey oluşu ya da yararlı bir nesne oluşuna göre değerlendirir. Oysa sanatçı toplumun bir adım önünde giden bireydir. Çoğu zaman sanat eseri değil, onun içinde sakladığı görüş öne çıkar. Toplumun zaman içinde farketmediği olaylardan, toplum bireyi olarak sanatçı etkilenir. Sanatçı üzerindeki bu etkiler sanat eseri üzerinde tepkiye dönüşür (Ersoy, 1983, s.52).

Dağınık yerleşme ve düzensiz şehirleşme, eğitim düzeyinin düşüklüğü, üretim ve teknoloji de geri kalmışlık, masraflı ve yavaş işleyen kamu yönetimi gibi toplumsal yapıdan kaynaklanan sorunlar, plastik sanatlar eğitimini de olumsuz etkilemektedir.

Ülkemizde plastik sanatlar eğitiminin, genel eğitim sistemi içindeki yerini geç alması, dini engellemeler, Osmanlı İmparatorluğu'nda son dönemlerde uygulama alanı tanınması,

el sanatlarının daha ağır basarak figürsel sanat çalışmalarının toplum tarafından kabul görülmediği, nüfusun dengesiz artışı, kişisel gelir düzeyinin düşüklüğü gibi sebepler toplumda sanat eğitime olumlu bakışı engellemektedir. Sanatçının yokluk içinde olması ve sanatsal altyapıların tam kurulmaması, sanattan para kazanılmayacağı fikrini yaygınlaştırmıştır. Özellikle geleneksel yapısının etkisi ve masraflı bir alan olması dolayısıyla sanat eğitimi toplumdaki hak edilen değeri alamamıştır. Bu sebepler öğrencinin okul seçimini etkilemiştir. Özetle sanat eğitimi toplumda sanata verilen değerle yakından ilgilidir (Erbay, 1997, s.174).

3.3. Kültürel Yapılanma - İdari Yapılanma

Ülkeyi çevreleyen siyasi atmosfer, o eğitim sisteminin gelişiminde de rol oynar. Eğitim kendi kendine, sosyal değişime sebep olmaz. Eğitim, ait olduğu ülkenin siyasi ve sosyal eğilimlerini izlemek zorundadır. Hiç bir ülke, ihtilali örgütleyen ya da ülkenin temel siyasi görüşünü yıkıcı eğitim sistemine izin vermez. Ama bununla birlikte eğitim, aydınlatma yoluyla isyancılar yaratabilir. 19.yy. ve 20. yy. Milli Eğitim Sistemleri kurulurken, ait oldukları ülkelerin amaçları yansıtılmıştır. Demokratik ülkelerdeki eğitim sistemlerinde; fikir ve uygulamalarda, demokrasinin yerleştirilmesi yoluna gidilmiştir (Gürüz, 1994, s. 233).

Sanatların gelişimi üzerinde; üç politik dönem etkin olmuştur. Tarih öncesi dönemde mağara resimleri ve klube mimarisini örnek verebiliriz. İkincisi; krallıklarla yönetilen dönemlerde sanat saraylara girmiş, devlet düzeniyle birlikte sanatta da düzen görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde krallar için saraylar, anıtlar, tapınaklar yapıldığı ve içlerinin sanat eserleriyle süslendiği dönemdir.

1900'lü yıllardan sonra krallıklar yıkılarak, yerlerini parlamentolara bırakır. Demokrasi ve ona paralel olarak da sanat değişmiştir. Kişi özgürlükleri hukuk sistemi, keşifler ve icatlar yapılır, haberleşme gelişir, el sanatları yerine makinaya bırakır, sanat artık kimseye bağımlı değildir. Zümrelerin zevk ve tutkuları doyurmak yerine, demokraside; her birey için bir yücelme ve kendini gösterebilme özgürlüğü vardır.

Sanat politikacılar tarafından çoğu kez yasaklanmakta, desteklenmekte veya kendileri haklı gördükleri bir alan haline gelmiştir. Hatta politikacılar, sanat uzmanı gibi davranarak, sosyal ve ahlaki olarak ayırmış ve kendilerince değer biçmeye çalışmışlardır. Galeride açılan bir resim sergisinde çıplak figürler bulunan eserler toplatılmış, tiyatrolara ve sanata yapılan mali destek azaltılmış, parklarda bulunan heykeller parçalanmıştır. Bunlar gibi örnekler arttırılabilir. Yurt içinde olduğu kadar, yurt dışında da sanatı sevmeyen ve anlamıyan güzel şeyleri kırıp geçiren gruplar vardır. Plastik sanatlar eğitiminin; bireylere kazandırılması yoluyla sanatı sevmiyenlerin bu sayısal oranı en aza indirilebilir. Plastik sanatlar eğitime gerekli önem verilmezse, gelecekte sanata yapılan sataşmalar daha da artacaktır (Erbay, 1997, s. 187).

4. YÖNTEM

4.1. Araştırma Yöntemi

Araştırma tarama modelinde yapılmış, sanat eğitimi programlarının varolan ve olması gereken şekli ile belirlenmeye çalışılmış ve sanat eğitimi programlarının dünü ile bugünü saptanarak kültürel yaşam ve sanata etkileri ortaya konmuştur. Ayrıca sanat eğitimi programlarının varolan ve olması gereken şekli ile belirlenmeye çalışılırken Batı Ülkelerindeki sanat eğitimi uygulama örnekleri incelenerek fikir alınmıştır.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni; Tanzimat'tan günümüze sanat eğitimi programları şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmanın örnekleme ise; sanat eğitiminin kültürel yaşamımız ve sanat üzerindeki etkilerin incelenmesi olarak belirlenmiştir.

4.3. Veriler ve Toplanması

Araştırmada kaynaklara ilişkin varolan durumu belirleyen olgusal veriler ve kaynak guruplarının genel değerlendirme ve sanat eğitimi programlarının günümüzde karşılaştığı sorunlarına ilişkin görüşler toplanarak raporlaştırılmıştır. Sanat eğitimi programlarının önemi ve gerekliliği ve Tanzimat'tan günümüze kadar olan gelişimi ve içeriği evrensel boyutta ele alınarak, Avrupa Birliğine giriş sürecinde yaptığımız eğitim ve sanat eğitimi çalışmaları dahil edilerek kültürel yaşam ve sanata katkıları, önemi ve sorunlarına değinilmiştir.

4.4. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Kaynak taramalarından elde edilen veriler sanat eğitimi programlarının Tanzimat'tan günümüze kadar olan gelişimi ile kültürel yaşam ve sanata etkisindeki önemi, sanat eğitimi programlarının uygulandığı alanlar ve kurumlar tespit edildikten sonra, kültürel yaşamın ve sanatın günümüzde bulunduğu durum ve nedenleri saptanmaya çalışılmıştır.

5. BULGULAR VE YORUM

5.1. Sanat Eğitiminin Amacı Ne Olmalıdır?

Rönesans estetiğine göre sanatın amacı; içinde yaşadığı dünyayı bilmek ve tanımak olmuştur. Herbert Read ise sanat eğitiminin amaçlarını, genel olarak kısa ve uzun dönemli amaçlar olarak ikiye ayırmıştır.

Kısa dönemli amaçlar; kişinin eğitim süreci içinde ona gerekli olacak bilgilerin verilmesi, isteklerin, ilgilerin, alışkanlıkların ve kabiliyetlerin gelişmesini sağlamaktır. Uzun dönemli amaçlar ise, öğrencilerin günlük yaşantısında kullanabilecekleri kadar bilginin edinilmesi ve güzelliğin anlaşılması gibi fonksiyonları içerir (Erbay, 1997, s.14).

Sanat eğitiminin amaçları ile genel eğitimin amaçları birbirine benzerdir. İkiside insanı konu edinmiş ve iyi yetişmesini amaçlamıştır. Sanat eğitiminin tarihi gelişimi incelendiğinde değişik amaçlara hizmet etmiştir. Bazen yeteneğe dayalı amaçlara önem verilmiş sanat, sanat içindir denmiştir. Bazen de ticari sanat, zanaat, sanat tarihi ve pratik sanat, endüstriyel sanat, kültürel sanat, estetik sanat ve günlük sanat konuları ön plana çıkmış ve eğitimde öncelik kazanmıştır. Sanat eğitiminin amaçları geçmişle özel yetenekleri geliştirmek iken bugün ise bireyin öğretici durumuna geçirilmesinden tutun da sosyal aktivite ve boş zamanların değerlendirilmesi gibi bir çok amaç taşır.

Doğa ve kültür değerlerine sahip çıkma anlayışının geliştirilmesine dönük amaçlardan örnek verilebilir.

- Doğal ve sanat güzelliklerinin ayırımına ulaşmayı sağlama.
- Ulusunun ve başka ulusların sanat değerlerini takdir etme.
- Sanat eserlerinin doğduğu yerde kalması gerektiğinin bilincine vurma.
- Sanat ve sanatçılar hakkında çıkan yayınları ve sergileri izlemesine yardımcı olarak, beğenisini geliştirme” (Gel, 1994, s. 43).

Sanat eğitimcileri tüm hedeflere hemen ulaşamayabilir. Ders saatlerinin yetersiz olması öğretmenlerin bu hedeflere ulaşma başarısını da olumsuz olarak etkilemektedir. Milli Eğitim Politikalarında sanat eğitiminin ön plana çıkarıp, çocuklarımızın zihinsel,

fiziksel, toplumsal ve estetik gelişmelerinde olumlu adımlar atılmalıdır. Aksi takdirde “Bilgi Çağı” diye adlandırılan çağda yatarıcılıktan uzak, bilgi toplumu kimliğinden yoksun bir toplum olunacaktır.

Sanat eğitimi kişiyi, malzeme bilgisiyle donatarak, görme, şekillendirme yeteneklerini geliştirerek, eğitilmesini sağlayarak, heyecanı, imajı ve her türlü duyguyu pratiğe dönüştürür. Öğrencinin imgelerini hayal dünyasını çizdirerek duygularını geliştirme, doğadaki ve sanat eserlerini koruyup gözetmek sevdirmek, değerli ya da değersiz sanat eserlerini tanıma özelliğini kazandırmak, öğrenciliklerini ifade etmektir. Bireyin davranışını değiştirerek, öğrendiklerini en iyi şekilde uygulama imkanı sağlanmalıdır.

Sanat eğitiminin amaçları temel özellikleri ele alınırsa Erbay’a (1997, s. 17) göre: “görsel yolla algılamayı öğretmek, yaratıcılığı geliştirmek, sanatın anlaşılmasını sağlamak, kendini ifade yeteneği kazandırmak, sanatçı yetiştirmek, yöntemleri geliştirmek, endüstriye hizmet etmek, boş zamanları değerlendirmek gibi başlıklar altında toplanabilir.

Bu amaçları kısaca şöyle özetleyebiliriz. Görsel yolla algılamayı öğretmek, verilen sanat eğitimiyle öğrencinin gördüğünü doğru olarak algılamasına yardımcı olmaktır (Başlıoğlu, 1989). Sanat eğitimi programları, öğrencilere duygu ve düşüncelerini görsel olarak ifade etme yeteneği kazanmada yardımcı olurlar. Sanat, kişiyi görsel olarak eğitir. Sanat objesini görerek, birey güzeli ve estetik değerleri görmeyi, tanımayı, seçmeyi öğrenecektir. Bu açıdan sanat eğitimidir ve kişilerin görsel imajları doğru algılamasına yardımcı olur (Lewis, 1985, s. 316). Örneğin bir nesneyi yakından başka, uzaktan başka görebiliriz. Ya da çok az ışıkta aynı nesne farklı görülebilir. Bu tür örnekleri çoğaltabiliriz. Çocuk resimleri bu açıklamanın tipik örneğini oluşturur. Bir insan resmi çizen çocuk için insanın uzakta ya da yakında olması önemli değildir. onun için insan bildiği insandır ve her yerde aynı iriliktir. Daha sonra verilen eğitimle yakınlık, uzaklık gibi mesafe farklılıklarında boyutların değişimi gündeme gelir. Eğitiminin görevi algısal değişimleri kavrayabilmek, ideal ve doğruyu öğrenciye göstermektir.

Yaratıcılık sanat eğitiminin önemli öğelerinden biridir. Sanat eğitimi verilirken, yaratmanın hürriyetini sınırlandıracak engellemelerden kaçınmak gerekir. Öğretim de yaratıcılık sınırlıdır ve kişiye özgüdür, geliştirilmesi yine kişiye bağlıdır. Sanatsal yaratıcılık okutulamaz, uygulama ile geliştirilmesi şarttır. Yaratıcılık, yeteneğin geliştirilmesi ve okul sonrası yaşamda bireye yön verecek başarıya ulaştıracak özelliklerdendir (Başaran, 1983, s. 111).

Bir başka amaç, **sanatın anlaşılmasını sağlamaktır**. Sanatın amaçlarından biri de kendini anlatabilme fırsatını kendi yollarıyla, karşısındakine anlatmak bu sayede de sanatın sahip olduğu iletişim, kültür öncülüğü, reklam, terapi gibi özelliklerinin anlaşılmasında fayda sağlamaktır. Sanat eğitimi olan kişiler, sanatın belirtilen özellikleri ile eğitilerek hem kendisini, hem de dış dünyayı tanıyacak ve dünyayla barış kalacaktır (Sayın, 1990, s. 50).

Kendini İfade Etme Yeteneği Kazandırmak bir başka amaçtır. Sanat ürünleriyle kişi kolaylıkla ortaya koyamadığı duygu, düşüncelerini, kendini anlatış tarzıyla kişiliğini çalıştığı malzemeye döker. Sanat çalışmaları kendini ifade edebilmede ve diğer bireylere bunu aktarabilmede köprü vazifesi görür. Sanat eğitimi sayesinde genç öğrendiklerini hayata geçirmeye başlayacak, sanat dersinde güzeli arayabilme yeteneği ona hayatın her devresinde yardımcı olacaktır. Öğrenciye görsel eğitim yoluyla kazanacağı biçim ve renk duyarlılığı, yaşamı boyunca kalacak ve gerek toplumsal, gerekse mesleki ve ekonomik davranışların, kısaca tüm yaşamını etkileyecektir. Bu nedenle sanat eğitimi yalnızca yetenekliler ve sanatçı olacaklar için değil, tüm insanlar için gereklidir (Başaran, 1983, s.111).

“Sanatçı Yetiştirme” amacı için şunlar söylenebilir. Bu amaca göre sanat eğitimi dünya ve ülke çıkarları için sanatçı yetiştirmesidir. Bu sayede sanatta devamlılık sağlanır. Burada, sanatçının sanat yaratması esnasında eğitilmesi söz konusudur. Sanatçı, araştırmalar yaparak, sanat içerisinde sanatın devamlılığı, kültürlerin kalıcılığı ve tanıtımı için sanatçı yetiştirmek zorundadır. **“Sanat Yöntemlerini Geliştirmek”** başka bir amaçtır. Sanat eğitimi yöntemleri; daha iyiyi yakalayabilmek, kendini kabul ettirmek ve geliştirmek için vardır ve zaman içinde değişime uğramaktadır. Geçmiş yüzyıllarda sanat

eğitimi, sanat formunun kopyacılığına, kendisinden çıkan doktrinlere ve formüllere dayanan, doğmatik bir ğreti Şeklinde olan kopyacı kavramı olarak tanımlanan yöntemlerle verilmekteydi. Altın kesim, perspektif kuralları, üçgen - açık kompozisyon, dikey-yatay yerleştirme planlarını bilmek ve bunları resim eğitiminde kesinlikle ğretilmelerini sağlamak gerekliydi. Zaman içinde bu yeterli olmamıŐ sadece kurallara bağlı kalınarak sanat ğretimi yapılamayacağı gözler önüne serilmiŐtir. Yöntemler yerini daha zgr bir ğretim tarzına bırakmıştır. Bugün sanatı yaratan ve sanat eğitiminin temelini oluşturan; hiçbir zümreye ve gruba bağlı olmayan ve koŐullanmamıŐ olan zgr düşünce, sanat eğitiminde geçerliliğini korumaktadır (Whitford, 1929, ss.34-37).

Endüstriye Hizmet Etmek amacı adından da belli olduğu gibi sanat endüstriye hizmet eder. Bu sayede yeni tasarımcılar yetiştirerek kalite arttırılır. Bugün Amerika “sanat sanat içindir” diye bilinen sözü “sanat endüstri içindir” olarak değişmiştir. Günümüz dünyasında daha iyi ve daha yetenekli tasarımcılara karşı artan bir talep vardır. Teknik kalite ve fiyat etkenleri bir kenara bırakılırsa, her tür malın satın alınmasındaki en önemli etken onun çekiciliği ya da sanatsal kalitesidir (Whitford, 1929, s. 13).

Son olarak değerlendirilebilecek amaç “**Boş Zamanları Değerlendirmek**”tir. Çalışma saatlerinin kısalmasıyla yetiŐkinlerin boş zamanları da artmaktadır. Okullarda artan boş zamanların akıllıca kullanılması sorumluluğu ğretmen ve eğitim yöneticilerine düŐmektedir. Bu kişiler ders dışı faaliyetlerle, öğrencilere, boş zamanlarını akıllıca kullanmayı öğreten araçları ve imkanları sağlamakla sorumludurlar. Pek çok insan resim yapmaktan, fotoğraf çekmekten ve sanatın diğer dallarıyla uđraŐmaktan zevk alır. Boş zamanların zevkli ve faydalı bir Şekilde kullanılması amacı kişiye yaşadığı süreyi en iyi Şekilde değerlendirme imkanı verir. Başa geçen zamanı değerlendirir ve kişiyi üretkenliğe yönlendirir.

Toplumdaki bireyler endüstrinin geliŐmesiyle birlikte gittikçe kendilerine yabancılaŐma süreçlerini hızlandırmakta, adeta maddi varlıklara dönüŐmek için çaba göstermektedirler. Toplumsal yaşamdan, doğadan koparak duyuşsal yaşamı krleten bu bireyleri sanatsal yaşamın zenginleŐmesi kurtarabilir. Toplumdaki bireylerin kişiliğinin

gelişmesi zihinsel gelişmelerinin yanısıra duygu yanının da gelişmesine bağlıdır. Bu uyumlu gelişme sanat eğitimi diye adlandırdığımız resim-iş derslerinin çalışma alanlarının kaliteli uygulamaları sonucu, bireydeki davranış değişiklikleri ile yani verilen estetik eğitim ile doğrudan ilişkilidir.

Konularını doğası gereği yaşamdan alan sanat eğitimi (resim-iş) dersleri, bu nedenle diğer derslerle bütünleşme özelliğine sahiptir. Ancak uygulamaya dayalı olan bu derslerin yapısını bozarak teorik dersler biçimine dönüştürmek çocuğun yapısını, gelişim basamaklarını ve ihtiyaçlarını görmezlikten gelmek olacaktır. İyi bir eğitim almış sanat eğitimcisi dersini, yaş grubu özelliklerini dikkate alarak, kalıcı öğrenmeler sağlayacak şekilde gerektiğinde farklı yöntemler kullanarak yaratıcılıktan ödün vermeksizin uygulamalı olarak planlar.

Gezi-gözlem, video, film veya bilgisayar gibi çağın gerektirdiği teknolojiyi eğitim amacına dönük kullanmasını bilir. Ancak tüm bu uygulamaları yapabilmesi okuldaki hizmetliden başlayıp en üst seviyedeki görevlinin yani milli eğitim ve kültür bakanlarının izleyeceği politikalara bağlıdır. Öncelikle onların sanat eğitiminin birey açısından ne kadar önemli olduğunu kavraması ve sanat eğitimcilerine gereksiz müdahalelerde bulunmamaları, okul donanımlarını zenginleştirmeleri gerekir. Bu sorunun yanıtını da sanat eğitimi (resim-iş) dersinin amaçları arasında bulmak olasıdır. “ Kişiliğinin Geliştirilmesine Dönük Amaçlar” içerisinde bir amaç hemen ilgimizi çeker. Bu amaç “Çevresindeki çirkinliklerden rahatsız olabilecek buna karşın güzellikleri hissederek bundan zevk alabilecek duyarlı bir kişilik geliştirme”dir ve bireyin gelişim süreci içerisinde kişiliğinin oluşmasında önemli rol oynar. Örneğin; Sanat Eğitimi (resim-iş) dersinin olduğu gün, öğrenci resim atelyesine girdiğinde atelye duvarlarında bulunan ve hemen her ay değiştirilecek olan tıpkı basımlar görsel algılama sürecine büyük zenginlikler katacak, beğenisinde değişiklikler olacak, çevresindeki kitsch ürünleri reddedecektir.

Sanat eğitimi derslerinin bitiminde ise öğrenci kirlettiği mekanı temizlemek durumundadır. Bu tutum ileriki yıllarda kendisine düzenli bir insan olmanın avantajlarını yaşatacak, içinde bulunduğu çevreyi daima daha iyi ve daha güzele doğru geliştirme isteği

duyacaktır. Bu davranışın diğer konulara da yansımaları söz konusu olabilecektir. Ayrıca üretilen yapıtların sergilenmesi, müze, sanat galerilerinin gezilmesi süreçleri (gerçek mekanlarda veya CD'lerde) bireylerde çok boyutlu davranış değişikliklerine neden olacaktır (Gel, 1996, s. 26).

5.2. Konu, Yöntem ve Disipline Dayalı Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi yöntemleri uygulayan kişiden kişiye göre değiştiği gibi, zaman içinde de değişimler gösterir. Sanat eğitimcilerinin öğrenciye sanat eğitimi uygulama yöntemleri, aşağıdaki şekillerde gerçekleşebilir.

- a) Eğitmenin tutumuna göre uygulama yöntemleri
  1. Direk Yöntem
  2. Rehberlik Yöntem
  3. Serbest - Özgür İfade Yöntemi
- b) Teknik özelliklere göre uygulama yöntemleri
  1. Kopya Yöntemi
  2. Kolaydan Zora Yöntemi
  3. Öğrencinin Genel Eğitimine Hizmet Yöntemi
  4. Bellek Eğitimi Yöntemi
  5. Psikolojik Yöntem
  6. Müzikli Yöntem
  7. Çözümleme ve Birleştirme Yöntemi
  8. Temsil ve Pantomim Yoluyla Eğitim Yöntemi
  9. Gözlem Yöntemi
  10. Sanat Yoluyla Eğitim Yöntemi
- c) Bireysel özelliklere göre uygulama yöntemleri
  1. Çocuklara ve Gençlere Yönelik Yöntemler
  2. Özel Gruplara Yönelik Yöntemler
  3. Sanat Eğitimlerine Yönelik Yöntemler
- d) Örgütsel yapıya göre uygulanan yöntemler (Erbay, 1997, ss.40-60).

Bu yöntemlere kısaca şöyle açıklayabiliriz:

Eğitmenin tutumuna göre uygulama yöntemlerinde verilen dersin özelliği kadar, öğretmenleri kişilik özellikleri bakımından değerlendirmek ve onları tanımak eğitim sorunlarına karşı tutum belirlemede önemlidir. Öğretmenin bir duruma, tepki göstermesi öğrenciyi etkilemektedir. Öğretmenin temposu, insan ilişkileri, esnekliği, ifade etme yeteneği, eğitim alanındaki konumu dersi işleyiş tarzı ve dersteki başarısıyla yakından ilgilidir (Hesapçioğlu, 1987, s.163). Eğitmenin tutumuna göre uygulanan yöntemler üçe ayrılır. Bunlardan direk yöntemde öğrenci öğretmen kontrolünde çalışır ve öğretmen tarafından desteklenir ve yönlendirilir. Övgü ve ceza öğretmenin şahsi bakış açısına göre verilir.

Rehberlik yönteminde uygulamalar gerçekleşirken doğrudan etkileme yerine öğrenci istediğinde ya da öğretmenin gerek duyacağı zamanlarında devreye girer. Öğrenciyi hatası gösterilmez, kendisinin hatayı görmesi sağlanır. Serbest-özgür ifade yönteminde öğretmen; öğrencinin her yaptığını bir anlamı olduğu ve bu yüzden önemli olduğu görüşünde olup, müdahale etmez. Bu yöntemle bir müddet sonra bireyde disiplinsizlik görülmüş ve amaca ulaşamamıştır.

Teknik özelliklere göre uygulama yöntemlerinde öğretmen, öğrenci önünde yaparak gösterme, söylev şeklinde sunma ve öğrencilerin önünde konuyu ve olayı gösterme biçiminde değişik öğretim yöntemleri denenmelidir (Hesapçioğlu, 1987, s. 163). Kopya ve kolaydan zora yöntemi olarak gruplandırılabilir.

Kopya yöntemi tıpa tıp benzerini yapmadır. 17. ve 18. yy'da endüstrinin gelişimini karşılamak, çabuk, kolay, doğru çizimler yapılarak tüm öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir (Hesapçioğlu, 1987, s. 34).

Kolaydan zora yöntemi öğrencinin yapısına uygun olarak basitten başlanan zora doğru gelişen sanat eğitimidir.

Öğrencinin genel eğitimine hizmet yönteminde sanat eğitiminde çizgi, geometrik şekiller ve ölçü kavramlarının çocuğun zeka düzeyinin ve araştırma yaratma yeteneğinin gelişeceği savunulur. Bu yöntemi Pestalozzi 19. yy'da savunmuştur.

Bellek eğitimi yöntemi Pestalozzi'nin görüşlerine karşı gelişmişti. Öğrencinin çizdiği geometrik şekiller, ölçü gibi katılıklardan uzak tutulması gerekmektedir. Öğrenci bu yüzden sevdiği bildiği, tecrübe sahibi olduğu, belleğindeki konularla resim yapmalıdır.

Psikolojik Yöntemde, öğrencinin psikolojik açıdan tanınması önemlidir. Konu ve teknik çalışmayı yapan kişinin psikolojisine uygun olmalıdır (Yavuzer, 1992, s. 31).

Müzikli Yöntemde, müzikli çalışmayla yaratıcılığın gelişmesine destek olunur. Çalışma mekanının dizaynı, hesaplandırması, ısı ve ışıklandırması iyi olmalıdır.

Çözümleme ve Birleştirme Yönteminde sanat eğitimi esnasında incelenecek konuları ayrı ayrı verip sonuçta bir genelleme yapılması istenir. Sanat eğitimi alan bireyin eğitim sonunda kendi üslubunu yaratması beklenir.

Temsil ve Pantomim Yoluyla Eğitim Yönteminde, daha çok grup çalışması yapılır. Gösteri; öğretmen ya da öğrenci gruplarının, sanatsal alanla ilgili atölyede yada sınıfta diğer öğrencilerin önünde deneyerek araç ve gereçleri kullanarak sundukları eğitimidir. Gözlem yönteminde sanatçının atölyesinden, dialardan, TV, film, kitap ve materyallerden edinilmiş izlenimlerdir (Hesapçioğlu, 1987, ss. 209-210).

Sanat yoluyla eğitim Herbert Read'in ortaya attığı bir yöntemdir. Ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel durumu değerlendirilir. Batıda atılan bu görüşü ile sanat kursları, sanat okulları, kurs ve seminerler düzenlemiş, eğitici birçok etkinlik ortaya çıkmıştır.

Bireysel özelliklere göre uygulama yöntemleri üç gruba ayrılır. **Çocuklara ve gençlere yönelik yöntemler, özel gruplara yönelik yöntemler, sanat eğitimlerine yönelik yöntemler** (Erbay, 1997, s. 53).

Çocuklara ve gençlere yönelik yöntemlerde öğrencilerin bulunduğu yaş ve gelişim düzeyleri, öğrencilerin yetenek ve becerileri incelenerek yapılır.

Özel gruplara yönelik yöntemlerde, gelişmeleri ya da özürleri yüzünden normal bireylerden ayrılık gösteren çocukların eğitiminde uygulanan programlardır. Körler, sağırılar, zeka seviyesi düşük özürülüler, emekli ve yaşlılar için uygulanan sanat eğitimi farklı uygulamaları içerir.

Sanat eğitimlerine yönelik yöntemlerin uygulanmasında, uygulama yaptıran öğretmenlerin aldıkları eğitimden bahsedebiliriz. Öğretmenin akademik ve mesleki formasyona gereksinimi vardır. Öğretmenin niteliği onun almış olduğu eğitim ile özdeştir. Sanat eğitimi uyguladığı yöntemle, demokrasiye, çağa ve topluma uymalıdır (Erbay, 1997, ss. 56-59).

Bir başka yöntemde **örgütsel yapıya** göre uygulanan yöntemlerdir. Sanat eğitiminde örgütsel yapılanma incelendiğinde örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki ayrı düzeyde değerlendirilen sistem, ülkemiz uygulamaları aynı ayırım görülür.

Sanat eğitiminde öğrenilecek konu veya öğrenilecek konular için Vedat ÖZSOY'un görüşlerine göre şöyle açıklanabilir:

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlatılan İlk ve Ortaöğretim Resim-İş Dersi Öğretim Programları içerik bakımından çağdaştırılmak amacıyla düzenli olarak geliştirilip değiştirilmelidir. Bu programlar öğrencilere, tüm görsel sanatlar alanlarında sanatçıların deneyimlerinden elde edilmiş gerçek hayat bilgi ve becerileri geliştirmeleri için yardımcı olmalıdır. Ders öğretim programları öğrencilerin gerçek sanatçıları, sanat tarihçilerini, sanat eleştirmenlerini, estetikçileri, konservatörleri, sergi düzenleyicilerini (kuratörleri) ve sanatla ilgili diğer meslek sahiplerini ve yaptıkları işleri tanıtmalı, anlamlarına, bilmelerine ve uygulamalarına yardımcı olmalıdır. Bu yolla öğrenciler bu disiplinlerin sözcük bilimini (terminolojisini), yöntembilimini (metodolojisini) ve düşünsel (felsefi) temellerini içeren konuların daha doğru bir tanıtımını elde

etmiş olacaktırlar. Ayrıca ders öğretim programları, tüm sanatların gerçek dünyasıyla temasta bulunarak, meydana gelen değişiklikleri kendisine uyarlayabilmeli ve çeşitli alanlarda son dönemlerde görülen en iyi uygulamaları sunabilmelidir (ÖZSOY, 2003, s. 102).

1959 yılında Amerika’da düzenlenen bir konferansta sunulan raporda “disiplinler (alanlar)” düşüncesi tüm ders alanlarıyla birlikte görsel sanatlar eğitimi de etkilemiştir.

Vedat ÖZSOY disipline dayalı görüşlerini de şöyle açıklamıştır.

Disipline Dayalı Sanat Eğitimi görsel sanatlar öğrenimini yaratıcılığa, sanatın değerine ve anlaşılmasına katkı yapan dört disiplinden birleştirilerek oluşturulmuş bir içeriğe yönlendirmedir. Bu araştırma alanları iyi tanınan bilim insanları ve uygulayıcılar topluluğu tarafından tanımlanır; kavramsal yapıları ve kabul görmüş araştırma yöntemleri kurulur. Görsel sanatları araştırmayı yönelik bu yaklaşım “disipline dayalı” (ya da disiplin tabanlı) olarak adlandırılmıştır. Çünkü bu anlayış, görsel sanatların yapımına ve anlaşılmasına bildiğimiz katkıları yapan ve birbirine yakın olan, akraba disiplinleri düzenliyordu. Bu yöntemde öğretimin yoğunlaştığı nokta olarak sanat eserlerinin kullanılması yoluyla, bu alanların birleştirilmesi gerçekleşmektedir (Özsoy, 2003, s. 168).

1982 yılında A.B.D. Getty Güzel Sanatlar eğitim merkezi, içeriğini sanatsal uygulamalar, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik’in oluşturduğu dört disiplinin uyumlu bileşkesini öngören bir sanat eğitimi yaklaşımını benimsemiştir. Bu model program ilköğretim okulları bir, üç ve altıncı sınıfları kapsamaktadır. Ara sınıflarda içerik açısından fazla değişkenlikler görülmediği için örnekte gösterilmemiştir (Artut, 2002, s.253).

Örnek: Bir konunun sorgulayarak öğrenmeye dayalı dört temel disiplin anlayışında aşağıdaki gibi bir örnek geliştirilebilir.

Tablo 1 : Dört Temel Disiplin Anlayışında Bir Konunun İşleniş Çizelgesi Sınıf: 3

<u>Konular</u>	<u>Estetik</u>	<u>Sanat Tarihi</u>	<u>Uygulama</u>	<u>Eleştiri</u>
Renk kavramı dekoratif süslemeler, Halı kilim motifleri	- Renk nedir? Nasıl oluşur? Renk skalası Geleneksel halı kilim motiflerinin kültürel boyutları	- Tarihsel süreç içinde dekoratif süsleme sanatlarında kullanılan renk biçim ilişkilerini kavramak	- Süsleme sanatlarında (halı-kilim motiflerinde renk ve çizim işlemlerini nasıl gerçekleştiririz?	Çözümleme, yorumlama, sentez ve sorgulama öğrenciler tarafından yapılması

Kazım ARTUT, 2002

Bu planın uygulama şekli batı ülkelerindeki uygulama şekilleri ile benzerlik gösterir.

Çağdaş sanat eğitimi sisteminde sanat ürünlerinin eleştirisine yönelik, sanat eğitimcileri tarafından bazı kriterler geliştirilmiştir. (Örneğin: Feldman'ın sanat eleştirimi ve öğretim metodları günümüzde değişik formlarda kullanılmıştır) içerik ve amaç bakımından fazla farklılık olmayan bu kriterler çağdaş sanat eğitiminde aşağıdaki şekli ile belirlenmiştir.

- Tanımlama
- Çözümleme - Analiz
- Yorumlama - Yargılama
- Sentez (Artut, 2002, s. 257).

Ülkemizde programlar derslere göre hazırlanmaktadır. Derslere göre hazırlanan programlarda en aşırı tutum, derslerin birbirinden ayrı olarak düzenlenmesidir. Ders çeşidi arttıkça programda yer alan konuların birbiriyle bağıntılarını araştırmaya gerek duyulmaz. Ancak, sistem içinde birbirine yakın derslerin geniş kategoriler halinde sınıflandırılması yoluna gidilir. Okullarımızda farklı mezuniyet alanları bu anlayışla oluşturulmuştur.

Dersler arasında bağıntı kurma eğilimi Herbart'ın psikolojik ve eğitsel kavramlarına dayanır. Herbart'ın ilgi, anlam ve bağlantı üzerinde durması, daha sonra gelen konuları birleştirmeye yöneltmiştir. Başlangıçta, konular sırasında bağlantı kurma, bazı konuların merkeze alınarak, diğer konular tarafından desteklenmesi şeklinde düşünülmüştür. Tarih

ve coğrafyanın birbirini, matematik ve fen konularının birbirini, resim ve sanat tarihinin birbirini destekler şekilde uygulanması gibi.

Dersler arasında bağlantı kurmanın olgusal (olan iş) ve normatif (kural değerini taşıyan) olmak üzere iki yönü bulunmaktadır. Olgusal bağlantıda, tarih olaylarının anlatımında psikolojik ilkelere, fizik anlatımında kimyasal olaylardan faydalanma şeklinde görülebilir. Normatif bağlantıda daha çok sosyal ve ahlaki ilkeler esastır. Bu bağlantılara kurulabilmesi için eğitimcinin geniş genel kültüre sahip olması ve çalışmaların özenle planlanması önem taşır (Ünver, 2002, s.63).

Gökaydın'a (1990, s. 12) göre: "diğer bilgi alanları ile de iletişim içinde bulunmak gerekir, özellikle fizik, felsefe, psikoloji ve edebiyat, müzik disiplinleri ile yakın ilişki kurularak çocuğun bilgi hazinesinin genişlemesi yolunda yardımcı olunmalıdır."

5.3. Sanat Eğitiminde Tasarım ve Estetik Çevre İle İlişkisi

Endüstrileşmiş toplumların problemlerinden birisi de maddi ve manevi çevre kirliliğidir. Endüstri toplumuna henüz dönüşemediğimiz için bazı merkezler dışında bizde çevre kirliliğinin tehlikeli ve zararlı boyutlarının gözle görülür neticelerini görmemezlikten gelmekteyiz. Batıda "tasarlanmış çevre" olarak sanat eğitimi ders programlarına giren çevre bizde ilköğretim programlarına alınmış fakat daha çok okul yöneticilerinin ders açığını kapatmak üzere kullanılmaktadır.

Katılımsal olarak birşeyleri düzenleme ihtiyacı hisseden insanın, sanat eğitimi ile estetik çevre bilinci de geliştirilebilir. "Okullarda bu çalışmalardaki konuların boyutları okul koridorlarının veya konut odalarının süs ve donanımından, geleceğin insanına uygun şehirlerin taslağına ya da çöp sorunu olmayan bir gezegene kadar uzanır.

Günümüzde yeni bilginin üretimi önem kazanmıştır. Tasarıma dayalı endüstriyel ürünü kolaylıkla satın alırken, onun bilgisini satın alabilmek hemen hemen imkansızdır. Bu yüzden ülkelerin ekonomik kalkınmasında endüstriyel tasarım önemli rol oynamaktadır.

Bir yandan yükseköğretimde ayrı bir ihtisas alanı olan endüstriyel tasarıma hazırlanma, diğer yandan da sanat eğitimi tüm faaliyetlerde zaten var olan tasarımın en erken yaşlardan itibaren eğitimle verilmesi çağdaş sanat eğitiminin bir gereğidir. Bunu ilköğretim kademesinde bir ders niteliğinden çok sanat eğitimi faaliyeti olarak algılanması gerekir. Tasarım eğitiminin ayrı bir ders olarak verilmesi teknik liselerde ve yükseköğretimdeki uzman eleman yetiştiren alanlarda önem kazanmaktadır.

Dünyada değişen ve gelişen şartlara göre eğitimde değişiklikler yapılmakta, eğitime yeni fonksiyonlar yüklenmektedir. Ülkemizde hem genel eğitim hem de bir disiplin alanı olan sanat eğitiminin her kademesi de bu değişimden ister istemez etkilenecektir. Ülkemizin değişik şartları için sanat eğitiminde yeniden yapılanmaya ihtiyaç vardır.

Çağdaş sanat eğitiminin bir gereği olarak sanat ve sanatçıya duyarlı bir toplum oluşturulması, estetik çevre bilincinin geliştirilmesi, yeni bilginin üretiminde ön şartlardan birisi olan tasarım eğitimi alanlarında halihazırda var olan Resim-İş Eğitimi Programları yetersiz kalmaktadır. Bu konuda yapılan bilimsel çalışmalar memnuniyet vericidir. Sanat eğitimi veren derslerin isim değişikliğinden, genişleyen müfredat programlarına kadar her tür yeniliğe çağdaş eğitim anlayışı süzgecinden geçmesi şartıyla açık olmak gerekir.

5.4. Türkiye’de Sanat Eğitime Öğretmen Yetiştirmede

Başlıca Yapılanmalar ve Resim Dersi Müfredat Programları

Türkiye’de ‘modern eğitimin doğuşu ve gelişimi’ çerçevesinde sanat eğitiminin ve bu bağlamda öğretmen yetiştirmenin köklü bir geçmişi vardır. Sanat eğitiminde öğretmen yetiştirme süreci Osmanlı döneminin son evrelerinde Edebiyat alanında/dalında, Cumhuriyetin kuruluşunu izleyen ilk yılda Müzik alanında/dalında, Cumhuriyet’in onuncu yıl öncesinde ise Resim-İş alanında/dalında başlamış, adım adım ilerleyip belirli yapılanmalardan geçerek günümüze ulaşmıştır. Bu süreçte 1891, 1924, 1932, 1937, 1942, 1978, 1982, 1998 yapılanmaları başlıca yapılanmalar olarak dikkati çekmektedir.

1891 yılında Darülmüallimin-i Ali’nin (Yüksek Öğretmen Okulu’nun) kurulması ve bu okulda Edebiyat Şubesi’nin açılmasıyla gerçekleşmeye başlayan yapılanmadır. Bu yapılanma o dönemdeki orta ve yüksek dereceli okullara, başka bir deyişle liselere ve yüksekokullara Edebiyat Öğretmeni yetiştirmek amacıyla oluşturulmuştur.

1924 yılında Musiki Muallim Mektebi'nin kurulması ile açılmasıyla gerçekleştirilmeye başlanan yapılanmadır. Bu yapılanma lise ve ortaokul ile (ilk) öğretmen okullarına müzik öğretmeni yetiştirmek amacıyla oluşturulmuştur.

1937 yapılanması ile birlikte Sanat Öğretmeni Yetiştirme Süreci'nin "biçimlendirme-yeterliliklendirme" aşaması, Resim-İş Öğretmenliği eğitiminin yanısıra Müzik Öğretmenliği eğitiminde de 3 yıllık öğrenimi öngören ve böylece bütünüyle yükseköğretim düzeyinde gerçekleştirilen bir duruma getirilmiştir.

1942 yapılanması 1942 yılında kurulan ve 1947 yılına kadar etkinlik gösteren Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde Güzel Sanatlar Kolu'nun açılmasıyla gerçekleştirilen yapılanmadır.

1978 yapılanması 1978 yılından geçerli olmak üzere Dört Yıllık Eğitim Enstitüsü - Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümleri ve Resim-İş Bölümlerinin 4 yıllık yükseköğrenim veren bir yapıya kavuşturulmasıyla gerçekleştirilmeye başlanan yapılanmadır.

1978 yapılanması ile birlikte Sanat Öğretmeni Yetiştirme Süreci'nin "biçimlendirme-yeterliliklendirme" aşaması, tümüyle 4 yıllık yükseköğrenimi öngören ve akademik anlamda lisansa eşdeğer öğrenim veren bir yapısal niteliğe kavuşturulmuştur.

1982 yapılanması ile birlikte Sanat Öğretmeni Yetiştirme Süreci'nin "biçimlendirme-yeterliliklendirme" aşaması, 4 yıllık akademik yükseköğrenimi öngören ve üniversiter anlamda lisans öğrenimi veren bir yapısal niteliğe kavuşturulmuştur. Bu yapılanma ile birlikte sanat öğretmenliği bölümleri Edebiyat Eğitimi, Müzik Eğitimi ve Resim-İş Eğitimi Bölümlerine dönüştürülmüş, aynı zamanda akademik anlamda ve üniversiter yapıda lisansüstü eğitim veren Anabilim/Anasanat Dalları haline getirilmiş, sanat öğretmeni yetiştirmede yüksek lisans, doktora ve ona eşdeğer sanatta yeterlik derecelerine yönelik öğrenim görme olanağı sağlanmıştır.

1998 yapılanması 1998 yılında Ortaöğretim Alan Öğretmenliği eğitiminin Eğitim Bilimleri Enstitülerinde sözde Tezsiz Yüksek Lisans Programları'yla verilmesine yönelik olarak oluşturulan yapılanmanın kesinleştirilip uygulamaya konulmasıyla gerçekleştirilmeye başlanan yapılanmadır. Bu yapılanmada kapsanan Ortaöğretim Sanat Öğretmenliği eğitiminin hizmetöncesi eğitim aşaması henüz uygulamaya konulmamıştır. Ancak, diğer alanlardaki ortaöğretim öğretmenliği programlarına ilişkin uygulamalar sürdürülmeye devam edilir ve bu yaklaşım ve uygulamalar tüm alanları kapsayacak biçimde genelleştirilmek istenilir ise, çok yakın bir gelecekte olmasa bile, belli bir süre sonra Ortaöğretim Sanat Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programlarını yürürlüğe koyma yapılanması da uygulanma noktasına gelebilir görünmektedir (Uçan, 2002).

1938 Ortaokul resim dersi müfredat programı: Bu programda amaçlar ve konular sınıf düzeyine göre ayrı ayrı belirlenmemiştir. Bununla birlikte çevre ve halk sanatlarının önemsenmesi, konuların planlanmasında öğrenci ilgisi ve çevre koşullarının düşünülmesi, öğretmenin uygulamada kısıtlanmaması ve sanat eserlerinin incelenmesi programın olumlu yönleridir. Hedeflerin Özünü el ve göz eğitimi oluşturmaktadır. Türk çini, halı ve kilim sanatlarındaki motif çalışmaları ancak kültür aktarımı için önem taşır.

1938 programında dikkati çeken başka bir konu yaratıcılığa engel olacağından kopye resim yaptırılmaması istenir. Konuların planlamasında çevre koşullarına göre ve öğrencilerin imgelerini harekete geçirecek şekilde hareket edilmesi gerekli görülmüştür.

1957 Ortaokul-Lise Resim Dersi Müfredat Programı: Daha önceki programlarda olduğu gibi bu programda da amaçlar ve konular sınıf düzeyine göre belirlenmemiştir. Ortaokul ve lise sınıfları için eğitimci tarafından planlanması gerekmektedir.

21.09.1957 tarih ve 215 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile kabul edilen program 1991-92 öğretim yılına kadar uygulamada kalmıştır. Amaçlardaki “Genel kültür içinde sanat eğitimi” ve “estetik duyguları geliştirmek” ifadeleri bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Ancak, bu gelişme resim dersinin kendine özgü bir disiplin alanı olarak yerleştiği anlamını taşımaz. Resmin boş vakitlerin değerlendirilmesi ve diğer dersler için anlatım vasıtası olarak kullanılmasının amaç boyutunda ifadesi, sanat eğitiminin asıl işlevinin göz ardı edilmesidir. Bu dersin temel amacı olan sanatsal yaratmaya yer verilmemiştir.

1991 Lise Resim Dersi Müfredat Programı: 16.09.1991 tarih ve 191 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile kabul edilmiş ve 2343 sayılı tebliğler dergisinde yayımlanmıştır. Program, Kredili Sistem ve daha sonra 1994-1995 öğretim yılında uygulamaya giren Alan Seçmeli Sınıf Geçme Sisteminde de devam etmiştir.

Programda amaçlar sınıf düzeyine göre ayrı ayrı belirlenmemiş ve davranışa dönüştürülmemiştir. Hangi konu ile hangi amaç, amaçlar ya da davranış veya davranışların hedeflendiği belirtilmemiştir. Amaçlar tespit edilirken toplumun beklentileri, öğrenci ihtiyaçları göz ardı edilmiş ve bilişsel düzeyde yoğunlaştırılmıştır. Amaçlar, gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlara dönüştürülmemiştir. Bu eksiklik davranışsal hedeflerin daha kolay değerlendirilmesini, öğretim faaliyetlerinin daha kolay hazırlanmasını ve eğitimcinin öğrencilerinin hangi amaçta hangi davranışları göstermesi gerektiğini önceden bilmesini engellemektedir. Konu ile davranışlar arasındaki ilişkilerin belirlendiği, dersin

başlangıcından sonuna kadar gelişen tüm öğretim ve eğitim faaliyetlerinin ifadesi olan Eğitim Durumları, öğrenci çalışmalarının teknik becerisi, öğretisel ve sanatsal açıdan gelişiminin detaylı bir şekilde ifadesi olan değerlendirme bölümü ve konularla amaçlar arasındaki ilişkiyi gösteren Belirtke Tablosu yoktur. Programın öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaç duyacağı alan genişliği ve derinliği üzerinde açık rehberlik sunmaktan uzaktır.

1991 İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı bünyesinde 25.07.1991 tarih ve 3786 sayılı onay ile oluşturulan Resim Dersi Öğretim Programları Geliştirme İhtisas Komisyonunca hazırlanıp, kurulca uygun görülen ve 10.09.1992 tarihinde bakanlık onayı ile 1992-1993 öğretim yılından itibaren uygulanan programdır.

Bakanlığın önerdiği tüm program öğelerini kapsayan ilk detaylı program olması farklılığı olarak görülmektedir.

Program eleştirilecek olursa, “Genel amaçlar, ilköğretim eğitimi sonunda ulaşılabilecek ya da ulaşılabilecek gereken değil, temel eğitimden itibaren yaşam boyunca alınacak sanat eğitimi sonucu ulaşılabilecek amaçları ifade etmektedir. Oysa bu amaçlar, program içinde yer alan özel amaçların ilköğretim sonunda öğrencilere kazandıracakları davranışlara göre belirlenmeliydi.

1998 Lise (Seçmeli) Resim 1, 2, 3 ve Lise (Alan) Resim 1, 2 Programı: 10.03.1998 tarih ve 13 sayılı kararla Talim Terbiye Kurulu Program Dairesi Başkanlığı bünyesinde kurulan komisyonca hazırlanan Lise (Seçmeli) Resim 1, 2, 3 ve Lise (alan) Resim 1, 2 dersleri öğretim programları kabul edilmiştir.

Seçmeli resim 1, 2, 3 dersleri Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Sanat (Resim) bölümü hariç Lise, Anadolu Yabancı dil ağırlıklı liselerin tüm alanlarının 9. sınıflarında; Seçmeli ders, sanat (Resim) alanının 10. ve 11. sınıflarında; alan dersi, diğer tüm alanlarda ve Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin sanat (müzik) bölümlerinin 10. ve 11. sınıflarında, seçmeli ders, Fen liselerinin 9, 10, 11. sınıflarında; seçmeli ders, Lise öncesi hazırlık sınıflarında; seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

Program; açıklamalar, genel amaçlar, özel amaçlar, bir çizelge üzerinde ünite (Ünite düzenleme planı) ve bölümleri (konular), bu bölümlere dayalı amaçların davranışlara dönüştürülmüş hali, yöntem ve teknikler, kaynak araç ve gereçler, ölçm durumları, değerlendirme ve belirtme tablosu kısımlarından oluşur.

Açıklamalar kısmında; öğrenci, okul ve çevre olanakları düşünülerek, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal alana yönelik çağdaş yaklaşımlar getirilmiştir.

5.5. Kültürel Yaşama Katkısında Sanat Eğitiminin Önemi

Kuban (1990, s.141) “Yapılar amaçlarına uygun biçimler, amaçlarına uygun malzemelerde, değişik yapım yöntemleri ve tekniklerle inşa ediliyorlar. Ne var ki her yapılan yapı güzel ve kullanışlı değil; her meydan ya da park düzenli ve bakımlı değil; her kent de güzel değil” demektedir. Hızlı büyüyen çağımız kentleri sadece çevre kirliliği açısından değil, işlevsellik ve estetik açılarından da çirkin biçim ve düzenlerde gelişmektedirler. Tarihi gelişmeleri doğa güzellikleriyle içiçe yaşatan birçok ilimiz bilinçsizce betonlaşmaktadır. Kıyı kentlerimizde yemyeşil doğanın ortasında, bölgenin karakterine uygun yapıların ve dengenin yerine bilinçsizce inşaat alanları oluşturulmuştur.

Eflatun: “Biz içgüdüleriyle güzele ve zarif olana yönelen zanaatkârlar aramalıyız; öyle ki gençler, çocukluklarından başlayarak sağlıklı bir ortamda, her yönden gelen iyi’yi içsinler, asil yapıtların etkisi onların gözlerine ve kulaklarına mutlu yörelerden gelen bir rüzgar gibi dolsun ve onları, yavaş yavaş, düşüncenin güzelliğine sempati duymağa, onunla armoni içinde olmağa çağırsın. Düşüncenin gücünü hissetsinler” (Kuban, 1990, s. 138) demiştir. Eflatun’un bu düşünceleri çevreye duyarlı, estetik hazzı gelişmiş bireylerin yetişmesini içermektedir. Bu da sanat eğitiminin eğitim programları içerisinde sağlıklı uygulanabilirliği ile mümkündür.

Endüstrileşmiş toplumların problemlerinden birisi maddi ve manevi çevre kirliliğidir. Endüstri toplumuna henüz dönüşmediğimiz için bazı merkezler dışında bizde çevre kirliliğinin tehlikeli ve zararlı boyutlarının gözle görülür neticelerine kulak takınmakta, birkaç derneğin “iş olsun” hesabından faaliyeti gibi algılanmaktadır. Batıda “tasarlanmış

çevre” olarak sanat eğitimi ders programlarına girer. (Bingöl, 1992, s. 38).Çevre ülkemiz ilköğretim programlarında yeterince ele alınmamış ve uygulamada da yetersizlikler görülmüştür.

Birşeyleri düzenleme ve beğeni duygusuna sahip insanın, sanat eğitimi ile estetik çevre bilinci de geliştirilebilir. “Okullarda bu çalışmalardaki konuların boyutları okul koridorlarının veya konut odalarının süs ve donanımından, geleceğin insanına uygun şehirlerin taslağına ya da çöp sorunu olmayan bir gezegene kadar uzanır (Scholz, 1995, s.50).

İnsanın yaşadığı çevreye olumlu etkisinin olabilmesi, çevreyi yaşanabilir kılması için “estetik çevre” bilincinin gelişmesi gereklidir. Bu da sanat eğitimi programlarının içeriğinin ve uygulamasının önemini bir kez daha karşımıza getirmektedir. Doğal ve tarihsel güzelliklerle bezenmiş ülkemizde de çevrenin korunması estetik değerlerle gelişmesi önemlidir. Her geçen gün yaşadığımız şehirler, kasabalar, köyler doğallığını yitirerek çevre sorunlarıyla karşı karşıya gelmektedir. Bunun düzelmesi için bireylerin iyi eğitilmesi gerekir. Bu eğitim sürecinde de matematik eğitimi kadar duygu eğitimine de yer verilmelidir. İlkokul, İlköğretim Okulu ve Ortaokul Resim-iş dersi programlarımızın genel amaçlarınının 6. ve 8. maddeleri öğrencinin çevreye duyarlılığını geliştirmeyi amaçlamaktadır.

6. maddede: Estetik duyguların geliştirilmesi yoluyla, sanat ve tasarımla ilgili olarak bilinçli estetik hükümler vermelerini sağlayabilme, 8. maddede: Düzensizliklerden rahatsız olmasını ve çevresini güzelleştirmesini sağlayacak estetik kişilik kazandırabilmek (MEB, 1995) yer almaktadır.

Gençaydın (1990, s. 45) “sanatsal yaratmanın gereği olan duyarlı ve seçimci tavır, nesnelere arasındaki düzen ya düzensizlik ilişkilerini titiz bir gözlemlerle araştırmayı zorunlu kılar” der. Öyleyse çevresine duyarlı, çevresini estetik değerlerle geliştirebilen, yaşanabilir kılan bireylerin yetişmesi sanat eğitimi ile gerçekleşebilecektir. Bu ise ülkemizdeki ilköğretim okulları ve liselerde verilecek sanat eğitimi ile mümkün olacaktır.

5.6. Sanat Eğitimi Uygulamalarında Batı İle Farklılıklar Ve Farklılıkların Oluşumunda Etkili Olan Faktörler

Plastik sanat eğitimi; yurtdışında ve yurt içinde çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Fakat bu problemlerin çeşitleri ve önem sıraları, bir ülkeden diğerine farklılık gösterir. Her ülke yapısına uygun, tek bir eğitim programının olmadığı gibi, bu programlarda zaman içerisinde değişim göstereceği de bir gerçektir. Ülkenin ihtiyaçlarına tam cevap verebilen ve halkının isteklerine göre gelişebilen bir eğitim programı; o ülke için en uygun program olarak görülebilir (Berk ve Gezer, 1973, s. 128).

Genel eğitimde olduğu kadar, plastik sanatlar eğitiminde de eksikler vardır. Bu eksiklerin gün geçirilmeden tanımlanması ile sorunların ortadan kaldırılmasına çalışılmalıdır. Sanat eğitimi karşılaştığı bu sorunlarla doğrudan etkilenmektedir. Karşılaşılan bu sorunlar, sanat eğitimi programlarını uygulamada olumsuz yönde etkiler meydana getirir. Ülkeler arasında sanat eğitimi programlarını uygulamada benzerlikler görülürken, alınan sonuçların farklılık göstermesi bu sorunlarda ilgili olabilir. Batı ile karşılaştığımızda sanat eğitiminde alınan sonuçların farklı olmasını, **kişisel, toplumsal, politik, ekonomik yada çevresel** olarak sınıflandırabiliriz.

5.6.1. Kişisel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar

Eğiticilerden kaynaklanan sorunları kişisel yapıdan kaynaklanan sorunların içinde ele alabiliriz.

Eğitmen; kendi eğitim etkinliğini en üst düzeye çıkarmaya çalışarak, yenileşmeye istekli olmalı, yenileşmeyi aramalıdır. Hesapçıoğlu'na (1987, ss. 236-237) göre: "Eğitim, sadece kuru bilgilerin aktarılması değildir. Eğitmen tavırları, düşünce biçimi ile eğittiği grubun dünya görüşlerinin oluşmasında etkilidir. Eğitmenin davranışları ile öğrenci davranışları arasında yakın ilişki vardır. Bu ilişkiler çevresinde de eğitmenin sorunları direk olarak eğitime yansır. Sanat eğitmeni hem yaratıcılığının ürünü olan sanatının, hem de eğitmenliğin gerektirdiği doğruları yerine getirmekte, büyük gayret sarfetmektedir. Eğitmen güncel olurken, sanat eğitimi konusunda estetik kuralları, tarih konularını ve başlıca sanat eserlerinin dönemlerini ve stillerin fizyolojik ve sosyolojik temellerini

öğrenmelidir. Öğretmenin felsefesi, şahsiyeti, sağlığı, akademik ve mesleki hazırlığı, öğrencilerle olan ilişkileri, ahlak ve fazilet sahibi olması gibi şahsi özellikleri yanında öğrencinin ihtiyaçlarına dikkat etmesi, ilgilerini uyandırması, adaletli davranması uyumlu, düzenli ve hevesli olması, hatta sesi, görünüşü gibi etkenler eğitimde etkili olmaktadır (Hesapçioğlu, 1988, s. 209).

Sanat eğitimi bir meslek alanıdır. Bu meslek alanı, kişisel deneyimlerle elde edilemeyecek kadar çok bilgi ve beceri içerir. Bu yüzyılları alan bir bilgi birikimidir. Yıllar öncesi edinilmiş deneyimlerle günümüzdeki hızlı değişimleri yakalamak ve bu değişimleri genç nesillere aktarmak zordur. Bu amaçla sanat eğitimini kendilerini meslek olarak seçen kişilerinde belirli aralıklarla eğitilmeleri gerekir (Başaran, 1983, s.88). Sanat eğitiminde çalışanların hizmete yeni girdiğinde; uyarılma, çalıştığı sürece de geliştirme, yükselme ve tamamlama eğitiminden geçirilmesi ile öğretmenlerinde verdikleri eğitimde başarı düzeyi yükselecektir. Bu amaçla kendilerini yenilemenin verdiği güçle motivasyonları artacaktır. A.B.D. ve Avrupa'nın pek çok ülkesinde sanatçı ve eğitmenlere yönelik geçici süreli 15'er günlük sanat kampları düzenlenmektedir. Bunun yanında sanat eğitimcilerine mezuniyet sonrasında yurtdışında verilecek eğitim diğer ülkelerdeki sanat ortamını ve sanatı tanınması, kendi yerini değerlendirmesi ve gelişimi açısından değerlidir. Ülkemizde yurt dışına sanatçı gönderim çok önceki tarihlerde başlasa da bugün; yurtdışında sanat eğitimi programlarına devam edenlerin kontenjanları, diğer branşlara göre çok alt sıralarda yer almaktadır. Bunu (Tablo 2) da Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1984-1991 yılları arasında lisans üstü eğitim görmek üzere yurt dışına gönderilen öğrencilerin kontenjan dökümlerinde açıkça görürüz (Gürüz, 1995).

Güzel sanatlar alanında 1988 yılında 17 kişi, 1991 yılında 16 kişi olmak üzere 8 yılda toplam 33 kişi yüksek öğretim amaçlı olarak yurt dışına gitmiştir. Ayrıca yurt içinde yüksek lisans, doktora ya da sanatta yeterlilik yapacak üniversitelere gerekli kaynaklar proje bazında sağlanamadığı sürece ve konuya profesyonel bir anlayışla yaklaşılmadıkça, plastik sanatlar eğitiminde istenilen sonuca ulaşamayacaktır.

Tablo 2: Milli Eğitim Bakanlığınca Lisansüstü Eğitim Görmek Üzere Yurtdışına Gönderilen Öğrencilere İlişkin Kontenjanların Dökümü (1984-1991)

	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
MEB Toplamı	250	167	110	231	194	164	119	115
Matematik	45	16	14	13	9	9	1	-
Uygulamalı Matematik	25	6	1	4	3	3	6	-
Fizik	28	7	7	9	5	7	-	-
Katı Hal Fiziği	2	3	3	5	3	2	-	-
Kimya	15	-	-	-	-	-	2	2
Biyoloji	10	-	-	-	4	-	3	5
Matematik Eğitimi	-	-	-	-	4	-	3	16
Fizik Eğitimi	-	-	-	-	4	-	3	6
Kimya Eğitimi	-	-	-	-	-	-	-	4
Biyoloji Eğitimi	-	-	-	-	-	-	-	3
Endüstriyel Eğitim	-	-	-	-	-	-	-	15
Eğitim Teknolojisi	-	-	-	-	-	2	3	5
Elektronik	20	15	11	15	12	12	10	12
Optoelektronik-lazer	-	-	-	-	-	-	3	-
Elektrik	-	-	13	10	7	3	-	4
Telekomünikasyon	10	5	4	5	-	-	4	-
Bilgisayar Bilimleri	20	27	10	15	20	14	4	-
Robotik	-	-	-	3	-	-	3	4
İmalat Sistemleri	-	-	4	4	3	3	5	1
Malzeme	10	5	2	3	2	3	3	-
Biyoteknoloji-Gen Müh.	-	-	-	9	8	10	4	-
Uzay Bilimleri	-	-	5	5	4	3	2	-
Nükleer Mühendisliği	20	10	5	4	7	6	-	-
Gemi İnşaat - Deniz Bilimleri	10	10	5	4	4	3	-	-
Tekstil	5	-	-	-	-	2	-	-
Uçak Mühendisliği	-	15	5	6	4	3	-	-
Makina Mühendisliği	-	-	12	15	9	9	7	-
Metalurji	10	5	3	3	2	-	-	-
Kimya Mühendisliği	-	-	-	6	4	5	-	-
Gıda Teknolojisi	-	-	-	3	3	-	-	-
Yer Bilimleri - Maden	-	-	-	10	8	15	-	-
Endüstri Mühendisliği	-	-	-	5	4	4	5	-
Çevre	-	-	-	-	4	-	4	3
Mimarlık - Şehir Planlama	-	-	-	-	-	5	-	-
Veterinerlik	20	-	-	-	-	-	-	-
Dış Hekimliği	-	5	-	-	-	-	4	-
Ziraat	-	-	-	-	-	-	-	-
Tarih	-	-	-	12	-	-	-	-
Kütüphanecilik	-	-	-	2	-	-	-	-
Felsefe - Bilim Tarihi	-	-	-	4	4	4	2	-
Uluslararası İlişkiler	-	-	-	9	6	11	7	-
Psikoloji - Sosyoloji	-	-	-	6	8	4	4	-
İktisat	-	5	-	11	11	4	-	-
Maliye	-	-	-	-	-	3	-	-
Hukuk	-	2	-	-	-	5	-	-
İşletme	-	-	-	12	5	-	4	-
Turizm	-	-	-	-	-	3	4	-
Türk Dili - Türkoloji	-	-	-	6	2	2	-	-
Yabancı Dil	-	-	-	5	2	-	9	14
Beden Eğitimi - Spor	-	10	-	-	-	-	-	-
Eğitim	-	-	-	8	-	-	-	12
Güzel Sanatlar	-	-	-	-	17	-	-	16
Radyo - TV	-	-	-	-	-	-	2	-
Bankacılık - Kambiyo	-	-	-	-	-	-	3	-

Kemal GÜRÜZ, 1994.

5.6.2. Toplumsal Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar

Dağınık yerleşme ve düzensiz şehirleşme, eğitim düzeyinin düşüklüğü, üretim ve teknoloji de geri kalmışlık, masraflı ve yavaş işleyen kamu yönetimi gibi toplumsal yapıdan kaynaklanan sorunlar, plastik sanatlar eğitimini de olumsuz etkilemektedir (Ertürk, 1977, s. 38).

Türkiye’de birey herşeyden önce, kendisini yükseköğretime girmek zorunda hissetmektedir. Bu zorunluluk araştırıldığında, üniversite seviyesindeki gençlerde; rahat bir gelecek, iş bulmanın ön koşulu, kültürel varoluş biçimi, çevrenin baskı ve beklentilerinden kaçma, kültürel ve sosyal kimliğe en kestirme yoldan varış gibi sebeplerle üniversite eğitimine kaydolmayı istedikleri ortaya çıkmıştır (Ertürk, 1977, s. 39).

Geleneksel öğretme-öğrenme süreci ve yöntemi, içinde eğitim talebinin büyük, sosyal adalet ve fırsat eşitliği yönünden dengesiz dağılımın olması, eğitimi, kötü yönde etkilemektedir. Bugün bile toplumsal yapıda, sanat eğitiminin değerini anlamayan pek çok ailenin, çocukları için üniversite eğitiminde mühendislik, işletme gibi bol kazanç getireceğini tahmin ettikleri bölümleri tercih ettikleri gözlenmektedir. Özellikle pahalı ve masraflı bir çabayı gerektiren sanatsal uğraşmayı, meslek olarak seçerken ekonomik kazanç dikkate alınmaktadır. Batı ülkelerinde, ilköğretimden itibaren mesleğe yönlendirme yapılarak meslek seçiminde öğrenciye yardımcı olunmaktadır. Bu sistemle öğrencinin ileride mesleğinde iş bulma sıkıntısı yaşanmamaktadır. Çünkü belli bir mesleki alanda yetişen öğrencilerin sayıları, devlet planlamasında düzenli olarak tutulur ve bu tutulan orantılar doğrultusunda işe yerleştirme yapılır.

Türkiye, öğrencilere belli bir mesleğe yönlendirip, bu meslek ile okullara gönderip gerekli iş sağlama konusunda Avrupa ülkelerinin çok gerisindedir.

Her bireyin, ilgi, istek ve yeteneklerine uygun bir alan ve eğitim programı vardır. Bu anlayış bireysel potansiyelin çeşitli yönlerden birey ve toplum için en uygun şekilde geliştirilmesine yönelik olup, kalkınma, zenginleşme, daha fazla gelir, daha iyi iş

sağlamayı amaçlamaktadır. Bu da çocukların ve gençlerin akademik başarıları, yetenekleri, ilgileri, kişilik özellikleri doğrultusunda çeşitli programlara yöneltilerek yetiştirilmeleriyle sağlanabilir. Bunun içindir ki, eğitim sisteminin önemli değişkenlerinden olan yönlendirme sürecinin birey ve toplum yaşamındaki önemi yadsınamaz (Arslan, 2000, s.42).

Geleneksel Alman eğitim sisteminde İlkokul (Grundschule) dört yıl sürer. 6-10 yaşlar arasındaki çocukların eğitimini kapsar. İlkokulu bitiren her çocuk 6 yıl süreyle aşağıda belirtilen okullardan birine gitmek zorundadır.

- Temel Eğitim Okulu (Hauptschule)
- Ortaokul (Realschule)
- Genel Lise (Gymnasium)
- Çok Amaçlı Lise (Gesamtschule) (Arslan, 2000, s.43).

Türkiye’de ilköğretim 8. sınıftan sonra öğrenciler kendi ilgileri doğrultusunda meslek okullarına, düz liselere, askeri, fen ve güzel sanatlar liselerine yönlendirilirler.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ilke, hedef ve politikaları doğrultusunda; 15. Milli Eğitim Şûrası’nda alınan kararlar ve bu kararlara paralel hazırlanan 1997-2000 Milli Eğitim Bakanlığı İcra Plânı ile 16. Milli Eğitim Şûrasında da Yönlendirme konusu gündemde yerini korumuştur

Türkiye’de ilköğretim okullarının sekizinci sınıfının ikinci yarısından itibaren yapılan yönlendirme hizmetleri, öğrencilerin bu sınıftan sonra gidecekleri okulu tanıma hizmeti olarak sunulmaktadır. Avrupa ülkelerindeki gibi öğrencilerin bireysel ve mesleki farkındalıklarını sağlayan bir program uygulaması oluşturulamamıştır. İşin program boyutu ve yönlendirme faaliyetlerinin planlı bir şekilde uygulanmasını sağlayacak yönetim boyutu gözardı edilmektedir (Arslan, 2000, s.48).

Tablo 3’de üç Avrupa ülkesindeki eğitimsel ve mesleki yönlendirme faaliyetleri, çocukların ve ailelerin bilinçlendirmesinden başlayıp okul, iş hayatı ve özel sektörü de

içine alan geniş ve detaylı hizmetlerdir. Avrupa Birliği'ne tam üyelik çabalarımızın olduğu bu yıllarda çalışmalarının eğitim sisteminin niteliklerinin Avrupa standartına ulaşabilmesi büyük ölçüde yönlendirme çalışmalarının başarısına bağlıdır (Arslan, 2000, s.49).

İlköğretimin ilk yıllarından itibaren her öğrenci hakkında bir dosya tutulmaktadır. Bu dosyalar Avrupa ülkelerinde büyük bir titizlikle doldurulmaktadır. Bu dosyalar Türkiye'de daha sistemli doldurulursa yönlendirme daha fazla başarılı olacaktır.

İlköğretim öğrencilerinin mesleklere eğilimleri ve yönlendirilmeleri konulu bir araştırma da öğretmenlerin sadece %5.49'u öğrencilerin yeteneklerini tespit edebildiklerini söylemişlerdir. Bu sonucu da göz önünde bulundurarak öğretmenlere rehberlik konularında yetersiz kaldıkları ve bu konuda bilgilendirilmeleri gerektiği söylenebilir (Arslan, 2000, s. 49).

Avrupa'da sanat, toplumdaki ayrı düşünülemez. Toplumun üstlendiği maddi ve manevi sponsorluk görevi ile eğitim kurumlarını ve sanatçıyı koruma görevini layiki ile yerine getirir. Sanatın sanatçı ile halk arasındaki ilişkiyi üstlenen çok sayıda aracı kurum vardır (Mille, 1967, s. 254).

Türkiye'de sanat eğitiminin gerekliliği üzerinde çalışmalar yapılır. Batı'da ise kaliteli sanat eğitimi alanında çalışmalar yapılmaktadır.

Avrupa'da ve A.B.D.'de sanat eğitimi konusundaki başlıca sorun; öğrencilerine kaliteli bir sanat eğitimi verememeleri konusunda birleşmektedir (Bayramoğlu, 1993).

Plastik sanatlar eğitimi; ancak devlet politikası içinde toplumsal sorun olarak ele alınıp, eğitim sisteminin geneli içinde çözümler aradığında plastik sanatlar eğitimi ile ilgili sorunlarda çözüm bulacaktır.

Tablo 3: Almanya,Fransa, İngiltere ve Türkiye’de Eğitimsel ve Mesleki Yönlendirme Faaliyetleri Çizelgesi

Ülke	Yönetim Şekli	Zorunlu Eğitim Süresi	Zorunlu Eğitim Yaş Süresi	Yönlendirmenin Başladığı Yaş ve Sınıflar	Yönlendirme Kuruluşları
Almanya	Yerel	12 yıl	6-18	11 yaş 15..... sınıflar yönlendirme sınıfları	<ul style="list-style-type: none"> — Ortaöğretim kurumları — Eğitimsel yönlendirme servisleri — Merkezi eyalet ofisleri — Bölgesel yönetim ofisleri — Yerel yönlendirme ofisleri — Üniversiteler
Fransa	Merkezi	15 yıl	3-17	11, 12 yaş 5. 6. sınıflar yönlendirme sınıfları	<ul style="list-style-type: none"> — Ortaöğretim kurumları — Bilgi sağlama ve yönlendirme servisi — Özel sektör kuruluşları — Üniversiteler
İngiltere	Yerel	12 yıl	4-15	11 yaş (5. sınıf)	<ul style="list-style-type: none"> — Ortaöğretim Kurumları — Kariyer servisleri — Özel sektör kuruluşları — Bağımsız okulların kariyer organizasyonu — Merkez Rehberlik ve Gençlere iş bulma kurumu
Türkiye	Merkezi	8 yıl	7-15	15 yaş (8. sınıf 2. dönem)	<ul style="list-style-type: none"> — Ortaöğretim kurumları — Okul rehberlik Hizmetleri — Dershaneler

5.6.3. Teknolojik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar

Toplumun ilkel devresinde, sadece kültürel gelenekleri yeni nesillere aktarma ve bazı ilkel hüner bilgi ve prensipleri geliştirme görevini yüklenmiş olan eğitimin, günümüzdeki fonksiyonları değişmiştir. Yeni bilgi ve yeteneklerin kazandırılması, sosyal düzeyde yeni mevkilerin elde edilmesi, eğitimin amaçlarıyla sağlanmıştır. Eğitimin görevi; eskiyi korumak değil, değişimin sağlanmasıdır. Sanayileşme, sanayi tekniğinin istediği kalite ve mesleki yetenek, fonksiyonel olan eğitim sistemine ihtiyaç duymuştur. Modern teknoloji ile birlikte, film, televizyon gibi yeni haberleşme araçlarının gelişimi; kitle iletişimi, üretim ve uyum sağlamış, gelişen teknolojiyle, kişilerin iş süreleri azalmış, boş zamanlarında da insanların dinlenme ve eğlenmelerindeki davranışları sonucunda, yeni kültürel değerler kazanılmıştır (Erdoğan, 1983, s. 152).

Radyo, televizyon, bilgisayar, faks gibi kitle iletişim araçları, teknolojik değişimin belirgin aletleridir. Dünyada sanat eğitimi alanında bu aletler resim, grafik, sahne sanatları vb. gibi alanlarda etkin olarak kullanım alanı bulmuştur. Türkiye’de plastik sanatlar eğitimi alanında teknoloji değişim hızına yeterince ayak uydurulamamaktadır. Bunun başlıca nedenleri arasında teknolojiye uygun olarak değişimin talep ettiği malzeme ve araçların takip edilmesi için eğitime ayrılan finansal kaynağın yetersizliğidir. Sanatın her alanında etkin olan teknolojik gelişim; kullanılan malzemedен yöntem kadar her aşamada eğitimi etkilemektedir. Bu etkileşim teknolojik değişimle birlikte süreç olarak, sanatta sürekliliğini korumaktadır.

5.6.4. Ekonomik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar

Bir ülkenin eğitim bütçesinin yapılanmasını, parasal değerlerin azlık yada çokluğunu etkileyen pek çok etken vardır. Bunların başında ülkenin eğitime verdiği önem, eğitimi yurt düzeyinde eşitlemek için yapılan çalışmalar ve eğitimin bir yatırım olarak görülmesidir.

Eğitime verilen önem ülkeden ülkeye değişmekte, ülkenin gelişmişlik düzeyi arttıkça, eğitime verilen önemde buna bağlı olarak artmaktadır. Ülkede eğitime verilen değer, hükümetten hükümete de değişiklik gösterebilir. Eğitimle; bireyin kazandığı bilgi,

beceri kısa sürede üretime dönüştürülerek, bireye yapılan yatırımlar, topluma geri döndürülebilir (Alkan, 1977, s.77). Kısacası eğitim bir yatırım aracıdır. Bir ülkenin çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkmasında, eğitimin etkinliğini yükseltmek önemli bir gerekliliktir (Alkan, 1977, s.73). Eğitimin para kaynakları sınırlıdır. Eğitim kurumlarının bütçesi; araştırma yapmada sahip oldukları ödenekleri yetersizdir. Bu yetersizliği; plastik sanatlar eğitiminin uygulamasına yönelik ihtiyaçlarında göz önüne aldığımızda daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

Buradan ülkenin iyi bir eğitim sistemine kavuşabilmesi için, zengin olması gerektiği anlamı çıkarılamaz. Bu daha çok, söz konusu ülkedeki insan materyalinin kalitesine bağlıdır. Hollanda'da bugün ileri bir eğitim sistemi vardır. En zor anlarda bile Hollanda'lıların Milli bütçelerinin %20'si eğitime ayrılmış ve bunda kısıntı yapması düşünülmemiştir. Hindistan, Meksika, Ekvator, Tahiti, Nijerya, Tayland, Mısır gibi çeşitli ülkelerdeki eğitim projeleri ise UNESCO tarafından destek görerek finansal yardım olarak, kaliteyi artırma gayretleri görülmektedir (Moody, 2000, s. 45).

A.B.D.'de üniversiteler ise kendilerine yapılan yardımların büyük bir kısmını, yasama organınca tayin edilen ödeneklerden sağlamaktadır. Ödeneklerin miktarları, eyaletten eyalete farklılık gösterir. Özel öğretim kurumları gibi bazı eyaletlerin gelir getirici fonları vardır. Mali yardımların büyük bir kısmı, bu fonlardan sağlanır. Diğer gelir kaynakları; öğrenci harçları, bağışlar, yardım için verilen paralardır. Eyalet öğretmen okulları ve kolejlerinin masrafları eyalet hazinesinden karşılanır (Stephenson, 1974, s.214).

Eğitim harcamalarının Gayri Safi Milli Hasıla'ya oranı incelenerek eğitime aktardığımız kaynağı batı ülkeleri ile karşılaştırabiliriz. Sezgin'in (2001, s. 234) yaptığı araştırmalara göre:

“Bilimde, teknolojiye, sosyal ve iş hayatında meydana gelen hızlı ve köklü değişiklikler eğitime dinamik bir nitelik kazandırmıştır. Eğitimin değişime uyum sağlayabilmesi için nitelik ve nicelik yönünden sürekli geliştirilmesi şarttır. Eğitime ayrılan

kaynakların değişimin gerçekleştirilmesine imkan verecek miktarda olması gerekir. Türkiye ve Avrupa Birliği lkelerinin eğitim harcamalarının GSMY'ye oranları nelerdir? Türkiye'nin eğitim harcamaları, ulusal kalkınma hedeflerimizin gerektirdiği insan gücünü yetiştirme ve Avrupa Birliği standartlarına uyum için yeterli midir? Tablo-4'de Türkiye ve Avrupa Birliği lkelerinin 1990 ve 1995 yıllarında eğitim için yaptıkları harcamaların GSMH'ye oranları görülmektedir.

1990 yılı esas alındığında Finlandiya, Avrupa Birliği lkeleri içerisinde kamu eğitim harcamalarının GSMH'ye oranı en yüksek olan ülkedir. Bu ülkenin kamu eğitim harcamalarının GSMH'ye oranı yüzde 6.4'dr. Kamu, zel ve uluslar arası kaynaklardan yapılan toplam eğitim harcamalarının GSMH'ye oranı Finlandiya ve Danimarka'da yüzde 6.4'dr. Tablo-4'deki verilere göre, 1990 yılında Avrupa Birliği lkeleri içerisinde eğitim harcamalarının GSMH'ye oranı en düşük olan ülke yüzde 4.2 ile İspanya'dır. Aynı yıl Türkiye'nin eğitim harcamalarının GSMH'ye oranı yüzde 3.2'den ibarettir.

1995 yılı esas alındığında Avrupa Birliği lkeleri içerisinde, Finlandiya ve İsveç, kamu eğitim harcamalarının GSMH'ye oranı yüzde 6.6 ile en yüksek olan ülkelerdir. Bu ülkeyi yüzde 6.5 ile Danimarka izlemektedir. 1995 yılında Türkiye'nin kamu eğitim harcamalarının GSMH'ye oranınının 1990 yılı seviyesini de koruyamayarak yüzde 2.2'ye gerilediği görülmektedir. Avrupa Birliği lkeleri içerisinde toplam eğitim harcamalarının GSMH'ye oranı en yüksek olan ülke, yüzde 8.5 ile Danimarka'dır. Yunanistan, gerek kamu, gerekse toplam eğitim harcamaları yönünden eğitime en az kaynak ayıran Avrupa Birliği lkesidir. Türkiye'nin toplam eğitim harcamalarının GSMH'ye oranı 1995 yılında yüzde 2.5'dir. Türkiye'nin 1995 yılı toplam eğitim harcamalarının GSMH'ye oranı da 1990 yılına göre gerilemiştir. Türkiye'nin eğitime yaptığı harcamalarda kısıntıya gitmesi, Türk eğitiminin Avrupa Birliği eğitim standartlarına nitelik ve nicelik yönünden uyumunda güçlükler yaratmıştır. Ülkemizde eğitime ayrılan kaynakların yetersizliği günümüzde de sürmektedir. 2000 yılında kamu eğitim harcamalarının GSMH'ye oranı yüzde 2.70, MEB Btesi'nin uzun vadeli deme Bte'sine oranı ise yüzde 7.13'den ibarettir. İnsan kaynağımızın çağımızın ve ulusal kalkınma hedeflerimizin doğrultusunda yetiştirilebilmesi için eğitime daha fazla kaynak sağlanması gerekmektedir (Sezgin, 2001, s.234).

Tablo 4: Eğitim Harcamalarının Gsmh'ye Oranı

Ülkeler	1990		1995	
	Kamu Harcamaları	Toplam Harcamalar (Kamu+Özel+Uluslararası)	Kamu Harcamaları	Toplam Harcamalar (Kamu+Özel+Uluslararası)
Avusturya	5.2	-	5.3	5.6
Belçika	4.8	-	5.0	-
Danimarka	6.2	6.4	6.5	8.5
Finlandiya	6.4	6.4	6.6	7.3
Fransa	5.1	5.6	5.8	6.6
Almanya	-	-	4.5	6.0
Yunanistan	-	-	3.7	3.7
İtalya	5.8	-	4.7	4.7
Lüksemburg	-	-	4.3	-
Hollanda	-	-	4.6	5.4
Portekiz	-	-	5.4	5.5
İspanya	4.2	4.9	4.8	5.8
İsveç	-	-	6.6	7.9
İngiltere	4.3	-	4.6	-
İrlanda	4.7	5.2	4.7	5.7
Türkiye	3.2	3.2	2.2	2.5

(Sezgin, 2001, s.234)

Bir başka konuda üniversitelerin gelir kaynaklarıdır. Çağdaş yükseköğretim işlevler için gereken mali kaynaklar göz önüne alındığında, çağdaş yöntem ve tekniklerle yönetilmesi gereken kaynağa ihtiyaç vardır. Üniversitelerimizin yıllık toplam gelirinin, %80'i devlet bütçesinde yer alan ödenekler, %19'u döner sermaye gelirleri, %1'de öğrenciler tarafından ve öğrenciler adına kredi ve yurtlar kurumu'nca ödenen katkı paylarından ve harçlardan karşılanmaktadır (Gürüz, 1994, s. 16).

Buradanda anlaşıldığı üzere öğrencilerin ödedikleri katkı payları, ülkemizde devletin yükseköğretim kurumlarının toplam gelirleri içindeki payı %1'dir. Aynı oran; Şili'de %26, Endonezya'da %25, Kore'de %23, İspanya ve İsrail'de %20, ABD %15, Japonya ve Tayvan'da %9, Hindistan'da dahi %5'tir. Türkiye'nin 1993 yılı toplam eğitim bütçesi 74,2 trilyon TL olup, bunun 16.7 trilyon TL'si yükseköğretime ayrılmıştır (Gürüz, 1994, s. 17).

Nitelikli bir eğitim sisteminin oluşturulması kuşkusuz büyük miktarda yatırım gerektirir. Kanada ve Türkiye'deki eğitim sisteminde en büyük fark bütçeden eğitime ayrılan paydır. Kanada bütçesinin %22.4'ünü eğitime ayırırken, Türkiye bütçesinin %8'ini eğitime ayırmaktadır. Endonezya'da bile bütçeden eğitime ayrılan pay %12'dir (Gencer, 2000, s. 81).

Sonuç olarak, sanat eğitimi kalitesi ekonomi ile ölçülemez ama üniversitelere aktarılan kaynağın arttırılması, kişi başına düşen Gayri Safi Milli Hasılanın artması eğitimin kalitesini etkileyebilir. Batı'da gelişmiş toplumların, ekonomik kazançları iyi olduğu için sanata ve sanat eğitime ayırdığı para miktarı Türkiye'den fazladır. Batı'da sanat ve sanat eğitimi ihtiyaç sırasında ön sıralarda yer alırken bu oran Türkiye'de çok gerilerdedir. Yaşam seviyesi standartların üstüne çıkan toplumların sanat ve sanat eğitime bakış açısını değiştireceği ve kaliteyi arttıracacağı düşünülmektedir.

5.6.5. Politik Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar

19 yy. ve 20 yy. milli eğitim sistemleri kurulurken, ait oldukları ülkelerin amaçları yansıtılmıştır. Demokratik ülkelerdeki eğitim sistemlerinde; fikir ve uygulamalarda, demokrasinin yerleştirilmesi yoluna gidilmiştir (Gürüz, 1994, s. 233).

Uzun yıllar, yapılan eğitimin amacı; kültürel gelenekleri, yetenekleri, bilgileri ve kişiler arası ilişkilerin, dinsel yönelim ve değerlerini toplamak, yeni nesillere aktarmaktır. Fakat medeniyetlerin ilerlemesiyle eğitimin amacı da; gerekli şekilde değişmiştir (Erdoğan, 1983, ss. 147-148).

Plastik sanatlar kendini iyi tanıtabilmeli, kendi gerekliliğini ortaya koymalıdır. Devletin sanat politikası, sanatı idare etme yönünden çok, onun korunması şeklinde olmalıdır. Sanatçılar, politikaların üstünde toplum yararına çalışırlar (Abercrambie, 1975, ss. 343-351).

Sanat; politikacılar tarafından yasaklanabilir, desteklenebilir ve kullanılabilir. Sanat uzmanı gibi davranan politikacılar da vardır. Bazı sanat eserleri kendilerince ahlaki değerlere göre sınıflaşımlar bazen de değer biçmişlerdir. Çıplak figürlü resimlerin toplatılmasını, heykellerin zarar verilmesini ve kaldırılmasını buna örnek verebiliriz.

Plastik sanatlar eğitiminin geçmişten daha iyi olması, ülkelerin eğitim veren kuruluşların politik yaklaşımlarıyla yakından ilgilidir. Bu nedenle, bu eğitimin yetersizliği bu temelde değerlendirilmelidir. Bu dersleri kaldırmak sonuç değil, sorunlardan kaçıştır. Bu amaçla; sanat eğitimi ile ilgili yeni program seçenekleri sunulurarak istenen sonuca ulaşılabilir. Batı ile karşılaştırıldığında Türkiye’de sanat, politika çevresince yeterli önemi anlaşılammış, bir probaganda aracı olarak görülmüştür. Fakat günümüzde yavaş yavaş önemini kazanmaya başlamıştır.

5.6.6. Yönetmel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar

Plastik sanatlar eğitimi; yönetmel yapı incelendiğinde; öncelikle ülke genelinde yönetim politikası olarak ele alınmalıdır. Daha sonra okullar bazında yönetim politikalarına indirgenmelidir. Ülkenin içinde bulunduğu yönetmel yapıya göre okullar ve bunların takip edeceği eğitim yöntemleri, programlar tanımlanır. Ülkemizde bu yöntemler ilk, orta ve lise eğitiminde Milli Eğitim Bakanlığı, yüksek öğretim düzeyinde de Yüksek Öğretim Kurumu tarafından belirlenir ve tanımlanır.

Türkiye merkezi sistemle yönetilmektedir. Yabancı ülkelerde yönetim sistemi farklılık gösterir. ABD’de, Kanada ve İsviçre mahalli sorumluluğa önem verirken; Japonya merkezietçi denetime; Fransa, İrlanda, Filipinler, Avustralya ve Almanya hem mahalli hem de merkezden yönetimi eğitim sisteminde uygulamaktadır. İngiltere, İsveç, Danimarka ve Hindistan milli ve mahalli eğitim sistemini benimsemiştir (Alkan, 1977, s.60).

Yüksek öğretimde karşılaşılan sanat eğitimi sorunları, ilköğretim ve ortaöğretimde verilen sanat eğitimi programlarından ve uygulamalarından kaynaklanır. Ortaöğretimde; plastik sanat eğitiminin hangi amaca yönelik olduğu yeterince belirlenmemiş okul programlarında sanat eğitimi için yeterli zaman ayrılmamıştır (Ulman, 1985, s. 317).

Türkiye sanat eğitimi derslerinin ilköğretim ve ortaöğretimde dağılımı batı'ya göre farklılık gösterir. Tablolarda bu farklılıklar gösterilmiştir.

**Tablo 5: Yunanistan'da Sanat Eğitimi Derslerinin
İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı**

	İlköğretim			Ortaöğretim			A	B	C	D
	1s	2s	3s	1s	2s	3s				
Müzik	1	1	1	1						
Güzel Sanatlar	1	1	1							

Ali DEMİR, 1994

**Tablo 6: Portekiz'de Sanat Eğitimi Derslerinin
İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı**

	İlköğretim (2 yıllık oranlar)				1. Birleştirilmiş Genel Dersler			2. Teknik ve Meslek Tamam- layıcı Ders			3. Genel Öğre-timi Tamamla-yıcı Ders		
	1s	2s	3s	4s	7s	8s	9s	10s	11s	12s	10s	11s	12s
Plastik Sanatlar	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Müzik	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Seçmeli Ders	-	-	-	-	3	3	3	-	-	-	-	-	-

Ali DEMİR, 1994

Tablo 7: İspanya'da Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı

	Okul Öncesi		Temel Eğitim								Meslek Eğitim		Çok Amaçlı Öğretim		
	1s	2s	1s	2s	3s	4s	5s	6s	7s	8s	1s	2s	1s	2s	3s
Sanat Eğitimi	5		3	-	-	-	-	3	-	-	3	2	5		

Ali DEMİR, 1994

Tablo 8: İtalya'da Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı

	İlkokul					Scudla Mecid Unica Birleşirilmiş Ortaokul			Gymnase		Klasik Lise			Bilim Lisesi					
	1s	2s	3s	4s	5s	1s	2s	3s	4s	5s	1s	2s	3s	1s	2s	3s	4s	5s	
Müzik	1	1	1	1	1	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resim	1	1	1	1	1	2	2	2	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1
Sanat Tarihi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	1	1	1	1	1

Ali DEMİR, 1994

Tablo 9: İngiltere'de Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı

	Primary Junior School (İlkokul)				Cenprehesive School					Sixth Form (Orta ileri sınıflar)	
	1s	2s	3s	4s	1s	2s	3s	4s	5s	Lever Sixth	Upper Sixth
Resim	1	1	1	1	-	-	-	-	-	A grubu: Matematik, Sanat Eğitimi, Coğrafya, İspanya	
Müzik	1	1	1	1	-	-	-	-	-	B grubu: Kimya, Tarih, Almanca C grubu: Fizik, İngilizce D grubu: Matematik, Fransızca, Biyoloji	

Ali DEMİR, 1994

Tablo 10: Almanya’da Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı

Dersler	İLKÖĞRETİM				ORTAOKUL					
	SINIFLAR				SINIFLAR					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Resim	3	4	4	4	4	4	3	3	4	4
Müzik					LİSE (Çok Programlı)					
Elişi					6	6	4	4	4	4
					Lise					
					4	4	3	Müzik 2	Müzik 2	Müzik 2

Mustafa Sağlam, 1999.

Tablo 11: Fransa’da Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı

	İLKÖĞRETİM			KOLEJ				ORTAÖĞ- RETİM
	Hazırlık Sınıfı (1 yıl)	Temel Sınıflar (2 yıl)	Orta Sınıflar (2 yıl)	(Ortaokul)				
				6s	5s	4s	3s	
Müzik	1	1	1	-	-	-	-	8 3
Plastik Sanatlar ve Teknoloji ve İş Teknik	1	1	1	2	2	2	2	
Uygulamalı Sanatlar								
Sanat Eğitimi								

Ali DEMİR, 1994

Tablo 12: Türkiye’de Sanat Eğitimi Derslerinin İlköğretim ve Ortaöğretimde Dağılımı

	İLKÖĞRETİM								Normal		Lise
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Resim	2	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2 (Seçmeli)
Müzik	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2 (Seçmeli)
İş Eğitimi	-	-	-	2	2	2	2	2	-	-	-
Sanat Tarihi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 (Seçmeli)

Türkiye’de sanat eğitimi resim dersleriyle bir tutulmuştur. Ders saatlerinin yetersizliği, eğitimde yönlendirmenin yapılmayarak lisede resim dersinin yetenekli öğrencilerin yanında diğer öğrencilere seçmeli ders olarak konulması resim derslerindeki verimi düşürmektedir. Sanat eğitimi herkese verilmelidir ama yetenekli öğrencilerin eğitimi ayrı yapılmalıdır.

Ayrıca Batı ülkelerindeki sanat eğitimi ve öğretimi hedeflerini Oskay (2004, s.31-35) tezinde şu şekilde açıklamıştır:

- İspanya’da sanat eğitiminin hedefleri, ifade ve algılama yeteneği ile yaratıcılığın geliştirilmesi, ayrıca sanatsal tekniklere ve malzemelere egemen olabilmek becerisinin kazandırılmasıdır.

Belçika’daki sanat derslerinin öğrenim hedefleri;

- Çevreyi keşfetme olanağını sağlamak; gözlem yapma yetisini geliştirmek; mekan, biçim, çevre, renk, malzeme, miktar ve sayılarla ilgili duyuları geliştirmek.
- Çocuğun uyumlu gelişimine olanak sağlamak: Çocuğun duyu-devinimsel işlevlerinin, mekan algılanmanın, ifade yeteneği, imgelem ve canlandırma gücünün, yaratıcılığının ve estetik bağımsızlığının gelişmesini teşvik etmek.

Danimarka’da görsel sanatlar alanı, duygulara ve düşlem gücüne hitap etmekte; aynı zamanda edinilen bilgi ve deneyimlerin duygusal önemini ortaya çıkartmaktadır. Bu

sanatsal konseptler ve düşlem gücü, insanı ve çevreyi ayrımlaşmış bir şekilde anlamayı ve günümüzün imgeleme gücü olmayan toplumu için çok gerekli olan ütopyaların oluşmasını sağlamaktadır.

Finlandiya'da sanat eğitiminin çıkış noktası, kendini imgelerle ifade etme bilgisini kazanmadır. Görsel sanatların hedefleri şunlardır:

- Yaratıcılığı desteklemek, stereotiplere (klişelere) karşı savaşmak,
- Görmeyi öğrenmek ve duyu-devinışsel alanı geliştirmek, duyuşsal algılama ve imgeleme gücü temelinde tekniklere ve materyallere egemen olmak,
- Sanatsal, yaratıcı ve kişisel ifadeyi aramak ve değerlendirmek.

İsveç'de sanat eğitiminin amacı, öğrencinin görsel sanatlarda iletişim yetilerini geliştirmek ve ona imgeleri kendi açısından anlamasını; etkin, bağımsız ve eleştiriye açık olarak ve toplumu da etkilemek üzere, bu imgeleri kullanmayı öğretmektir. Eğitimleri süresince öğrenciler için tasarlanan hedefler aşağıdaki gibidir;

- Öğrenciyi kendi yaratıcılığını geliştirmesi için teşvik etmek,
- Çeşitli imgeleri çözümleyebilme yetisi kazandırmak,
- Gölge resmi, perspektif, fotoğrafçılık, film ve TV gibi canlandırma sanatının teknik ve gereçleri hakkında bilgi sahibi olmak,
- Tasarım alanının önemini kavramak, tasarım gücünü geliştirmek, biçimler hakkında yargılara varabilmek ve onları yorumlayabilmek.

Avusturya'da güzel sanatlar eğitimi ile öğrenciye grafik, resim, plastik/obje ve mekan, yazı ve tipografi, fotoğrafçılık, film, video, oyun ve dramatik çalışmalar alanlarında haz ve yaşantıya dayalı olarak etkin olma olanağı verilmelidir.

Sanat eğitimi öğrencinin algılama yetikisini/duyarlılığını, imgelem gücünü, bağlantılar kurma ve buluş yapma yeteneklerini güçlendirmeli; yaratıcı davranış biçimleri oluşturmasını sağlamalı ve teşvik etmelidir.

İzlanda'da sanal ve el sanatları eğitiminin hedefleri;

- İmgelem gücünün, yaratıcılığın, kendine güvenin ve bağımsızlığın geliştirilmesine yardımcı olmak,
- Günlük yaşamdaki görsel nesne ve görüngüleri anlama ve yorumlama yetisini geliştirmek.

Hollanda'da öğrenim hedefleri;

- Görsel ve diğer medyaları kullanma becerisi ile, kendi düşüncelerinin medyaya ne derecede bağımlı olduğunu görebilme yeteneğini geliştirmek.
- Estetik ideal imgelerin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli becerileri ve bu imgelerin sosyal ve politik işlevlerine ilişkin görüş geliştirmek. Dersin diğer amaçlarından biri de, öğrenciye (ve öğretmene) ideallerle ekonomik ve politik gerçekler arasındaki kopukluğu görme yeteneğini vermektir.

İtalya'da verilmekte olan sanat dersinin konu ve hedefleri;

- Görme ve gözlemeyi öğrenmek, tanımak ve yansıtılabilmek, algılananları kendi sanatsal dili ile ifade etmek ve başkasına aktarabilmek,
- Kişiliğini bulmayı, kendini anlamayı öğrenmek ve bu konu üzerinde konuşma becerisini kazanmak,
- Ayrıca doğayı, çevreyi ve sanat eserlerini algılayabilmeyi öğrenmek.

Türkiye'de ilköğretim resim-iş dersi genel amaçlar içerisinde konu ile ilgili olduğu düşünülen maddeler;

- Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda güzel sanatlarla ilgili bilgileri kazandırabilme.
- Sanatı görsel bir iletişim formu olarak kullanmada ve değerlendirmede güven ve yeterlilik kazanmaları için öğrencilerin görsel okur-yazarlığını sağlayabilme.
- Sanatsal yaratıcılığı geliştirebilme.
- Her alanda kullanılabilecek yaratıcı davranışlar geliştirebilme.
- Tasarıma yönelik hayal gücünü geliştirebilme.

Amaçlar incelendiği zaman Türkiye ile Avrupa ülkelerinin sanat eğitimi derslerinin amaçları arasındaki birtakım farklılıklar açıkça görülür. Burada örnek olarak alınan Avrupa ülkelerinin sanat eğitimi programlarının amaçları, sanat eğitimindeki imgesel düşünme süreçlerinin geliştirilmesine yöneliktir. Bu amaçlar açıkça belirtilmiş, “sanatsal yaratıcılığın geliştirilmesi” denilerek geçirilmemiştir. Sanat eğitimi için imgelemin önemi açıklanmış ve imgelemi oluşturan gözlem, duyum, algı, imge gibi süreçlerin eğitilmesi asıl önemli hedef haline almıştır. Türkiye’de ise resim-iş eğitiminin amaçları daha geniş tutulmuş daha çok Türk Milli Eğitimi’nin Genel Amaçlarına bağlı kalınmış, bu amaçların geliştirilmesine yönelik yardımcı bir program durumuna düşmüş gibidir.

Gencer (2000, s.81) tezinde Kanada ile Türkiye’deki sanat eğitimi program ve uygulamalarla ilgili şunları belirtmiştir: “

Kanada’daki eğitim sistemi Türkiye’deki eğitim sistemine göre çok büyük farklılıklar içermektedir. Amaç Kanada’daki sanat eğitimi programları ile Türkiye’deki sanat eğitimi programlarını karşılaştırıp daha nitelikli bir sanat politikası için veriler elde etmektedir.

Nitelikli bir eğitim sisteminin oluşturulması kuşkusuz büyük miktarda yatırım gerektirir. Kanada ve Türkiye’deki eğitim sisteminde en büyük fark bütçeden eğitime ayrılan paydır. Kanada bütçesinin %22.4’ünü eğitime ayırırken, Türkiye bütçesinin %8’ini eğitime ayırmaktadır. Endonezya’da bile bütçeden eğitime ayrılan pay %12’dir.

Dikkati çeken diğer nokta, Türkiye ile Kanada ilköğretim sanat eğitimi programlarında haftalık ders programlarındaki sanat eğitimi dersleri arasındaki farktır. Türkiye’deki sanat eğitim dersleri Kanada’dakine oranla yarı yarıya daha azdır. Kanada ilköğretim okulları 1. Kademe (1-5. sınıf) dersler daha çok sanat yoluyla verilir. Dersler oyun şeklinde, yaşamla iç içedir. Uygulanan yöntem eğitim için sanat anlayışıdır. Türkiye’deki eğitim programlarında ise bu yoktur. Resim dersleri haftalık 1’er saatle sınırlandırılmış, iş eğitimi derslerinin ise sanat dersi mi, yoksa mesleki alana hazırlık dersi mi olduğu tartışma konusudur. Türkiye’deki sanat ve sanat eğitimi derslerinin ağırlık kazanması, sanat yoluyla eğitim ve öğretim geliştirilmesi gereklidir.

Kanada ilköğretim okullarında planlama işi rehber öğretmenlerinin sorumluluğundadır. Rehber öğretmenlerden sonra danışmanlar bu sorumluluğu alır ve öğrenci ile sık sık bir araya gelerek gelecekteki hedefleri belirler.

Türkiye’de ise planlar genel olarak programa bağlıdır ve öğrenci planlama konusunda pasif konumdadır. Oysa Kanada’da daha küçük yaştan itibaren planlılık alışkanlığı kazandırmak amacıyla okullarda öğrencilerden kendi hedeflerini belirlemelerinde yardımcı olacak, yıllık eğitim planlarını yapmaları istenir.

Türkiye’de sanat eğitiminde ölçme ve değerlendirme başlı başına bir sorundur. Buna sanat eğitimi veren tüm kurumlar dahildir. Çünkü sanat eğitimine özgü bir ölçme değerlendirme yöntemi yoktur. Kanada’da ise böyle bir sorun yoktur. Sanat alanındaki başarı düzeyleri dört kategoriye odaklanmıştır. Bunlar,

1. Kavramların anlaşılması,
2. Eleştirisel analiz ve değerlendirme,
3. Uygulama ve yaratıcı çalışma,
4. İletişim’dir.

5.6.7. Çevresel Yapıdan Kaynaklanan Sorunlar

Plastik sanatlar eğitiminde; etken olan çevresel yapı, eğitimin verildiği ortam olan sınıf ve atölyelerdeki fiziki çevre ile okul dışındaki sosyal çevre olarak incelenebilir.

Sanat eğitiminde derslikler ve atölyeler önemli bir yer tutar. Atelyelerin tekdüzelikten kurtarılıp, çekici ve öğrenmeyi motive edice tarzda planlanması gerekir. Sağlığa uygun olmalı ve güvenliğe de uygun olmalıdır. Atölyelerin ısınma, aydınlanma, havalandırma, nem, güneş, gürültü, hava kirliliği gibi benzer yönlerden sağlığa uygun olması gerekir (Arcasoy, 1986, s.201).

Batı ile karşılaştırdığımızda okullarımızda atölyelerin yetersiz olduğunu, açılan atölyelerin ise daha önce planlanmadan okulun bir sınıfının bozulmasıyla meydana getirildiğini görüyoruz.

Plastik sanat eğitiminde; arzulan ideal eğitim, ancak okul eğitim kurumlarını destekleyen kişi, kuruluş, toplum ve aile işbirliğinin desteğiyle olur. İşbirliğine dayanan atkivitelere farklı olarak sanat; sanatçının tepkilerinin eserlerle dışarı vurulması özelliğiyle dolaylı ilişki, duygu akımı sağlar (Ulman, 1985, s.315).

Okullarda yapılan Toplam Kalite Yönetimi çalışmasıyla eğitim kurumlarını destekleyen kişi, kuruluşların desteği arttırılmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmalarla Batı ülkelerindeki eğitime destek veren kurumların sayılarına erişilmeye çalışılmaktadır.

Günümüzde sanat, toplumsal ve endüstriyel verimlilik açısından beklentileri değerlendirildiğinde endüstriye karşı işbirliğine ihtiyaç duyar. Endüstri ile işbirliği öğrenciye ve okula kârlı bir çalışma alanı sağlar. Öğrencinin çalışmalarını değerlendireceği endüstriyel alana ihtiyacı vardır. Batı ülkelerinde iş yerlerinin sanatsal kalite talebini karşılamak amacıyla pek çok sanat okulu, iş yerleri ile birlikte çalışmaktadır.

İşyerlerinde öğrencilere daha çok imkanlar sunulur. Okullarda sanat kabiliyetini keşfi ve korunması endüstri ile işbirliği sayesinde öğrenciye ve topluma faydalı bir yönlendirme olarak geri kazanır (Whitford, 1929, ss. 25-28).

Türkiye’de batı’daki örnekler gözönüne alınarak eğitim ile endüstri işbirliğinin yapılması gerekir. Sanat okullarında yeniden yapılanmalar meydana getirilerek teknolojinin takip edilmesi ve programlarının güncelleştirilmesi yapılabilir.

5.6.8. Eğitim Programlarıyla İlgili Sorunlar

Plastik sanatlar eğitimi programı içinde belirlenen dersler; uygulanan ülkenin ve okulun yapısına, uygulandığı zamana göre değişiklik gösterip geliştirecektir. Fakat değişiklikler gösterse bile sanat eğitimindeki belli ilkeler değişmez. Kişinin yaratıcılığı, sosyalleşmeyi, yorum yapan ve analiz yapan, düşünen bireylerin yetiştirilmesi öncelikli hedeflerdir. Türkiye’nin batı ile sanat eğitimi programlarında farklılıkları gösterdiği düşünülmektedir. Gencer (2000, s.70-80) tezinde, Kanada ile Türkiye’de uygulanan sanat eğitimi programlarını karşılaştırarak şunları belirtmiştir:

Türkiye'deki sanat eğitimi programı ile karşılığında Toplam Beklentiler ve Belirli Beklentiler, Türkiye'de Genel Amaçlar ve Özel Amaçlar olarak alınmıştır. Kanada sanat eğitimi programında dikkati çeken nokta sistemin eleştirel düşünmeye yorum ve analiz yapmaya verdiği önemdir. Gerek bu derslerle ilgili ölçme değerlendirmede, gerekse programlarda bu beklentilerin üzerinde önemle durulması üstünde durulması gereken bir durumdur. Diyebiliriz ki, Kanada eğitim sisteminin en önemli özelliklerinden birini aktif, yaratıcı, düşünen, eleştiren, analiz ve yorum yapabilen bireyler yetiştirmeye yönelik uygulamalardır.

Oysa Türkiye'deki ezberci eğitim sisteminin öğrencideki yaratıcılığı geliştirmek yerine körelttiği eğitim uzmanlarınca onaylanmıştır.

Kanada sanat eğitimi programının diğer bir özelliği herkesin okuyabileceği, ulaşabileceği bir şekilde yayımlanmış olmasıdır. Program kitapçığında bunu özellikle velilerin eğitim sistemi hakkında bilgilendirilmesi, öğrencilerin eğitiminde velilerin önemli rol oynadığının, oynaması gerektiğinin altı çizilmektedir. Kanada eğitim sistemi gerektiğinde velilerin de eğitiminden sorumludur. Her öğretim yılı başında velilere program kitapçıkları verilir.

Kanada sanat eğitimi programında dikkati çeken nokta sistemin eleştirel düşünme, yorum ve analiz yapmaya verdiği önemdir. Sistemin en önemli özelliklerinden biri aktif, düşünen, yaratıcı eleştiren, analiz ve yorum yapabilen bireyler yetiştirmeye yönelik uygulamalardır.

Türkiye'de ezberci eğitim sisteminin öğrencideki yaratıcılığı geliştirmek yerine körelttiği uzmanlarca onaylanmıştır.

Türkiye'deki eğitim sistemi, okullardaki disiplin anlayışı öğrenciyi sormaya kuşku duymaya, eleştirmeye ve yorum yapmaya değil, itaat etmeye yönlendirir. Böyle bir sistem içerisinde temel amacı yaratıcı eleştirel düşünceyi geliştirmek, davranış ve tutumlarına estetik yön vermeyi hedefleyen sanat eğitimi dersleri genel eğitim anlayışıyla bazı noktalarda çelişmektedir.

Türkiye’de uygulanan eğitim programları çağa ayak uydurabilmek çabası içinde, ihtiyaçlara cevap vermek açısından yeniden gözden geçirilip, değerlendirilmesi zorunluluğu ile karşı karşıyadır.

Ayrıca plastik sanatlar eğitiminin amacı, öğrencilerin asıl hayat deneyimleri ile sanatın bağlantısının eğitim programlarında belirlenmesini gerektirir. Branşları sanatla ilgili olmayan ama sanat dersleri alacak öğrenciler ve sanatçı yada eğitmen olacak öğrenciler aynı türden derslere tabi tutulmaktadır. Seçmeli ders olarak alınan sanat derslerinin programları farklı olmalı ve öğrencilere sanat eğitimi, günlük yaşantılarda kullanacakları kadar bilgileri vermeyi amaçlamalıdır. Seçmeli derslerde genel kanı sanat hayat ihtiyacı olduğu, sanatın gereşsel anlayışları doğrultusunda ve günlük yaşamın günlük sorunlarına cevap olduğudur (Whitford, 1929, s. 493).

5.7. Sanat Eğitiminin Yaygınlaşması ve Başarısında Eğitici ve Öğreticilere Düşen Görevler

5.7.1. Görsel Sanatlar Eğitimi Savunma

Çevrenin, sanat eğitimine bakışı dar görüşlü olabilir. Sanat birçok kişiye göre “yüce duyguların işlendiği küçük bir uğraştır.” Ana-babalar, okul yöneticileri ve resim öğretmenlerinin dışında diğer öğretmenlerin sanata yaklaşımları da bu doğrultudadır. Kimi ana-babalar çocuklarında bir yetenek keşfederek onları resim kurslarına, özel derslere gönderseler de yine sanat eğitiminin bir fantezi, bir süs olduğunu düşünürler (Kırıçoğlu, 2002, s. 7). Madem ki aile bir eğitim aracıdır, o halde önce ailelerin plastik sanatlar konusunda eğitilmeleri gerçeğini bir defa daha vurgulamak yerinde olacaktır (Kutluğ, 1985, s.72)

Öğretmen sadece öğrencileri değil çevresindeki aileleri, yöneticileri ve toplumun diğer üyelerini de eğitmelidir. Öğretmen yapacağı sergide sanat eğitiminin amaç ve hedeflerine uygun olarak yaptırdığı çalışmalarını gene amaç ve hedeflerin içerdiği bilgileri içerecek bir şekilde düzenleme yapmalıdır. Sergiye gelen kişiler yapılan çalışmalarını bu düzenlemelerdeki bilgilere göre anlayacak ve değerlendireceklerdir (Özsoy, 2000, s. 128).

Öğretmen toplumuyla iyi ilişkiler kurmalı ve sanat eğitimi alanında aldığı bilgileri topluma anlatabilmelidir. Resim sergileri ve el işi çalışmalarından ziyade sanat eğitiminin yaşamımızdaki etkilerini öğretmen anlaşılır bir dille ifade edebilmelidir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin sanatın ve eğitimin gerekliliğini savunma konusunda, kuracakları mesleki bir dernek çatısı altında örgütlenmeleri şüphesiz ki bu konuda oldukça etkili olacaktır.

5.7.2. Çevredeki Sanat Eserlerini ve Müzeleri Tanıma, Müze Eğitimine Önem Verme

Müze değerli nesnelere alan, koruyan, araştıran ve sergileyen bir kurumdur. Müze eğitimi, temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde, yaşantılara dayalı, çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin kullanımını içermektedir. Batı ülkelerinde pek çok müze çocuklara ve yetişkinlere programlı olarak bilim, kültür ve sanat kursları düzenlemektedir.

Müze ve galeri eğitimi geçmişe ait nesnelere günümüzdeki “öğrenen arasında bir ilişki kurmaktadır. Bu eğitimle, tarihe araştırma ruhuyla yaklaşabilir, değişik kültür ve çağlardan insanlarla aramızda kültürel bir bağlantı kurabilir (Seidel ve Hudson, 1999, ss. 20-21). Hooper ve Greenhill (1999, ss. 20-22) göre müze eğitimi müzelerin dünyasıyla eğitim dünyasını birleştirir. Müzelerde eğitim yapmak müzenin koleksiyonları ile özel eğitim amaçlı olarak orada bulunan müze ziyaretçisinin gereksinim ve ilgileri arasında ilişki kurmaktır.

Müze ve galeri eğitiminde başlıca yöntemler: Birinci el ya da taklit nesnelere dokunma, tutma, oynama, rol oynama ve eğitimde dramayı kullanma, bir sit alanında çalışma, kolaj ya da çizimler yapma, bir gösteriyi izleme, teyp ya da video kullanma vd. sayılabilir (Hooper ve Greenhill, 1999, s. 23).

Atagök (1990, s. 32) müzecilik eğitimi ile ilgili bir başka yazısında şu görüşlere yer veriyor; “Önceleri kültürel ve sanatsal değeri olan nesnelere toplayıp koruyan müzeler, günümüzde, ellerindeki değerli koleksiyonları halka açıp, onları eğitmek için etkinler gerçekleştiriyorlar. Bir anlamda müzeciler maddi korumayı manevi koruma ile

sürdürüyorlar diyebiliriz. Müzeler topladıkları birikimleri sergiler, açıklarken insanoğlunun var olan ve var olmakta olan düşünsel gücünü ortaya koyar, toplumun geçmiş birikimi sergilerken, ileriye yönelik gelişmelere de kaynaklık etmiş oluyorlar. Böylece müzelerin toplumsal olduğu kadar kültürel ve eğitsel kaynak güçleri nedeniyle günümüzde daha da önem kazandıklarını izlemekteyiz.”

Öğretmen müzeleri ve sanat eserlerinin yerini bilmeli ve program çerçevesinde öğrencilere veya bilgilendireceği topluluğa konu ile ilgili doğru bilgiler vermelidir. Öğretmen müze gezisinde dikkat edilecek hususları bilmiyor ise bir uzmandan yardım almalıdır.

Etike (2000, s. 244) bu konuda dikkat edilmesi gereken konuları şu şekilde belirtmiştir; “Her yaştaki insan için verimli öğrenme ortamı oluşturan müzeler, “müze pedagojisi” konusunda uzman eğitimcilerin rehberliğinde gezilmeli ve değerlendirilmelidir. Belli bir plan çerçevesinde öğretim programları ile bağlantılı olarak yürütülmesi gereken eğitim sürecinde olası olduğunca tüm duyu organları işe katılmalı, gözlem ve incelemeler, öğretmenlerin hazırladığı bir soru listesi ile belirlenmiş ürünler üzerinde yoğunlaşmalıdır. Müze eğitimi gezileri randevulu olmalı, öğretmen önceden müzeyi görmeli, bilgilenmeli, gezi ve gözleme en az yarım gün zaman ayırmalı ve bu birkaç hafta sürdürülmelidir. Sürecin sonunda öğrenilenler resim, heykel, afiş, öykü, drama, oyun, şiir vb. yollarla anlatılmalıdır.

5.7.3. Sanatsal Etkinlikler Düzenleme ve Seminerlere

Katılarak Gelişmeleri İzleme

Öğretmen görsel sanatlarla ilgili sanat fuarı hazırlayabilir. Öğrenci ailelerini ve çevreyi bu etkinliklere katılmayı teşvik edebilir. Bu sayede sanatın anlaşılmasında bir adım atılmış olur. Öğrenciler bu tür etkinliklerde kendi eserlerini ziyaretçilere açıklama fırsatı bulurlar (Özsoy, 2000, s. 130).

Sanat eğitimcisi hizmetiçi eğitimin yanında seminerlere katılarak sanat eğitimindeki gelişmeleri, düşünceleri, uygulamaları yakından takip etmelidir ve çeşitli yerel toplantı ve organizasyonlarda sanatla ilgili olarak konuşmaya gönüllü olan çevredeki sanatçılardan okulun hizmet içi toplantılarına, görsel sanatlar dersliğinde uygulamalı toplantılara ve veli toplantılara davet etmeli, eğer ilgilenen olursa bunlardan okul gazetesi için sanatla ilgili yazı yazmalarını istemelidir.

5.7.4. Sanat Eğitiminde Uyguladığı Metodlar, Öğrenci'ye Yaklaşım ve Kişilik Özellikleri

Sanat eğitimi öğretmeni çok iyi hazırlanmış olmalıdır, çünkü çağdaş sanat eğitiminde ondan çok fazla şeyler beklenmektedir. Çok yeteneklisinden, disiplin problemi yaratanına ve özürsüne tüm öğrencileriyle birlikte ondan görsel sanatlar dersliklerinde başarılı çalışmalar beklenir. Öğretmenler okulun pencereleri ya da çok amaçlı salonunun sahnesi için bir perde seçmeli, kendilerine ait olması gerek zaman diliminde sanatsal çalışmalar yapmaları, Atatürk Köşelerini düzenlemeleri vb. istek gelir (Özsoy, 2000, s.123).

Bu istekleri yerine getiren görsel sanatlar öğretmeni yeteneklerini sergilemiş ve öğrencinin gözünde örnek bir yer edinmesine sebep olmuştur.

Sanat eğitimci, konuşma tarzı, giyim kuşamı, bakımlı olması gibi özellikleriyle de sanatçı kişiliğinin yanında toplumda çağdaş bir çizgiyi çizebilir. Öğrencilere yaklaşımında cesaret verici, yaratıcı duyguları aşılayan, yılmayan, istekli özellikleriyle sanat sevincini aşılmalıdır.

5.7.5. Bozulma Olgusu (Kitsch Kavramı)'na Karşı Yaratıcı

Düşünceyi Savunma

Kitsch, kötü zevk ve duyguları yansıtan, düşük artistik (sanatsal) değer taşıyan, bazen de seri olarak üretilen sanat ürünleri için "kaba" veya "değersiz-niteliksiz" anlamında kullanılan Almanca bir kelimedir. Kitsch'in belirsiz hali XX. yüzyılın Batı toplumunun estetik değerlerinin oturmamışlığını yansıtır (Piper, 1980).

Kitsch'in oluşumu hızlı değişim (özellikle çarpık kentleşme, göç ve gecekondulaşma) ve dönüşümler yaşayan toplumlarda gerçekleşmektedir. Özellikle Kitsch ekonomik ve politik istikrarsızlığın baş gösterdiği gelişmekte olan ülkelerde sıkça görülen bir olgudur.

Kitch, yaratıcı sanatın "Nasıl?" sorgulamasını bir kenara atıp, "Ne?" sorusuna karşılık vererek, doğrudan doğruya nesneyi gösterir. Ağlayan çocuk resimleri, naylon çiçeklerle dekore edilmiş kıraathane veya pide salonları, bir müzik aleti çalan bir figürün gösterildiği biblolar, izleyiciyi yormaz, hatta tersine, bir sanat nesnesini tükettiği için onu mutlu eder (Başar, 1995, s.26).

Öğretmen okuldan ve çevrede kişileri bu bayağı sanatın ürünlerinden uzak tutmalı, plastik sanatlarda yaratıcılığın önemini vurgulamalıdır. Sungur (1997, s.13) yaratıcılığı şöyle tanımlıyor.

Yaratıcılık (creativity), sorunlara; bozukluklara, bilgi eksikliğine, kayıp öğelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma; güçlüğü tanımlama, çözüm arama, tahminlerde bulunma ya da eksikliklere ilişkin denenceler geliştirme, bu denenceleri değiştirme ya da yeniden sınama, daha sonra da sonucu başkalarına iletmektir.

Yaratıcılık kişilerin doğuştan getirdiği bir özelliktir. Her insanda az veya çok bazı yaratıcı belirtiler ve özellikler vardır. Öğrenilmez fakat uygun koşullar sağlandığı takdirde geliştirilebilir. Öğretmene düşen görev, bu uygun koşulları sağlama, sanat eserlerinin özelliklerini anlatarak çevredeki insanların veya okuldaki öğrencilerin bilinçli bir sanat sever olmalarını sağlamadır.

Sonuçta Sanat Eğitimsi, bilinenlerden yola çıkarak eski ile yeni arasında ilişki kurar, alışılmışın dışındaki farklılıkları yakalayarak, deneyerek özgün etkinlikler oluşturur ve çevreyi bilinçlendirir.

5.8. Batı ile Kültürel Değişim Programları ve Sanat Eğitimine Yansımaları

Türkiye'nin çeşitli ülkelerle 1946 senesinden beri yapmış olduğu kültürel değişim programları incelenmiş ve ülkeler arası eğitim, bilim, üniversiteler arası işbirliği, burslar, yayın, arşiv, kütüphanecilik, bilgi, kültür, sanat, arkeoloji, gençlik, spor, radyo ve televizyon gibi alanlarda mübadeleyi içeren hükümlerle donatılmış ikili anlaşmaların 43 ayrı devlet ile yapılmış olduğu, ayrıca UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) Sözleşmesi, Avrupa Kültür Anlaşması, Gelişme için Bölgesel İşbirliği Anlaşması, Üniversite Tahsil Müddetlerinin Muadetine dair Avrupa Sözleşmesi ve benzeri çok taraflı kültür anlaşmalarını da girilmiş bulunduğu görülmüştür. Genellikle anlaşmaların koordinasyonunun Dışişleri Bakanlığı Kültür ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, İkili Kültürel İlişkiler Dairesi, Milli Eğitim Bakanlığı Yurtdışı Eğitim ve Dış İlişkiler Dairesi'nce yürütüldüğü bilinmektedir (Eriç, 1985, s.35).

Bugün ülkemiz birçok ülke ile kültürel ve ekonomik ilişkilerini yenilemektedir. İşte burada teknolojik ve ekonomik gücümüzü desteklemek için geçmişimizin zengin kültür ve sanat birikimleri ile çağdaşlık anlayışı içinde ortaya çıkmak ve bu sanat potansiyelinden yeni kaynaklar kazanması gerekir. Avrupa Birliği'ne girme çabaları gösteren Türkiye bu amacını gerçekleştirirse eğitim ve sanat eğitimi alanında Avrupa Birliği ülkeleriyle işbirliğine gidecektir.

Bugün bu konuda çalışmalar hızlandırılmış ve program taslakları hazırlanmıştır. Bu programlar;

- Socrates
- Leonardo da Vinci
- Gençlik
- Tempus'dur.

Socrates Avrupa Birliği'nin eğitimle ilgili politikaların uygulamasında kullandığı bir araç niteliğindedir. Leonardo da Vinci mesleki öğretim politikalarının uygulanmasında kullanılacaktır. Gençlik programı 15-25 yaşındaki gençleri eğitim-öğretim süresince destekler. Gençleri toplumla bütünleşme, çevrenin ve kültürel mirasın korunması, AB

lkeleri arasında gençlerin hareketliliğin sağlanması gibi konularla ilgilidir. Tempus programı, eğitim programlarının geliştirilmesi, ulusal kurumların yenilenmesi, yükseköğretimde yeni değişiklikler gibi konularla ilgilenir (Sezgin, 2001, ss.243-244). AB dayandığı temel ilkeler Türkiye’de sanat eğitiminin gelişiminde önemli etkiler yapabilir. Bunlar:

- İnsangcnn serbest dolaşımı ile ye ülkelerde serbest dolaşma hakkı bu ülkelerde bulunan tarihi ve kültürel yerlerin görülmesinde, burs projelerinin başlatılması, Türkiye’de yurtdışında eğitim almayı kolaylaştıracaktır.
- Rekabet gücünün yükseltilmesi amacıyla üniversitelerin kalitesinin arttırılması ve bu kalitenin Kalite Kontrol Sistemi tarafından denetlemesi verimi daha da arttıracaktır.
- Zorunlu Eğitim seviyesi Avrupa Birliği şartlarına göre yeniden düzenlenerek bilim ve teknolojik gelişmeler herkese verilecektir. Bu konu Bilgi Toplumuna Uyum temel unsuru ile de ilgilidir (Sezgin, 2001, s.236).

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bilim ve endüstrideki gelişmeler sanat eğitime olan ilgiyi artırmıştır. Estetik eğitimden yoksun kalacak insanların toplumda mutsuz, yeni kültür değerleri üretmeyen, haz duymayan insanlar olacağı belirtilmiş ve sanat eğitimi okul programlarına girmiştir.

Batı'daki gelişmeleri yakından takip eden ve kendini bir anlamda batılı gören Osmanlı İmparatorluğu Askeri okullara resim dersi koyarak sanat eğitiminde ilk adımı atmıştır. Daha sonra Tanzimat Döneminde Öğretmen Okullarına da resim dersi öneminin yeni anlayışını önemseyen devlet ve yetkililerince Avrupa'ya resim alanında inceleme yapmak ve bu anlayışı geliştirmek için İsmail Hakkı BALTACIOĞLU'na göndererek ilk adımlarını atmıştır.

Cumhuriyet'in ilanından sonra yaygın ve örgün eğitim kurumları sanat eğitiminin gelişiminde önemli rol oynamışlardır.

Türkiye'de yıllar boyunca sınırlı olanaklarda geliştirilip yaygınlaştırmaya çalışılan sanat eğitimi ve öğretimi, tüm güçlülere karşın belirli bir yol kat etmiş, sayıları yıldan yıla çoğalan güzel sanatlar fakülteleri ve eğitim fakülteleri resim-iş eğitimi anabilim dalları ile alanında güçlü olabilmek için ve sanat eğitiminin kalitesini yükseltmenin yanısıra, toplumumuzu oluşturan her bireyin sanata duyarlı, kendine uygun bir sanat alanından anlayan, haz duyan yaşantısına uyarlayan birey olarak yetiştirilmesine çalışmıştır. Tanzimat Dönemi'nde ilk adımları atılan sanat eğitim, 21. yy'ın başlarında, eğitim fakültelerinde bünyesinde açılan resim-iş eğitimi bölümü sayısal olarak 20'yi geçmiş olması önemli bir göstergedir.

Sanatçıların mesleksen gelişim ve uygulamaları ile ilgili düzenlemiş oldukları etkinlikler, sanatın gelişmesine toplumun sanata ve sanat eğitime ilgisinin artmasına neden olmuştur.

Tüm bu gelişmeler nicel olarak olumlu kabul edilebilir. Ancak nitelik açısından bakıldığında önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Toplumda gecekondulaşmanın yaygınlaşması, kitch ürünlerinin satışındaki artmalar, pop kültürün egemen olması, kültürel eserleri tahrip etme, yaşanan çevrenin bakımsız olması, heykel-anıt heykellerin şehir planlanmasında uygun geniş alanlara konulamaması veya kaldırılması, arabesk müziğin yaygınlaşması gibi olumsuz örnekler eğitim kurumlarında verilen sanat eğitimi derslerinin yaşama tam uyarlanamadığı yetersiz olduğu izlenimini verir. Batı ülkeleriyle sanat eğitimi programları ve uygulamalarda benzerlik görülse de Batı toplumlarının kültürel yaşamı Türkiye'deki kültürel yaşamdan farklıdır. Bu farklılığın sebepleri Kişisel, Toplumsal, Teknolojik, Ekonomik, Politik, Yönetsel, Çevresel, Eğitim Programlarıyla ilgili sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Sanat eğitimi her ülkede farklı programlarla uygulanmaktadır. Batı ülkelerinde sanat eğitimi amaçlarında yaratıcı düşünme ön plana çıkarılmıştır. Yaratıcı düşünme de amaçlar açıkça belirtilmiş ve hedefler gösterilmiştir. Türkiye'deki resim-iş eğitiminin amaçları geniş tutulmuş, Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarına bağlı kalınmıştır.

Kanada ile sanat eğitimi uygulamalarındaki farklılıkları karşılaştırıldığında Kanada'da öğrencilere plan ve hedef kazandırmanın yapıldığı, diğer derslerin (1-5 sınıflar) sanat yoluyla verildiğini, sanat derslerinin saatlerinin yarı yarıya fazla olduğunu, ölçme ve değerlendirmenin olmadığını, uygulamadaki alınan başarıların kategorilerine göre verildiği görülür.

6.2. Öneriler

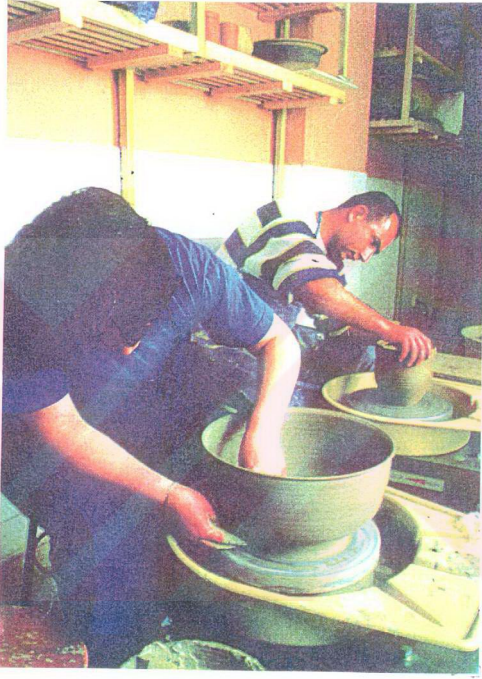
Araştırmanın amacıyla ilgili bulgular ele alınarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

- Sanat eğitimi dersinin resim-iş dersiyle sınırlı tutulmaması ve sadece yetenek ayrımı yapılmadan herkese verilmesi düşünülmelidir.
- Sanat eğitimi programlarında yaratıcı, araştırmacı düşünceye yer verilmesi, estetik çevre bilincinin geliştirilmesi için programlarda estetik çevre ile ilgili konulara yer verilmelidir.

- Programlar gelişen dünya şartlarına göre güncellenmelidir.
- Akademik eğitim alan öğrencilerin batı ülkelerine girişi ve çıkışı, eğitim alma olanaklarının artırılması ve batı'daki gelişmeleri takip edebilmesi sağlanmalıdır. Avrupa Birliği ile eğitim ve sanat alanında uyumlu çalışmalar yapılmalıdır ve Avrupa Birliği'ne girebilmek için çaba gösterilmelidir.
- Sanat eğitimi veren yaygın eğitim kurumlarında ve özel kuruluşlarda “Kitch Sanat Ürünleri”, üretmeye değil, plastik sanatlar değeri olan eserler üretmeye çalışılmalıdır.
- Okullarımızda plastik sanat eğitimi dersi, öteki dersler yanında hak ettiği yeri almalıdır.
- Okullarda plastik sanat eğitimine ayrılan süre arttırılmalı; araç, gereç sağlanmalı, film, slayt ve tıpkıbasım gibi öğretim araçlarıyla okullar donatılmalıdır.
- Sanat eğitimi ilkokuldan üniversiteye kadar kesintisiz sürdürülmelidir.
- Okullarda plastik sanat eğitimi kendi estetiksel amacını gerçekleştirmek zorundadır.
- Okullarda plastik sanatlar ürünleri okul duvarlarının dışına taşmalı, eğitici; öğretici işlevini okul dışında da sürdürmelidir. Okul sergileri herşeyin sergilendiği bir döküm olmaktan ya da bir yasak savma görünümünden kurtarılmalıdır.
- Temel eğitimin her kademesinde özel yetişmiş sanat eğitimcileri ders vermelidir. Sınıf öğretmenleri de bu konuda sık sık kurslara alınıp yetiştirilmelidirler.
- Sanat eğitimcisi yetiştiren kurumlar arasında kuramda ve uygulamada ilke birliği sağlanmalıdır.
- Okullarda plastik sanatlar eğitimi, çağdaş bilgi ve yöntemlerle yürütülmelidir.
- Gezici, retrospektif ve eğitici sergiler açılmalı; müzelerde açılacak kurslarla yaygın sanat eğitimi sağlanmalıdır.
- Üniversiteler, akademiler ve sanat eğitimi veren bütün yüksekokullar bu alanda araştırmalara çok yer vermelidirler ve bulgularını yayımlayarak tüm ilgililerin yararına sunmalıdırlar.

EKLER

Resim 1: Seramik Atölyesinde Yapılan Bir Çalışma

Resim 2: Vitray çalışması yapan öğrenciler

Resim 3: Grafik atölyesinde yapılan bir ders

Resim 4: Resim atölyesinde yapılan bir çalışma

Resim 5: İç mimari atölyesinde yapılan bir çalışma

Resim 6: Desen Atölyesinde Sınav Değerlendirmesi

Resim 7: Heykel atölyesinde yapılan bir çalışma

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ABERCAMDIE, Nigel. **Artsts and Their Public**. Fransa: Unesco Press, 1975.
- ALICIGÜZEL, İzzettin. **İlk ve Orta Dereceli Okullarda Öğretim**. İstanbul: 1979.
- ALKAN, Cevat. **Eğitimde Teknikler, Kuramlar, Yönetmelikler**. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1977.
- . **Eğitim Teknolojisi Kuramlar, Yönetmelikler**. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1977.
- ARTUT, Kazım. **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**. 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2002.
- BAŞARAN, İsmail. **Eğitim Yönetimi**. Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1983.
- BERK, Nurullah; GEZER, Hüseyin. **50 Yıllın Türk resmi ve Heykeli**. İstanbul: İş Bankası Yayınları, 1973.
- BİRCAN, İsmail. **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2000.
- Büyük Larousse Sözlük ve Aniklopedi**. Gelişim Yayınları, 1986.
- BOYDAŞ, Nihat. **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları, 1997.
- CEZAR, Mustafa. **Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi**. Aubin Imprimeur Matbaası, Paris, 1971.
- DUMAN, Tayyip. **Türkiye'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme (Tarihi Gelişimi) Araştırma-İnceleme Dizisi**. İstanbul: M.E.B. Basımevi, 1991.
- ERBAY, Mutlu. **Plastik Sanatlar Eğitimi'nin Gelişimi**. Boğaziçi Üniv. Matbaası, İstanbul, 1997.
- ERDOĞAN, İlhan. **İşletmelerde Davranış**. İstanbul: İ.Ü. Yayınları, 1983.
- ERGİN, Orhan. **Türk Maarif Tarihi**. İstanbul.
- EROL, Turan. **Günümüz Türk Resminin Oluşum Sürecinde Bedri Rahmi Eyüboğlu, Yetiştirme Koşulları, Sanatçı Kişiliği**. İstanbul: Cem Yayınevi, 1984.
- ERSOY, Ayla. **Günümüz Türk Sanatı**. İstanbul: Bilim Sanat Galerisi Yayınları, 1998.

- ERTÜRK, Selahattin. **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Hacettepe Basımevi, 1997.
- ETİKE, Serap. **Gençliğin Sanat Eğitimine Kimi Değınmeler**. İstanbul: M.S.Ü. Sanat ve Gençlik Sempozyumu, 1985.
- EROL, Turan. **Yurt Gezileri ve Yurt Resimleri (1938-1943)**. Ofset Yapımevi, 1. Baskı, İstanbul: Ekim 1998,
- ERSOY, Ayla. **Sanat Kavramlarına Giriş**. Beta Basım Dağıtım, İstanbul: 1983.
- ETİKE, Serap. **Cumhuriyet Dönemi Resim Eğitimi (1923-1950)**. Güldikeni Yayınları, Şubat 2001.
- . **Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Ortaokul resim Eğitimi ve Resim Öğretmeni Yetiştirme (1923-1950)**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Ankara.
- Grand Master Ansiklopedisi**. İstanbul: Milliyet Yayınları, cilt 3, 1992.
- GENÇAYDIN, Zafer. “Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri”. **Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları**. Ankara: Şafak Matbaacılık, 1990.
- . “Temel Sanat Eğitiminin Düşünsel Temelleri”. **Güzel Sanatlar Fakültesinde Temel Sanat Eğitimi Semineri**. Ankara: H.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, 1989.
- GÖKAYDIN, Nevide. **Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı**. Ankara: Sedir Yayınevi 1990.
- HASAN, Ali Yücel. **Kültür Üzerine Düşünceler**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1974.
- HAKKI, İsmail. **Resim Eleştirileri ve Sanat Terbiyesi**. İstanbul: Muallim A. Halit Kitabevi, 1932.
- KAGAN, Moissej. **Güzellik Bilimi Olarak Estetik ve Sanat**. (Çeviren Aziz Çalışlar), Altın Kitaplar Yayınları, 1982.
- GREENHILL, Hooper. **Müze ve Galeri Eğitimi**. (Çeviren: Meltem Örgre Evren, Emine Gül Kapçı), Ankara: A.Ü. Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 1999.

- GÜLTEKİN, Gönül. **Batı Anlayışında Türk Resim Sanatı**. Ankara: Türk Matbaacılık, 1992.
- GÜRÜZ, Kemal. **Türkiye’de ve Dünya’da Yükseköğretim Bilim ve Teknoloji**, İstanbul: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Yayınları No: 6, 1994.
- HESAPÇIOĞLU, Muhsin. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. İstanbul: Beta Yayınları, 1988.
- . **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. İstanbul: Beta Yayınları, 1987.
- LEWU, Hilda Presend. “Elementary Schools”, **The International Encyclopediea of Education**, Storter Huen (eds) (US: Pergamen Press, sol:1), 1985.
- CEZAR, Mustafa. **Güzel Sanatlar Akademisi’nden 100 Yılda Mimar Sinan Üniversitesi’ne**. İstanbul: Güzel Sanatlar Eğitiminde 100 Yıl M.S.Ü. Yayınları, 1983.
- KIRIŞOĞLU, Olcay Tekin. **Sanatta Eğitim, Görmek, Öğrenmek, Yaratmak**. 2. Basım, Baran Ofset, Ankara, 2002.
- . **Kitaplaşmamış Yazılar**. c.1, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara, 1997.
- . **Köyde Eğitim**. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, 2. Basım, Ankara, 1997.
- . **Mektuplarla Köy Enstitüsü Yılları**. Çağdaş Yayınları, 2. Basım, İstanbul, 1990.
- . **İş ve Meslek Terbiyesi**. Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1933.
- . **Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğü**. Bir Yayınevi, İstanbul, 1952.
- KURTULUŞ, Yıldız. **Köy Enstitülerinde Sanat Eğitimi ve Tonguç**. Güldikeni Yayınları, Aktaş Basımevi, Ankara: 2001.
- KUBAN, Doğan. “Mimarlığa ve Çevreye Duyarlı Olmak”, **Yaratıcı Toplum Yolunda Çağdaş Eğitim**. İstanbul: Doğan Ofset, 1990.
- LUNDBER, George. **Sosyoloji**, (Çev.: Özer Ozankaya, Ülker Gürkan), c.2, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1970.
- MENGÜŞOĞLU, Takiyettin. **Felsefi Anthropoloji**, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1971.

- MILLE, James. **The Arts and Public**. Paul D.Herring (eds) (Chicago: Chicago Press), 1967.
- MOODY, Eric. **Art and Politics**. Patrie Boylan (eds) Museums 2000.
- ÖZ, Esat. **Tek Parti Yönetimi ve Siyasal katılım (1923-1945)**. Ankara: Salmanlar Ofset 1992.
- ÖZSOY, Vedat. **Görsel Sanatlar Eğitimi. Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri**. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık, 1993.
- PİPER, S. David. **Dictionary of Art and Artist**. 246, General, Editör, Sir David Piper, Printed in Great Britain, 1980.
- SAN, inci. **Sanat Eğitimi Kuramları**. Ankara: Tan Yayınları, 1983.
- SAYIN, Sara. “Çağdaş Eğitimde Amaç ve Yöntemler”, **Çağdaş Eğitim**. İstanbul: Cem Yayınları, 1990.
- SCHOLZ, Otfried. “Almanya’da (Doğu-Batı) Sanat Eğitiminin Çevre Eğitimine Katkısı”. **Eğitsel Etken Olarak Güzel Sanatlar, Sanat Eğitiminin Geleceği**. Ankara: Mart Matbaası, 1995.
- SEIDEL, Stefan. **Müze Eğitimi ve Kültürel Kimlik**. Hudson, Kenneth, 1999.
- STEPHENSON, George. **Çağdaş Eğitim Milli Eğitim Sistemleri Üzerinde Mukayeseli Bir İnceleme**. (Çeviren: Ferhan Oğuzkan), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1974.
- SUNGUR, Nuray. **Yaratıcı Düşünce**. İstanbul: Evrim Yayınları, 1997.
- ŞİMŞEK, Sefa. **Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi, Halkevleri 1932-1951**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, 2002.
- TANSUĞ, Sezer. **Çağdaş Türk Sanatı**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1986.
- ULMAN, Elinor. “The Emotionally Distrubed, Art Education for Special Group”, **The International Encyclopedia of Education**, 1985.
- ÜNVER, Erdem. **Sanat Eğitimi**. Star Ofset, 1. Basım, Ankara 2002.
- TANSUĞ, Sezer. **Sanatın Görsel Dili**. Evrim Matbaacılık Ltd. Şti., İstanbul, 1988.
- TELLİ, Hidayet. **Tonguç’un Resim, İş ve Yazı Öğretimine Katkıları**. T.E.D. Eğitimcilerimizi Anma ve Tanıtma Dizisi: 3, Ankara: 1995.
- WHITFORD, William. **An Introduction to Art Education**. New York: Appleton Company, 1927.

YAVUZER, Haluk. **Resimleriyle Çocuk**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1992.

Yeni Kültür Ansiklopedisi. cilt 6. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2002.

Dergiler

ARCASOY, Ateş. “Güzel Sanatlar Eğitiminin Özendirilmesi”, **I.Ulusal Eğitim Sempozyumu**. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi ve Teknik Eğitim Fakültesi, 1986.

ATAGÖK, Tomur. “Üniversitemizde Müzecilik Eğitimi”, **Galeri, Güzel Sanatlar Dergisi**, Sayı: 16, 1990.

AKSEL, Malik. “20 Yıllık Sanat Hareketleri”, **Ülkü Dergisi**. 1943.

ARSLAN, Mehmet. **Milli Eğitim (Dergi)**, Nisan, Mayıs, Haziran 2003, Sayı: 146, Açem ve 4. Akşam Sanat Okulu, Ankara.

ARSLAN, Mehmet - KILIÇ, Çiğdem. **Milli Eğitim (Dergi) Eğitim-Kültür-Sanat**. Ekim, Kasım, Aralık 2000, Sayı: 148, Açem ve 4. Akşam Sanat Okulu, Ankara.

ERİNÇ, M. Sıtkı. **Sanata Giriş ve Estetik**. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları: 274, Etom A.Ş. Web-Ofset, Temmuz 1993, Eskişehir.

DEMİR, Ali. “Yunanistan’da Eğitim”, **Öğretmen Dünyası Aylık Meslek Dergisi**. Ocak 1994, Sayı: 169, Gri Ajans, Yenişehir Ankara, 1994.

—————. “Portekiz’de Eğitim”, **Öğretmen Dünyası Aylık Meslek Dergisi**. Şubat 1994, Sayı: 170, Gri Ajans, Yenişehir Ankara, 1994.

—————. “Norveç’te Eğitim”, **Öğretmen Dünyası Aylık Meslek Dergisi**. Nisan 1994, Sayı: 172, Gri Ajans, Yenişehir Ankara, 1994.

—————. “İspanya’da Eğitim”, **Öğretmen Dünyası Aylık Meslek Dergisi**. Mayıs 1994, Sayı: 173, Gri Ajans, Yenişehir Ankara, 1994.

—————. “Fransa’da Eğitim”, **Öğretmen Dünyası Aylık Meslek Dergisi**. Eylül 1994, Sayı: 177, Gri Ajans, Yenişehir Ankara, 1994.

—————. “İtalya’da Eğitim”, **Öğretmen Dünyası Aylık Meslek Dergisi**. Kasım 1994, Sayı: 179, Gri Ajans, Yenişehir Ankara, 1994.

—————. “İngiltere’de Eğitim”, **Öğretmen Dünyası Aylık Meslek Dergisi**. Aralık 1994, Sayı: 180, Gri Ajans, Yenişehir Ankara, 1994.

- GÜRÜZ, Kemal. "Türkiye'de ve Dünyada Yükseköğretim ve Bilim ve Teknoloji", **Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Yayını 6**, İstanbul: 1994.
- KUTLUĞ, Nüzhet. **1. Plastik Sanatlar Sempozyumu**. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Ankara: Pan Matbaacılık, 1986.
- BAŞAR, M. Reşat. "Türkiye'de Kitsch Olgusu ve Postmodernizm", **Edebiyat Eleştiri Dergisi**. 1995.
- ERİÇ, Murat. **1. Plastik Sanatlar Sempozyumu**. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara: Pan Matbaacılık, 1986.
- ÜSTÜNİPEK, Mehmet. "1923-1950 Yılları Arasında Açılan Sergiler", **Türkiye'de Sanat, Plastik Sanatlar Dergisi**. Eylül-Ekim, 1999.
- KALAYCI, Lütüfiye. "73 Yıllık Plastik Sanatlar Serüvenine Bir Bakış", **Türkiye'de Sanat, Plastik Sanatlar Dergisi**. Eylül-Ekim 1998.
- BAŞLIOĞLU, İsa. **Sanat Eğitimi Yöntemleri**. (Ders Notları, 1989).
- BAYRAMOĞLU, Ali. "Türkiye'de Üniversiteler", **Elele Dergisi**. Temmuz, 1993.
- ÖZSOY, Vedat. "İngiltere'de Sanat Eğitimi", **Milli Eğitim Dergisi**. 2:24-27, Ankara 1992
- SAN, İnci. "Yaratıcılık, İki Düşünme Biçimi ve Çocukun Yaratıcılık Eğitimi", **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 12:170-177, Ankara 1979.
- ETİKE, Serap. "Müze Eğitimi", **Öğretmen Dünyası Dergisi**, Eylül, 2000.
- SAN, İnci. "Çağdaş Sanat Eğitimi", **Öğretmen Dünyası Dergisi**. 49:6-9, 1984.
- TELLİ, Hidayet. "Sanat Eğitiminde Planlama ve Yenileştirme", **Milli Eğitim Dergisi 131**. Temmuz-Ağustos-Eylül, 1996.
- Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. Anadolu Üniv. Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Web Ofset Tesisleri, 2000.
- GÜRÜZ, Kemal. "Türkiye'de ve Dünya'da Yükseköğretim Bilim ve Teknoloji", **Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Yayını**, No: 6, 1994.
- UÇAN, Ali. "Türkiye'de Çağdaş Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme Süreci ve Başlıca Yapılanmalar". **Gazi Üniv. Sanat Eğitimi Sempozyumu**, Gazi Üniv. İletişim Fak. Matbaası, Ankara: 2002.

Raporlar

M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu Başkanlığı, **Türkiye’deki Güzel Sanatlar Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler**. Ankara: 1983.

M.E.B. Yüksek Danışma Kurulu Başkanlığı, **Türkiye’deki Güzel Sanatlar Eğitimi**. Ankara: 1982.

M.E.B., **İlköğretim Genel Müdürlüğü İlkokul Programı**, 1995.

M.E.B., **İlköğretim Genel Müdürlüğü İlköğretim Okulu Programı**, 1995.

M.E.B., **İlköğretim Genel Müdürlüğü Ortaokul Programı**, 1995.

Uluslararası İki Çalışma Raporu. (Çeviren: Bahri Ata), A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, Ankara.

Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Çalışmaları. M.E.Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, 1984.

Tezler

ERBAY, Mutlu. “Yüksek Öğretim Düzeyinde Sanat Eğitimi Programlarının Uluslararası Bağlamda İncelenmesi”. İstanbul: M.Ü. Yayınlanmamış **Sanatta Yeterlilik Tezi**, 1995.

GENCER, Doğan. “Türkiye ve Kanada İlköğretim Okulları Sanat Programlarının Karşılaştırılması”. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim bölümü, Yayınlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**, 2000.

OSKAY, Yeliz. “Sanat Eğitiminde İmge ve İmgenin Yeri”. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**, 2004.

İnternet

www.akademi.İstanbul.com.tr.